

**T.C
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ESTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**AHLAT MÜZESİ'NDE BULUNAN ORTAÇAĞ (İSLAMİ) DÖNEM SIRLI
SERAMİKLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
Cuma İBRAHİMOĞLU**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ**

VAN-2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

<p>Cuma İBRAHİMOĞLU tarafından hazırlanan “ Ahlat Müzesi’nde Bulunan Ortaçağ (İslami) Dönem Sırlı Seramikler” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.</p>	
<p>Danışman: Dr. Öğr. Ü. Mehmet KULAZ Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>
<p>Başkan : Dr. Öğr. Ü. Güler YILMAZ Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>
<p>Üye : Dr. Öğr. Ufuk ELYİĞİT Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>
<p>Üye : Dr. Öğr. Ü. Mehmet KULAZ Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>
<p>Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>
<p>Tez Savunma Tarihi:</p>	20/06/2022
<p>Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum.</p> <p>.....</p> <p>Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü</p>	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim(20.07.2022)

Cuma İBRAHİMOĞLU

(Yüksek Lisans Tezi)
Cuma İBRAHİMOĞLU
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Haziran, 2022
AHLAT MÜZESİ'NDE BULUNAN ORTAÇAĞ (İSLAMİ) DÖNEM SIRLI
SERAMİKLER

ÖZET

Nemrut ve Süphan Dağlarının yamaçlarına kurulmuş olan Ahlat ilçesi, bağlı bulunduğu Bitlis iline 59 km, Van İline ise 189 km uzaklıkta yer almaktadır. Kentte farklı medeniyetler hüküm sürdüğünden kent, birçok medeniyetin izlerini taşımaktadır. Ahlat'ta ilk kazılar, 1968-1991 yılları arasında yapılmış ve çok sayıda sırlı ve sırsız seramik ortaya çıkartılıp müzeye kazandırılmıştır. Ortaya çıkartılan bu buluntulara yönelik, Beyhan, Haluk ve Nakış KARAMAĞARALILAR tarafından hazırlanan makale ve tezler oluşan yayınlardır. Bu tarihlerden sonra kazılar devam etmiş ve çok sayıda yeni seramik buluntular ortaya çıkartılmıştır. Ahlat kazıları dışında Bitlis Kalesi'nde Prof.Dr. Kadir PEKTAŞ başkanlığında 2004 yılında başlanan kazı çalışmaları günümüzde Ahlat Müze Müdürlüğü başkanlığında devam etmektedir. Ayrıca Muş, Varto-Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı 2014, 2017-2018 tarihleri arasında Ahlat Müze Müdürlüğü başkanlığında yapılmış ve yeni sırlı seramik buluntular ortaya çıkartılmıştır. Bu çalışma, yukarıda belirtilen kazılardan Ahlat Müzesi'ne kazandırılan Ortaçağ İslami Döneme ait sırlı seramikler ve satın alma yoluyla müzeye getirilen buluntulardan oluşmaktadır. Çalıştığımız eserler dışında müzede; Eski Ahlat Şehri, Bitlis Kalesi, Muş Tepeköy Höyüğü, Muş Kayalıdere Kalesi kazıları ile satın alma, hibe ve müsadere (zor alım) yoluyla gelen eserler bulunmaktadır. Söz konusu çalışmada envanterlik ve etütlük eserler yer almaktadır. 61 adet seramiğin 1/100 ölçülerinde kesit ve motif çizimleri yapılarak, iç ve dış yüzeylerinin fotoğrafları çekilerek, katalog çalışmaları oluşturulmuştur. Ayrıca farklı kazı alanlarında bulunan bu seramiklerin benzer ve farklılıkları; malzeme, form, süsleme teknikleri ve süsleme çeşitlerine göre değerlendirilmeye alınmıştır. İncelenen örnekler, yayınlarda yer alan diğer kazı buluntuları ve farklı müzelerde bulunan eserler

ile karşılaştırılmıştır.Yapılan karşılaştırma neticesinde bu çalışmada ele alınan seramiklerin Ortaçağ Türk-İslam Sanatındaki önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Farklı kazı alanlarında ortaya çıkartılan, Ahlat Müzesi'nde bulunan sırlı seramikleri belli bir disiplin içerisinde bilim dünyasına tanıtmak amaçlarımız arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler : Ahlat, Bitlis, Lüster, Muş, Müze, Seramik, Sır.

Sayfa Sayısı : xv + 199

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ

(M.Sc.)
Cuma İBRAHİMOĞLU
VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE of SOCIAL SCIENCES
June, 2022

MEDIEVAL ISLAMIC GLAZED CERAMICS OF THE AHLAT MUSEUM

ABSTRACT

Ahlat District, which is established on the slopes of Nemrut and Süphan Mountains, located in 59 km from Bitlis Province and 189 km from Van Province. Many different civilizations ruled in the city, as a consequence the city carries the traces of many civilizations. The first excavations in Ahlat made between 1968-1991, lots of glazed and nonglazed ceramics were unearthed and brought to the museum. Publications on these unearthed foundlings consist of, articles and theses prepared by Beyhan, Haluk and Nakış KARAMAĞARALILAR. After these dates excavations continued and lots of new ceramic foundlings were unerthed. Except the excavations of Ahlat excavations in Bitlis Castle that started under the presidency of Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ in 2004 are in progress under the presidency of Ahlat Museum Directorate. Also between the dates of 2014, 2017-2018 Ahlat Museum Directorate hold the precidency of Muş, Varto-Tepeköy Mound Rescue Excavation and new glazed ceramic foundlings were unearthed. This study consists of glazed ceramics that belongs to Medieval Islamic Period which brought to the Ahlat Museum from the last excavations that mentioned above and foundlings brought to the Museum by purchasing. Except from the artifacts we worked on in the museum; there are artifacts obtained through the excavations of Old Ahlat City, Bitlis Castle, Muş Tepeköy Mound, Muş Kayalidere Castle by purchasing, grant and confiscation(hard purchase). In the study in question, there are inventory and study works. Catalog studies were created by drawing sections and motifs in 1/100 dimensions of 61 ceramics, by taking photographs of their inner and oter surfaces. In addition, the similarities and differences of these ceramics found in different excavation sites evaluated according to their material, form, decoration techniques and decoration types. Examined samples

were compared with other excavation foundlings in publications and artifacts found in different museums.

As a result of the comparison made the importance of the ceramics presented in this study in Medieval Turkish-Islamic Art was aimed to be emphasized. Introducing the glazed ceramics in the Ahlat Museum ,which were unearthed in different excavation areas, to the scientific World within a certain discipline is among our aims.

Key Words : Ahlat, Bitlis, Luster, Muş, Museum, Ceramic, Glaze.

Number of Pages : xv + 199

Thesis Advisor : Asst. Prof. Dr. Mehmet KULAZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	x
ÇİZİMLER DİZİNİ	xii
GRAFİKLER DİZİNİ	xiv
ÖN SÖZ	xv
GİRİŞ	1
1. AHLAT'IN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ	6
1.1. Ahlat'ın Coğrafyası	6
1.2. Ahlat'ın Tarihçesi.....	6
2. SERAMİKLERİN BULUNDUĞU ARKEOLOJİK ALANLAR	8
2.1. Ahlat Kazıları	8
2.2. Bitlis Kalesi Kazısı	9
2.3. Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı (Varto/MUŞ)	9
3. AHLAT MÜZESİ	11
4. SERAMİK SANATI	12
4.1. Ortaçağ İslami Dönem Seramik Sanatı	13
5. KATALOG	22
6. DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA	145
6.1. MALZEME	145
6.1.1. Hamur	145
6.1.2. Astar.....	148
6.1.3. Sır.....	149
6.2. İŞLEV VE FORM	152
6.2.1. Kâse	152
6.2.2 Çanak	160
6.2.3. Tabak	160

6.2.4. Kavanoz	163
6.2.5. Küp.....	164
6.2.6. Kapak.....	164
6.2.7. İşlevleri Belirlenemeyen Seramik Kaplar	165
6.2.7.1 Dip parçaları	165
6.2.7.2. Gövde parçaları	166
6.3. SÜSLEME TEKNİKLERİ	167
6.3.1. Tek Renk Sırlı	167
6.3.2. Sıraltı Boyama	169
6.3.3. Şeffaf Sıraltı Renkli Boyama.....	170
6.3.4. Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama.....	170
6.3.5. Yeşil Sıraltı Siyah Boyama.....	171
6.3.6. Boyalı Kazıma	171
6.3.7. Kazıma (Sgraffito)	173
6.3.8. Geniş Oyma (Champléve)	174
6.3.9. Minai	174
6.3.10. Lüster	175
6.4. SÜSLEME ÇEŞİDİ.....	176
6.4.1. Geometrik	176
6.4.2. Bitkisel.....	177
6.4.3. Figür.....	177
6.4.4. Yazı.....	178
7. SONUÇ.....	179
KAYNAKÇA	182
EKLER.....	182
ÖZGEÇMİŞ.....
TEZ ORJİNALLİK RAPORU.....

KISALTMALAR

Kat. No:	Katalog No
A.Ç:	Ağız Çapı
D.Ç:	Dip Çapı
Yük:	Yükseklik
Gen:	Genişlik
Uz:	Uzunluk
Prç:	Parça
Cm:	Santimetre
Res:	Resim
S. :	Sayı
Sy. :	Sayfa
YY:	Yüzyıl
Grf:	Grafik
Vb.:	Ve benzeri
Km:	Kilometre
TC:	Türkiye Cumhuriyeti
AHL:	Eski Ahlat Şehri Kazısı
BKK:	Bitlis Kale Kazısı
TPK :	Muş Tepeköy Höyüğü Kazısı

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Foto 1. Kâse Gövde Parçası.....	24
Foto 2. Kâse Dip Parçası	26
Foto 3. Kâse Gövde Parçası.....	28
Foto 4. Kâse gövde parçası.....	30
Foto 5. Tabak.....	32
Foto 6. Gövde Parçası.....	34
Foto 7. Kâse Ağız Parçası	36
Foto 8. Tabak.....	38
Foto 9. Çanak.....	40
Foto 10. Kâse.....	42
Foto 11. Gövde Parçası.....	44
Foto 12. Kâse Ağız Parçası	46
Foto 13. Kâse Ağız Parçası	48
Foto 14. Dip Parçası	50
Foto 15. Kâse Gövde Parçası.....	52
Foto 16. Kâse Gövde Parçası.....	54
Foto 17. Kâse.....	56
Foto 18. Küp Gövde Parçası Çizimi	58
Foto 19. Dip Parçası	60
Foto 20. Dip Parçası	62
Foto 21. Kâse Gövde Parçası.....	64
Foto 22. Kâse Gövde Parçası.....	66
Foto 23. Gövde parçası.....	68
Foto 24. Kâse Ağız Parçası	70
Foto 25. Kâse Ağız Parçası	72
Foto 26. Tabak.....	74
Foto 27. Kâse Ağız Parçası	76
Foto 28. Tabak.....	78
Foto 29. Kâse.....	80
Foto 30. Dip Parçası	82
Foto 31. Kâse.....	84
Foto 32. Kâse.....	86
Foto 33. Tabak.....	88
Foto 34. Kâse.....	90
Foto 35. Gövde Parçası.....	92
Foto 36. Gövde Parçası.....	94
Foto 37. Gövde Parçası.....	96
Foto 38. Gövde Parçası	98
Foto 39. Tabak.....	100
Foto 40. Kâse Ağız Parçası	102
Foto 41. Kâse Ağız Parçası	104
Foto 42. Gövde Parçası.....	106

Foto 43. Dip parçası	108
Foto 44. Kâse Gövde Parçası.....	110
Foto 45. Kâse Gövde Parçası.....	112
Foto 46. Kâse.....	114
Foto 47. Kâse.....	116
Foto 48. Dip Parçası	118
Foto 49. Kapak	120
Foto 50. Kâse Ağız Parçası	122
Foto 51. Gövde Parçası.....	124
Foto 52. Gövde Parçası.....	126
Foto 53. Gövde Parçası.....	128
Foto 54. Kâse Dip Parçası	130
Foto 55. Tabak Gövde Parçası.....	132
Foto 56. Kâse Ağız Parçası	134
Foto 57. Kavanoz.....	136
Foto 58. Kâse Dip Parçası	138
Foto 59. Kâse Gövde Parçası.....	140
Foto 60. Gövde Parçası.....	142
Foto 61. Gövde Parçası.....	144
Foto 62. Hasankeyf Seramik Örnekleri	193
Foto 63. Hasankeyf Seramik Örnekleri 2	194
Foto 64. Adıyaman Seramik Örnekleri.....	194
Foto 65. Gevale Kalesi Seramik Örnekleri.....	195
Foto 66. İran Seramik Örnekleri.....	195
Foto 67. Suriye Seramik Örneği.....	196
Foto 68. Rakka Seramik Örneği	196
Foto 69. İran Seramik Örneği 2	196

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1. Kâse Gövde Parçası Çizimi	24
Çizim 2. Kâse Dip Parçası Çizimi	26
Çizim 3. Kâse Gövde Parçası Çizimi	28
Çizim 4. Kâse gövde parçası Çizimi	30
Çizim 5. Tabak Çizimi.....	32
Çizim 6. Gövde Parçası Çizimi	34
Çizim 7. Kâse Ağız Parçası Çizimi	36
Çizim 8. Tabak Çizimi	38
Çizim 9. Çanak Çizimi	40
Çizim 10. Kâse Çizimi	42
Çizim 11. Gövde Parçası Çizimi	44
Çizim 12. Kâse Ağız Parçası Çizimi	46
Çizim 13. Kâse Ağız Parçası Çizimi	48
Çizim 14. Dip Parçası Çizimi	50
Çizim 15. Kâse Gövde Parçası Çizimi	52
Çizim 16. Kâse Gövde Parçası Çizimi	54
Çizim 17. Kâse Çizimi	56
Çizim 18. Küp Gövde Parçası Çizimi	58
Çizim 19. Dip Parçası Çizimi	60
Çizim 20. Dip Parçası Çizimi	62
Çizim 21. Kâse Gövde Parçası Çizimi	64
Çizim 22. Kâse Gövde Parçası Çizimi	66
Çizim 23. Gövde parçası Çizimi.....	68
Çizim 24. Kâse Ağız Parçası Çizimi	70
Çizim 25. Kâse Ağız Parçası Çizimi	72
Çizim 26. Tabak Çizimi	74
Çizim 27. Kâse Ağız Parçası Çizimi	76
Çizim 28. Tabak Çizimi	78
Çizim 29. Kâse Çizimi	80
Çizim 30. Dip Parçası Çizimi	82
Çizim 31. Kâse Çizimi	84
Çizim 32. Kâse Çizimi	86
Çizim 33. Tabak Çizimi	88
Çizim 34. Kâse Çizimi	90
Çizim 35. Gövde Parçası Çizimi	92
Çizim 36. Gövde Parçası Çizimi	94
Çizim 37. Gövde Parçası Çizimi	96
Çizim 38. Gövde Parçası Çizimi	98
Çizim 39. Tabak Çizimi	100
Çizim 40. Kâse Ağız Parçası Çizimi	102
Çizim 41. Kâse Ağız Parçası Çizimi	104
Çizim 42. Gövde Parçası Çizimi	106

Çizim 43. Dip parçası Çizimi	108
Çizim 44. Kâse Gövde Parçası Çizimi	110
Çizim 45. Kâse Gövde Parçası Çizimi	112
Çizim 46. Kâse Çizimi	114
Çizim 47. Kâse Çizimi	116
Çizim 48. Dip Parçası Çizimi	118
Çizim 49. Kapak Çizimi	120
Çizim 50. Kâse Ağız Parçası Çizimi	122
Çizim 51. Gövde Parçası Çizimi	124
Çizim 52. Gövde Parçası Çizimi	126
Çizim 53. Gövde Parçası Çizimi	128
Çizim 54. Kâse Dip Parçası Çizimi	130
Çizim 55. Tabak Gövde Parçası Çizimi	132
Çizim 56. Kâse Ağız Parçası Çizimi	134
Çizim 57. Kavanoz Çizimi	136
Çizim 58. Kâse Dip Parçası Çizimi	138
Çizim 59. Kâse Gövde Parçası Çizimi	140
Çizim 60. Gövde Parçası Çizimi	142
Çizim 61. Gövde Parçası Çizimi	144

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Süsleme Teknikleri	190
Grafik 2. Seramiklerin Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	191
Grafik 3. Seramiklerin İşlevleri	191
Grafik 4. Hamur Renkleri	192

ÖN SÖZ

İlk çağlardan itibaren insanoğlu için her şeyi sunan toprak, onun yaratıcılığının da esin kaynağı olmuştur. İlk zamanlarda günlük ihtiyaçlar sonucu üretilen seramikler daha sonra insan zevkinin ve yaratıcılığının sonucu olarak yeni işlevler kazanmış, daha sonra da bir sanat dalı haline gelerek göze hitap etmiştir. Seramikler toplumların inançları, kültürleri ve sosyo-ekonomik ilişkileri hakkında bizlere kesitler sunmaktadır. Ortaçağ seramik sanatı, gerek duvar çinileri, gerekse günlük kullanım kap-kacaklarının üretimi açısından zengin örnekler vermiştir. Bu dönemde üretilen seramikler, değişik teknik ve bezeme üslupları ile seramik sanatında özgün örnekler ortaya koyarak çığır açmıştır.

Bu çalışma, farklı yıllarda, Eski Ahlat Şehri, Bitlis Kale Kazısı ve Muş Tepeköy Höyüğü Kurtarma kazılardan Ahlat Müzesi'ne kazandırılan Orta Çağ İslami Döneme ait sırlı seramikler ile satın alma yoluyla müzeye getirilen buluntulardan oluşmaktadır.

Araştırma konusunun belirlenmesinde ve şekillenmesinde beni yönlendiren, desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ'a; Seramik çizimlerinde bana katkı sağlayan Dilek ZİREKBİLEK ve Enisa TAYFUR'a; çalışmamın her aşamasında öneri ve fikirleriyle yanımda olan Hüseyin ŞAN ve Yunus Emre KARASU'ya Ayrıca Ahlat Müze Müdürü Mikail ERCEK ve müze uzmanlarına çok teşekkür ederim. Hayatım boyunca beni hiç yalnız bırakmayan, her daim güvenleriyle bana güç katan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Cuma İBRAHİMOĞLU

Van, Ocak 2022

GİRİŞ

Söz konusu çalışma, Ahlat Müzesi'nde bulunan "Ortaçağ İslami Dönem Sırlı Seramikleri" ni kapsamaktadır. Köklü bir geçmişe sahip olan kent, birçok medeniyetin izlerini taşımaktadır. Ahlat Müzesi'nin eser koleksiyonu; satın alma, hibe, müsadere (zor alım) ve kazılardan gelen eserler oluşturmaktadır. Bu eserler; Neolitik dönem çakmak taşından yapılmış el baltaları, çakmaktaşı ve obdisyen ok uçları, Tunç Çağına ait bronz mızrak uçları ve benzeri eserler, taş, cam ve kemik boncuklar, pişmiş toprak çanak-çömlekler, Demir Çağına ait bronz iğne, bilezik, pazubend, fibula, küpe, ayna, ok ucu, mızrak ucu ve kamalar, sistrium, pişmiş toprak kap-kacaklar, Helenistik Döneme ait pişmiş toprak koku kapları, Roma Dönemine ait kandil, koku şişesi, çeşitli kaplar ve süs eşyaları, İslami Dönem ve özellikle Selçuklu Dönemine ait sırlı kaplar, cam eserler ve süs eşyaları ile Osmanlı Dönemine ait çeşitli arkeolojik eserler sergilenmektedir. Ayrıca Etnoğrafik nitelikteki gümüş, bakır ve pirinç takılar ile çeşitli eşyalar bulunur. Bunun yanında Slevkuos, Helenistik, Roma, Bizans, Sasani, Moğol, İlhanlı, Abbasi, Eyyubi, Artuklu, Zengi, Ahlatşah, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait altın, gümüş, bakır ve bronz sikkeler yer almaktadır.

Ahlat'ta kazılar, ilk olarak 1968 yılında başlamıştır. Daha sonra kazılara bazı dönemlerde aralar (1992-2005) verilmiş olsa bile kazılar, 1968-2022 tarihleri arasında yapılmış çok sayıda sırlı ve sırsız seramik ortaya çıkartılıp müzeye kazandırılmıştır. Ahlat kazıları dışında Bitlis Kalesi'nde ve Muş, Varto-Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı'ndan sırlı ve sırsız seramik buluntular ortaya çıkartılmış ve müze koleksiyonuna kazandırılmıştır.

1968-2010 tarihleri arasında Ahlat'ta yapılan arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkartılan kazı buluntuları ile ilgili yayınlar, Beyhan, Haluk ve Nakış KARAMAĞARALILAR tarafından hazırlanan kitap, makale ve tezler oluşmaktadır. Bitlis Kale Kazısı'ndan çıkan buluntularla ilgili Gülsen Baş 'Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri (2004-2012), Korkmaz ŞEN & Yunus Emre KARASU'nun "Arkeolojik Veriler Işığında Bitlis Kale Kazısı Seramik Buluntular" (2021) ilgili yayınlar hazırlanmıştır.

1968-2010 tarihleri arasındaki dönemden sonra da Ahlat'ta kazı çalışmaları devam etmiş ve çok sayıda yeni seramik buluntu ortaya çıkartılarak müzeye

kazandırılmıştır. Özellikle 2015-2021 yılları arasında Eski Ahlat Şehri, Bitlis Kalesi ve Muş Tepeköy kazılarında müzeye çok sayıda seramik buluntu getirilmiştir. Ancak Ahlat ve Muş Tepeköy kazılarında çıkartılan sırlı seramiklerle ilgili bilimsel çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu yüzden bu üç kazıdan son yıllarda ortaya çıkartılan sırlı seramikler çalışmamızda ele alınmıştır.

Bu çalışmada, Ahlat Müzesi'nin Teşhir salonları ve depolarında bulunan Eski Ahlat Şehri, Bitlis Kalesi ve Muş Tepeköy Höyük Kazılarında son yıllarda ortaya çıkartılan sırlı seramikler ile Müzeye satın alma yoluyla kazandırılan envanterlik ve etütlük 61 adet sırlı seramik değerlendirilmiştir. Eserlerin 1/100 ölçülerinde kesit ve motif çizimleri yapılarak, iç ve dış yüzeylerin ayrı ayrı fotoğrafları çekilerek, katalog çalışmaları oluşturulmuştur. Katalog bölümü seramiklerin süsleme tekniklerine göre sıralanmıştır. İslami döneme ait 12.-13.ve 14. yüzyıllara tarihlendirilen seramikler, ilk önce üç farklı kazı malzemeleri olmasından dolayı kendi aralarındaki benzer ve farklılıklar tespit edilmiş daha sonra Anadolu ve Anadolu dışındaki benzer örnekleri tespit edilerek, değerlendirme kısmında karşılaştırmaları yapılmıştır. Seramiklerin hamur özellikleri, katkı maddeleri, yapım teknikleri, formları, süsleme teknikleri ve süsleme çeşidine göre değerlendirilme yapılarak genel bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan değerlendirme neticesinde ele alınan seramikler, başka kazı alanlarından çıkartılan örneklerle karşılaştırılarak seramiklerin, Ortaçağ Türk-İslam sanatındaki önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Farklı kazı alanlarında ortaya çıkartılan, Ahlat Müzesi'nde bulunan sırlı seramikleri belli bir disipline göre ele alarak bilim dünyasına tanıtmak, amaçlarımız arasında yer almaktadır.

Öncelikli olarak Ahlat ve Bitlis kazılarıyla ilgili kaynaklara bakılmıştır. Bu doğrultuda Beyhan KARAMAĞARALI'nın "Ahlat Seramik Ekolü" adlı makalesi ile Nakış KARAMAĞARALI'nın "Ahlat Kazılarından Çıkan Seramikler" başlıklı Yüksek lisans tezinde sırlı ve sırsız seramikler incelenmiştir.

Yine Meryem KAPLAN'ın " Eski Ahlat Şehri Kazılarından Ortaya Çıkartılan 13-14. Yüzyıla Ait Çinilerin İncelenmesi ve Günümüz Yorumu" adlı yüksek lisans tezinde figürlü sırlı seramiklerin, hamur, süsleme ve formları hakkında bilgiler mevcuttur. Tahsin PARLAK, Nakış KARAMAĞARALI ve A. A ERGÜDER'in "Selçuklu Seramik, Çini ve Takı Atölyeleri" başlıklı kitaplarında; Ahlat Kazılarından çıkartılan sırlı ve sırsız seramiklerin hamur, form, süsleme teknikleri ve seramik fırınlarından

bahsedilmiştir. Nakış Karamağaralı'nın "Bazı Ortaçağ İslam Seramiklerinin Yapılış Amacı Üzerine" ve "Ahlat Seramikleri", Korkmaz ŞEN & Yunus Emre KARASU'nun "Arkeolojik Veriler Işığında Bitlis Kale Kazısı Seramik Buluntular" adlı kitaplarında; hamur, form, bezeme teknikleri ve kompozisyon konularında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Gülsen Baş 'Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri (2004-2012))' kitaplarında seramiklerin form, hamur, bezeme tekniği ve süsleme çeşidi bakımından çeşitli bilgiler sunulmuştur. Hicran Özdemir, "Bitlis Kalesi Kazısı Sırsız Seramikleri (2004-2008)" adlı yüksek lisans teziyle seramiklerin form ve süsleme özellikleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Daha sonra seramik sanatı ile ilgili genel kitap, makale ve tezlere bakılmıştır. Seramik sanatı ile ilgili; Oktay Aslanapa'nın "Türk Sanatı" adlı kitabı Anadolu'da yapılan kazı ve araştırmaların sonuçlarını bir araya getirerek 15.-17. yüzyıl seramik ve çinilerinin, teknik özellikleri ve fırınlama teknolojisinin anlaşılmasını sağlamak amacıyla benzer örneklerle bunların İznik üretimi olduklarının kanıtlanması oluşturmaktadır. İznik seramik üretiminin aslında Selçuklu çağı seramik tekniklerinden beslenerek geliştirildiğinden bahsedilmektedir. Nurşen Özkul Fındık, "Hasankeyf Seramikleri (2004-2006)" kitabında, seramiklerin form, hamur, bezeme tekniği, Tuba Ökse "Arkeolojik Çalışmalarda Seramik Değerlendirme Yöntemleri" kitabında; seramik hamurunun yapısı, pişirme ve biçimlendirilme teknikleri hakkında, Rüçhan Arık "Kubad Abad" kitabında, çini ve seramiklerin; form, bezeme teknikleri, Geza Fehervari, "Ceramics İslamic World" adlı kitabında; Irak, İran, Mısır, Afganistan, İspanya, Suriye ve Mısır'da bulunan İslami döneme ait seramikler hakkında detaylı bilgiler sunulmuştur.

Lale Bulut'un "Samsat Ortaçağ Sgraffito ve Champeve Seramikleri" ve "Kabartma Desenli Samsat Ortaçağ Seramikleri" adlı makaleleri mevcuttur. Sevinç Gök'ün "Akşehir Kurtarma Kazısı" adlı makalesinde; Ortaçağ İslam dönemindeki seramikleri hakkında; açıklayıcı ve aydınlatıcı bilgiler mevcuttur.

Yücel BAŞYİĞİT'in "Türk İslam Seramiklerinin Çağdaş Seramik Sanatına Etki ve Yansımaları" başlıklı tezinde ortaçağ İslami dönemde farklı coğrafyalarda ve farklı yüzyıllarda üretilen seramiklerin hamur ve dekorlama yöntemlerinden bahsedilmiştir. Lale Bulut'un "Samsat İslami Devir Sırsız ve Tek Renk Sırlı Seramikleri" başlıklı tezinde sırsız ve tek renk sırlı seramikler incelenmiştir.

Muharrem Çeken'in "Hasankeyf (1991,2001-2003 Yılı) Kazı Buluntusu Fırın ve Atölyeleri ile Seramik Malzemeleri" adlı doktora tezinde; Güler Yılmaz'ın "Urmiye Müzesi'nde Bulunan İslam Dönemine Ait Sırlı Seramikler" adlı doktora tezi ve "Hasankeyf Kazılarında 2007-2009 Yıllarında Bulunan Aydınlatma ve Depolama İşlevli Sırlı Seramik Kaplar" yüksek lisans tezinde; Ortaçağ İslam dönemindeki seramikleri hakkında; açıklayıcı ve aydınlatıcı bilgiler mevcuttur. Bu amaçla kitaplar, tezler ve makaleler araştırılmıştır. Konu ile ilgili incelenen kitaplar, tezler ve makaleler çalışmamız esnasında bize bir yol haritası belirlemiştir. İncelen kaynaklar sanat tarihi disiplini ve bilimsel veriler ışığında ele alınmıştır. Tez çalışmasına yönelik müzede bulunan seramikler, müzeye geliş şekline ve tarihine göre tasniflenmesi yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, değerlendirmeye alınan sırlı seramik buluntulardan özellikle form veren; ağız, gövde, kaide ve dip parçalar tespit edilerek örneklerin gruplandırılması yapılmıştır. Forma göre tasnif ve değerlendirilme yapıldıktan sonra farklı süsleme tekniklerinde bezenmiş örnekler seçilmiş ve değerlendirilmiştir. Hamur renkleri Munsell renk kataloğuna göre belirlenmiştir.

Bu çalışmada; Anadolu ve Anadolu dışındaki bilimsel yayınlar ışığında Ahlat Müzesi'nde bulunan Ortaçağ İslami döneme ait sırlı seramikler; malzeme, hamur, form, teknik ve bezeme çeşidine göre değerlendirilerek, seramik sanatı içerisindeki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmasının ilk aşamasında, konu ile ilgili olarak önce literatür taranmasıyla başlanmıştır. Bu amaçla kitaplar, tezler ve makaleler araştırılmıştır. Bu alanda yapılan örnek çalışmalar incelenmiş daha sonra belli bir disiplin çerçevesinde ele alınmıştır. Tez çalışmasına yönelik müzede bulunan seramikler, müzeye geliş şekline ve tarihine göre tasniflenmesi yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, değerlendirmeye alınan sırlı seramik buluntulardan özellikle form veren; ağız, gövde, kaide ve dip parçalar tespit edilerek örneklerin gruplandırılması yapılmıştır. Forma göre tasnif ve değerlendirilme yapıldıktan sonra farklı süsleme tekniklerinde bezenmiş örnekler seçilmiş ve değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada Ahlat Müzesi'nde bulunan seramiklerin önemli bir miktarının XIII-XIV. yy.'lara tarihlendirilen Rey, Kaşan, Rakka, Sultanabad seramiklerine benzerliği, bir kısmının ise Anadolu'daki Hasankeyf, Harput, Samsat, Akşehir, Karacahisar, Gevele seramiklerine benzerliği göz önüne alındığında Ortaçağ Türk-

İslami kültürünün izini açık bir şekilde taşımaları, konunun önemli bir kat daha artırmıştır. Ayrıca yörenin köklü bir geçmişe sahip olması, Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'ya yapılan Türk göçlerinin geçiş kavşağı haline gelmesiyle Ahlat'ın önemini daha da artırmıştır. Bu nedenlerden dolayı çok sayıda uygarlığın izini taşıyan Ahlat ve Bitlis zengin bir kültür mirasını bünyesinde barındırırken, seramik sanatı konusunda da önemli bir yere sahiptir. Seramik sanatı içerisinde günlük kullanıma yönelik seramikler dikkat çekmektedir. Geçmişe dair önemli bilgiler sunan sırlı seramikler, yapılan çalışmayla eserlerin bilim dünyasına kazandırılması hedeflenmiştir.

Tez çalışması altı başlık altında toplanmıştır. Çalışmanın başında giriş kısmı yer almaktadır. Birinci kısmında Ahlat'ın tarihçesi ve coğrafyası, ikinci kısımda Seramiklerin bulunduğu arkeolojik alanlar, üçüncü bölümde Ahlat Müzesi tanıtılmıştır. Dördüncü bölümde seramik sanatı, beşinci bölümde ise katalog yer almaktadır. Bu bölümde 61 adet seramik parçası Sanat Tarihi terminolojisi kullanılarak tanıtılmıştır. Tablo içerisinde verilen seramikler (Katalog No, Eserin Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi, Ölçüleri, (Yükseklik, Ağız Çapı, Dip Çapı), Hamur, Astar, Yapım Tekniği, Süsleme Tekniği, Kompozisyon ve Tarihlendirme) çeşitli başlıklar altında detaylı olarak incelenmiştir.

Tezin altıncı bölümü olan değerlendirme ve karşılaştırma kısmında ise çeşitli veriler ışığında çalışmaya dâhil edilen seramikler hem kendi aralarında hem de Anadolu'da ve Anadolu dışındaki örneklerle karşılaştırılarak; malzeme, form, süsleme teknikleri ve süsleme çeşidi başlıkları adı altında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın yedinci bölümünde ise sonuç yer almaktadır. Çalışılan seramikler hakkında ulaşılan sonuç belirtilmiştir.

1. AHLAT'IN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. Ahlat'ın Coğrafyası

Ahlat Van Gölü'nün kuzeybatısında sahil kenarına kurulmuştur. Kuzeyinde Muş'un Bulanık ve Malazgirt ilçeleri, güneybatısında Tatvan ve Bitlis, doğusunda ise Adilcevaz ilçesi bulunmaktadır. Doğusunda Nemrut Dağı batısında ise Süphan Dağı yer almaktadır. Bu volkanik dağların eteklerindeki geniş dağ platoları yörenin önemli düzlük alanlarını oluşturmaktadır. Bitlis ili genelinde dağlık bir yapıya sahiptir. Fakat Ahlat ve Rahva Bitlis'in iki büyük düzlükleridir. Ahlat'ın doğal güzellikleri ve tarihi değerleri Ahlat'ı iç ve dış turizme açık bir saha haline getirmiştir (Güner, 1984: 36; 2016: 260). Evliya Çelebi Seyahatnamesinde, Ahlat'ın bağık bahçelik bir yer olarak anlatılmaktadır.

Ahlat'ın Van Gölü, Nemrut Gölü, Ilık Gölü ve Nazik Gölü doğal görünümüleri ve temiz suları ile göl turizm açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu gölün en önemlilerinden biri Nazik Gölü'dür. Göl suları tatlı olup, gölde sazan balığı ve inci kefali 1983 yılında Van Su Ürünleri Bölge Müdürlüğü'nce gölde yetiştirilmektedir. Ayrıca Nemrut Kalderası'nda sıcak su kaynakları ile soğuk maden suyu yöredeki ender su kaynaklarından. Tavan-Ahlat arasındaki araziler oldukça verimlidir. En önemli yaylası olarak bilinen Sütay Yaylası'nda doğal güzelliği ve temiz havasıyla doğa turizmi için önemli alanlardan biri durumundadır (Sümer, 1970: 139). Ahlat'ın ikliminin mevsimlere göre farklılık göstermesi farklı turistik etkinliklerin yapılmasına imkan sağlamaktadır. Yaz döneminde özellikle iç bölgelerden çok sayıda yerli turistlerin yöreye gelmesinde teşvik edici rol oynamaktadır (Orak, 1946: 634).

1.2. Ahlat'ın Tarihçesi

Nemrut ve Süphan Dağlarının yamaçlarına kurulmuş olan Ahlat ilçesi, bağlı bulunduğu Bitlis iline 59 km, Van iline ise 189 km uzaklıkta yer almaktadır. Küçük bir ilçe olmasına karşın kültürel mirasın sergilendiği en önemli merkezlerden biridir. Kavşak noktasında bulunmasından dolayı tarih boyunca birçok medeniyet ve uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Ahlat'ın ne zaman ve kimler tarafından kurulduğuna dair net bir bilgi bulunmamaktadır; ancak yerleşme tarihi Neolitik Döneme kadar uzanmasına karşın Ahlat'ın ilk yerleşenleri, Tunç Çağının önemli uygarlıklarından biri olan Hurilerdir (Ahlat Şehri Rehberi, Tarihte Ahlat, 2014). Urartular tarafından Halads

olarak isimlendirilen Ahlat, Romalılar Hilyat, Araplar Hilat, Ermeniler Şalant (Şaliat), Süryaniler Kelath olarak adlandırmışlardır. Söz konusu bu uygarlıklar için sahip olduğu iklim ve kültür zenginliğinden dolayı kendi dönemleri içerisinde Ahlat, önemli merkezlerden biri olmuştur (Karamağaralı, 1982).

Asurlular Döneminde bir uç beyliği olduğuna dair iddialar, bölgenin ne kadar önemli bir yerleşim merkezi olduğunu ortaya koymaktadır. Hurilerden sonra Urartular daha sonra da M.Ö. 600'lü yıllarda Med, M.Ö. 500'lü yıllarda da Pers hakimiyeti altına girmiştir. M.Ö. 395 yılında (Büyük İskender'in istilasından sonra) Bizans'a bağlı bir beylik şeklinde yönetilmiştir. M.Ö. 2. yy da Partların hakimiyeti altına giren ve daha sonraki dönemlerde Roma ve İran arasında gidip gelen bir egemenlik süreci görülmektedir.

Hiz. Ömer zamanında Arap orduları tarafından feth edilen Ahlat, El Cezire kumandanı İyaz Bin Ganem tarafından Bizans'ın elinden alınmış ve uzun süre Arap egemenliği altında kalmıştır. Yöre, Abbasilerin zayıflamasıyla birlikte Bizans, Ahlat'ı tekrar hakimiyeti altına almıştır. 992 yılında Mervanoğullarının hakimiyetine giren Ahlat, Bizans'ın varlığını tanımakla birlikte dönemin en önemli şehri olmaya devam etmiştir (Ünal, 2010: 227). Mervanoğullarının hakimiyeti, 1061 yılına kadar sürmüştür. 1071 tarihine kadar Türkler burayı bir üs haline getirerek Anadolu'ya yaptıkları akınlarına buradan yön vermişlerdir. 1071, Malazgirt Zaferi ile birlikte Ahlat kesin olarak Türk yurdu olmuş ve Diyarbakır Emirliği'ne bağlı bir merkez olmuştur. Diyarbakır emirinin baskıcı yönetimine karşı Alp Arslan'ın amcası Merent Emiri İsmail'den yardım istenmiş, İsmail en güvendiği vezirlerinden Sökmen Bey'i 1100 yılında Ahlat Emiri olarak atamıştır. Ahlatşahlar, Sökmenşahlar ve ya Ermenşahlar isimleri ile anılan bu beylik Selçuklulara bağlı bir beylik olarak kurulmuştur. Bu beylik, 1100-1207 tarihleri arasında ilçeye hakim olmuş ve Ahlat altın çağını bu dönemde yaşamıştır. İlim, kültür ve sanat alanında yapılan çalışmalar bu şehri Belh ve Buhara ile birlikte Kubbetü'l İslam olarak anılmasını sağlamıştır.

12. yy boyunca bu beyliğin idaresinde kalan Ahlat, 1207 yılında Eyyubilerin eline geçmiş, 1231 yılında Moğollar tarafından istila edilerek hakimiyet altına alınmış, sırasıyla Akkoyunlular, Danişmetoğulları ve Celayiroğulları tarafından yönetilmiştir. 1541 yılında gerçekleştirilen Çaldıran Savaşı ile birlikte Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı egemenliğine girmiştir (Erendil, 1992: 39).

Birinci Dünya Savaşı esnasında Ermeni ve Ruslar tarafından işgal edilmiş (1916) olan Ahlat, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Bitlis iline bağlı bir ilçe konumunda iken, 1929'da Van iline bağlı bir ilçe olmuş daha sonra 1936'da yeniden Bitlis iline bağlanmıştır.

2. SERAMİKLERİN BULUNDUĞU ARKEOLOJİK ALANLAR

2.1. Ahlat Kazıları

Ahlat'ta ilk arkeolojik çalışmalar, 1968 yılında Haluk ve Beyhan KARAMAĞARALILAR tarafından yapılan yüzey araştırmalarıyla başlatılmıştır. Haluk KARAMAĞARALI'nın bilimsel başkanlığını yürüttüğü Ahlat kazıları ise 1969 yılında başlatılmış ve 1991 yılına kadar devam etmiştir. Kazılara 1991 yılından sonra çeşitli sebeplerle ara verilmiştir. 2005 yılında kazılara tekrar başlanmıştır. 2007 yılından 2010 yılına kadar Ahlat Kazı Başkanlığını Doç. Dr. Nakış KARAMAĞARALI yürütmüştür.

2010 yılından sonra ise Eski Ahlat Şehri Kazı başkanlığını Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Başkanı Recai KARAHAN devralmış, daha sonra Ahlat Kazıları: "Eski Ahlat Şehri" ve "Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazısı" olarak iki farklı kazı başkanlığı adı altında yürütülmüştür. "Eski Ahlat Şehri Kazısı" Ahlat Müze Müdürlüğü Başkanlığında, "Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazısı" ise Prof. Dr. Recai KARAHAN Başkanlığında 2020 yılına kadar devam etmiştir. 2021 yılında "Eski Ahlat Şehri" ve "Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazısı" Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ'ın başkanlığında "Eski Ahlat Şehri ve Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazısı" adı altında birleştirilmiş ve günümüzde de Eski Ahlat Şehri ve Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazısı olarak halen devam etmektedir.

Ahlat, sahip olduğu kültürel ve sanatsal sanat geleneği ile Kubet-ül İslam şehri olma ününe layık görülmüştür. Bu tarihi şehir günümüze değin ulaşan önemli sanat alanlarıyla geçmişe ışık tutar niteliktedir. Ahlat'ın mimari kalıntıları 4.5x11 km'ik bir alanı kaplamaktadır. 6 mezarlığın bulunduğu Ahlat'ta 13.yy da gerçekleşen deprem sonrasında, 12.000 hanenim Eski Kahire'ye göç ettiği tarihi kaynaklarda geçmektedir. Ahlat'ın nüfusunun çokluğu ve şehrin büyüklüğü bu rakamlarla netlik kazanmaktadır (Karamağaralı, 1992: 42). Ayrıca Ahlatlı sanatkarlar şaheserlerini sadece Ahlat bölgesiyle sınırlandırmamışlardır. Selçuklunun yaşadığı tüm topraklarda Ahlatlı

sanatkarların izlerine rastlamak mümkündür (Parlak, Karamağaralı & Ergüder, 2010: 129).

Kazılar sonucunda özellikle seramik sanatında çok önemli bir yere sahip Ortaçağ dönemi sırlı seramiklerin nadide örneklerine rastlanmıştır. Ayrıca Haluk KARAMAĞARALI'nın "1974 yılı araştırmaları sırasında Taht-ı Süleyman Mahallesi'nin doğuya bakan yamacında, tamamen toprak altında kalmış bir seramik fırını bulunmuştur. Ahlat kazıları sonucunda ortaya çıkartılan seramik fırının etrafında çok sayıda, bozuk ve kırık çini parçalarının bulunması buranın bir çini çöplüğü olduğu hakkında da fikir vermektedir. Karamağaralı, 1978: 479).

2.2. Bitlis Kalesi Kazısı

2004 yılında Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ'ın başkanlığında bilimsel arkeolojik kazı çalışmaları başlatılmış ve 2010 yılına kadar devam etmiştir. 2010 yılından itibaren ise Prof. Dr. Gülsen BAŞ tarafından devralınan kazı başkanlığında çalışmalar 2015 yılına kadar sürdürülmüştür. 2015 yılından sonra 2 sezon ara verilen kazı çalışmaları, 2018 yılından itibaren Ahlat Müze Müdürlüğü Başkanlığında ve Dr. Öğr. Üyesi Korkmaz ŞEN'in bilimsel danışmanlığında sürdürülmüş ve halen devam etmektedir. Bitlis Kale Kazısı'nda, taşınmaz kültür varlıkları dışında çoğunlukla İslami döneme ait çok sayıda taşınır kültür varlığı (sikke, pipo, kandil, seramik vb.) ortaya çıkartılmıştır.

2.3. Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı (Varto/MUŞ)

Muş ve çevresinde gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar 1945 yılında Prof. Dr. Kılıç KÖKTEN tarafından yapılan prehistorik yüzey araştırması ile başlamıştır. Charles Allen BURNEY tarafından 1950'lerin sonunda yapılmış olan araştırmalar da bölgede yapılan arkeolojik çalışmalar arasında önemli bir yere sahiptir. 1965 yılında C. A. BURNEY tarafından gerçekleştirilen ve sadece bir sezon sürebilen kazılarda Urartu arkeolojisine önemli katkılar sunmuştur. Daha sonra Mitchell ROTHMANN'ın 1991-1993 yıllarında yürüttüğü yüzey araştırmaları ise daha çok Alpaslan I Barajı Gölü alanında kalacak höyüklerin tespit edilmesine yönelik olmuştur. 1995-1999 yılları arasında Prof. Dr. Aynur ÖZFIRAT tarafından bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında ise öncelikli amaç Orta Tunç Çağı kültürünün araştırılmasına yönelik

olmuştur. 2009- 2014 yılları arasında ise Doç. Dr. Hanif. BİBER başkanlığında bölgede yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir.

2014-2019 yılları arasında Muş ili, Varto ilçesi, Tepe Köy 'de bulunun ve şuan Alparslan II Baraj suları altında kalan, Ahlat Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ile işbirliği yapılarak Tepeköy Höyüğünde kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir. Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısında; Cumhuriyet Dönemi, Osmanlı, Orta Çağ, Demirçağ ve Tunç Çağına ait buluntu ve kalıntılar ortaya çıkarılmıştır.

3. AHLAT MÜZESİ

Prehistorik Dönemden başlayarak bir çok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Ahlat, hiç şüphesiz bu anlamda önemli bir ilçe konumundadır. Doğu-batı arasında önemli bir kavşak noktasında olan ilçe, özellikle orta çağda bir bilim, kültür, sanat ve ticaret merkezi olmuştur. Bölgede yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan eserler, 1971 yılında faaliyete giren müzede sergilenmiştir. İlk müze binası Selçuklu Meydan Mezarlığı'nın girişinde bulunmaktaydı. Ahlat ilçesi, İkikubbe Mahallesi, Devlet Bahçeli Bulvarı'nda Ahlat-Tatvan Karayolu üzerinde bulunan yeni müze binasına ise 2015 yılında taşınılmış ve 2018 yılında da resmi açılışı yapılarak hizmete sunulmuştur. Yeni müze binasında Kentsel ve Arkeolojik olmak üzere iki adet teşhir salonu bulunmaktadır. Arkeolojik eserlerin teşhir edildiği salonda; Kalkolitik Çağ'dan başlayarak, Erken Tunç, Orta Tunç, Geç Tunç-Erken Demir Çağı (Urartu), Geç Demir Çağı, Roma, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne kadar uzanan çok geniş bir zaman aralığına ait çok sayıda eser sergilenmektedir.

Arkeolojik eserler, Neolitik dönemden başlayarak çakmak taşından yapılmış el baltaları, çakmaktaşı ve obdisyen ok uçları, Tunç Çağına ait bronz mızrak uçları ve benzeri eserler, taş, cam ve kemik boncuklar, pişmiş toprak çanak-çömlekler, Demir Çağına ait bronz iğne, bilezik, pazubend, fibula, küpe, ayna, ok ucu, mızrak ucu ve kamalar, sistrium, pişmiş toprak kap-kacaklar, Helenistik döneme ait pişmiş toprak koku kapları, Roma dönemine ait kandil, koku şişesi, çeşitli kaplar ve süs eşyaları, İslami dönem ve özellikle Selçuklu dönemine ait sırlı kaplar, cam eserler ve süs eşyaları ile Osmanlı'nın dönemine ait çeşitli arkeolojik eserler sergilenmektedir. Ayrıca Etnoğrafik nitelikteki gümüş, bakır ve pirinç takılar ile çeşitli eşyalar bulunur. Bunun yanında Slevkuos, Helenistik, Roma, Bizans, Sasani, Moğul, İlhanlı, Abbasi, Eyyubi, Artuklu, Zengi, Ahlatşah, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait altın, gümüş, bakır ve bronz sikkeler yer almaktadır.

Kentsel Sergi Alanında ise İslami Dönem mimari parçalar, kitabeler, mezar sandukaları, taş, baston, dokuma işçiliği, flora, fauna ile ilgili bilgi veren görseller teşhir edilmektedir.

4. SERAMİK SANATI

"Seramik" kelimesi, Grekçe, Keramos; İngilizce, Ceramic; Fransızca, Ceramique; Almanca, Keramik olarak adlandırılmıştır. Genel olarak fırınlanmış kil'den yapılan nesnelere ifade eder. Teknik açıdan, nesnenin biçimlendirilmesinde plastikliği (yoğurulabilirlik) sağlayan kil ile fırınlama sırasında parçanın kırılmasını ya da çatlamasını önleyen kuvars ve bu ikisini bağlayan ergitici fel-dispat karışımından oluşan hamurla yapılan nesnelere niteler. Kimi zaman "keramik" biçiminde kullanılan "seramik" sözcüğü, batı dillerinde fırınlama ve yüzey işlemlerinden bağımsız, genel bir terimdir. Türkçede de bu geniş kapsamıyla kullanılmakla birlikte, uzmanlar arasında ilkel yöntemlerle yapılmış, yüzeyi sırsız kapları "çanak-çömlek", gene düşük ısıda fırınlanmış, ama yüzeyi sırlı nesnelere "seramik" ve yüksek ısıda fırınlanmış, yüzeyi sırlı ya da sırsız nesnelere de "porselen" başlığı altında tanımlamak yaygınlaşmıştır. Seramiğe yüklenen ikinci anlam ise bir sanat alanının adı olmasıdır. Klasik anlamda, sanatların en eskisi olarak bilinen seramik, insanın çeşitli gereksinimleriyle ortaya çıkan, ana maddesi toprak olan bir tür kap sanatıdır.

Aynı zamanda günlük yaşamda kullanılan vb. objeler seramik (Evani) olarak adlandırılmaktadır (Yetkin, 1984: 155; Öney,1992: 93; Şahin,1994: 112; Bakır,1999: 10; Atalay, 1983: 8). Seramik organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimleri çeşitli yöntemler ile şekil verildikten sonra sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip, dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi ve teknolojisidir. Seramik özlü ve özsüz olmak üzere iki grupta nitelenmektedir. Seramik ham maddeleri su ile yoğurulabilen şekillenmesi kolay olan ve kuruduktan sonra görüntüsü deforme olmayan ürünlerdir. Özsüz seramik ham maddesi ise çok iyi öğütülmüş toprak olsalar da su ile kolay şekil almayan ve kurduğunda çabuk deforme olmayan malzemelerden oluşur (Ateş, 1983: 8).

Seramik uygarlığın en erken dönemlerinde, günlük ihtiyacın yaratmış olduğu gereksinimle seramik insanoğlunun hayatına girmiş ve günümüze kadar kesintisiz olarak kullanımını sürdürmüştür. Kimi kaynaklar seramik tarihinin, insanlığın tarihi ile yaşıt kabul etmiştir (Özgünel, 2012: 21). İnsanın yaşadığı tüm bölgelerde seramik parçaları ve seramik objelerine rastlanılmıştır. Seramikler bulunduğu toplumun çağlar boyunca gelenek, inanç ve kültürel özelliklerine ışık tutmuş bulunduğu toplumun

ekonomik ve siyasal gücünün en önemli sanatsal göstergesi oluşmuştur (Mutlu, 2007: 71).

İnsanoğlunun ortaya çıktığı ilk dönem, günümüzden yaklaşık iki milyon yıl önce başlayan Paleolitik Çağ olarak kabul edilir (Erman, 2009:18). Üst Paleolitik dönemde, Orta Avrupa’da pişmiş toprak örneklerine rastlanmıştır, fakat Paleolitik Çağ da Anadolu’da pişmiş toprak ürünlerine rastlanılmamıştır. Bu dönemde Anadolu’da daha çok taşlar şekillendirilerek kap-kacak olarak kullanılmıştır. Seramik üretimi, Anadolu’da Neolitik Çağ ile başlar, daha sonra yerleşik düzende devam ederek günümüze ulaşır (Öney, 2004: 62).

4.1. Ortaçağ İslami Dönem Seramik Sanatı

Türklerin yerleşik düzene geçmeleri ve İslamiyet’i kabul etmeleriyle seramik sanatında da büyük gelişmeler görülmeye başlanır. Arap ve Türk devletleri; (Abbasiler, Samanoğulları, Karahanlılar. Fatimiler,) döneminde birçok seramik örneğine rastlanmıştır. Seramik sanatı asıl gelişimini ve günümüz teknik çeşitliliğini İran’da Selçuklular Döneminde göstermiştir. Türkler Anadolu’ya yerleştikten sonra Bizans geleneklerini devralmışlar. O dönemde İran geleneklerinde kullanılan ve beraberlerinde getirdikleri sanatsal seramik tekniğinden etkilenmişlerdir. Mimari yapılar, Selçuklu Döneminde (camilerin mihrapları, kubbeler, minareler, türbe, medrese ve saraylar) çinilerle donatılmıştır (Üçcan, 2002:18).

M.S. 622 yılında, Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye göçü ile başlayan İslami Dönem ile birlikte yeni bir inanç ve anlayış ortaya çıkmıştır. İslami Dönem sadece ortaya çıktığı coğrafyayı etkilemekle kalmamış, Asya, Afrika hatta Avrupa kıtasının sosyo-kültürel yaşantının yanında politik ve sanatını da etkilemiştir. Abbasiler Döneminde, Çin ile yapılan Talas Savaşından kültürel ilişkiler daha da artmıştır. Bunun sonucu olarak Talas Savaşında esir alınan Çinli seramikçiler sayesinde seramik sanatında önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu süreçte İslam çömlekçiliğinde kullanılan süsleme ve kompozisyonlar çok yaygın olarak bilinen geleneksel yöntem ve teknikler olup frit hamurlu, alkalimli ve kurşun sırlı, rölyef dekorlu ürünler yapıldığı tahmin edilmektedir (Başyigit, 2008: 2).

Ortaçağ İslami Dönem seramik sanatı; 9-11. yy’ları arası dönemi kapsayan Çin’den ihraç edilen Tang beyaz porselenleri ve stoneware işlerinden esinlenen erken

dönem, 12-14.yy'ları arası dönemi kapsayan Sung beyaz işlerinden etkilenilen Ortaçağ dönemi ve üçüncüsü ise 15-19. y.y'ları arası dönemi kapsayan geç dönem olarak ayırmak daha doğru olur (Başyigit, 2008: 2-2).

Mezopotamya Seramikleri; M.S. 751 yılında yapılan Talas Savaşı'nda esir alınan Tu Huan isimli Çinli esir, Mezopotamya'da seramik üretimini diğer esirlerle birlikte Mezopotamyalı seramikçilere öğretmişlerdir. Bu gelişmenin sonucunda üretilen seramikler kısa sürede Yakın ve Orta Doğu'ya ulaştığı görülür. Samarra'da ilk dönem Çin ihraç işleri ve bunların yerel taklitleri yapılan kazılarda bulunmuştur. Çin seramikleri 'İpek Yolu' üzerinden hem deniz yolu hem de kara yolu ile Çin'den ithal etmek pahalıya mal olduğu için Abbasi halifeleri ve prensleri yakın ilgi duydukları Çin taklidi seramiklerin Mezopotamya'da üretilmesi için yerel zanaatkârları desteklemiş ve onlar için atölyeler açmışlardır(Başyigit, 2008: 4-5).

Başyigit, Mezopotamya'daki çömlekçiler Çin porselenlerin kalitesini yakalayamadıkları için sır kullanarak Çin porselenlerine yakın seramikler ürettiklerinin söylemektedir. Daha sonra lüster tekniğini bulup geliştirdiler. Sürekli bir yenilik içinde olan Mezopotamyalı seramikçiler yeni süsleme teknikleri bulup geliştirdiler. Kurşun sırlı, benekli ya da akıtma dekorlu olan seramikler kırmızı hamurdan yapılmış olup zemin üzerine beyaz astar kullanılmıştır. Astar üzerine süsleme yapıldıktan sonra renksiz veya sarımsı, şeffaf kurşunlu bir sırla sırlanmaktadır. Kurşunlu sırn fırında akıcı olması nedeniyle, renkler ve sır altında kullanılan boyalar sık sık karışmaktadır bu yüzden bu süslemeler geniş yüzeylerde uygulanmıştır. Bu nedenle düşük sıcaklıklarda pişirilen seramikler, Çinli orijinallerinden kolayca ayırt edilebilir. Müslüman çömlekçiler, kendilerine özgü kazıma dekorları geliştirdiler (Başyigit, 2008). Sgraffito olarak adlandırılan sır altı tekniğinde yapılan seramikler, İran'ın Susa ve Nişabur ile Mısır'ın Fustat şehrinde yapılan kazılarda çok sayıda bulunmuştur. Süsleme olarak daha çok geometrik motifler, kuşlar ve kufi yazılar tercih edilmiştir.

9. ve 10.y.y'la tarihlendirilebilen opak beyaz kalaylı sırlı seramikler Mezopotamya sırlı seramikler içerisinde önemli bir yere sahiptirler. Bu sırlı seramikler, sır altına, kobalt mavisi, antimon sarısı ya da bakır yeşili uygulanarak dekorlanmıştır. Süslemeler genelde çiçek motifi ya da kufi yazılardan oluşturulmuştur.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Mezopotamya işlerinin en ilginç ve dikkat çekici örneklerini lüster dekorlular oluşturmuştur (Charleston, 1991:75). Lüster tekniğinde, metalik pigmentler opak beyaz kalaylı bir sır üzerine uygulanır, çok ince olarak öğütülmüş gri-beyaz ya da sarımtırak renkli toprak ürünün yüzeyi kaplanır. Bu teknik ile parlıtlı yansımali bir yüzey elde edilir. Bu parlak pigment sır üzerine indirgen atmosfer altında ikinci bir pişirim ile sabitlenir, sonra yüzey üzerinde metalik bir film tabakası oluşur. Bu, genellikle beyaz zeminlerde siluet halinde uygulanmış ve genellikle dar, beyaz bir kenarla çevrilmiştir (Camusso, Bertone, 1991: 102).

Yapılan kazılar sonucunda Samarra'da çömlek fırınına rastlanmamıştır ancak İran Körfezindeki Bağdat ve Basra'nın, Mezopotamya'nın ana çömlek yapım merkezleri olduğu bilinmektedir. Tarihi kaynaklara göre, savaş ve politik olumsuzluklardan dolayı bazı çömlekçilerin buradan göç ettiği ve Fustat ve Behnasa'da yerleştikleri görülmektedir. Bazılarının ise İran'a göç ettiği, Fransız arkeologların büyük sayıda lüster kalıntılarının bulunduğu Susa şehrinden anlaşılmaktadır (Başyigit, 2008).

10.y.y.ın ortalarına gelinmesiyle birlikte, lüster seramiklerinin üretimi Mezopotamya'da gerilediği görülmektedir. Bununla birlikte bu işler, aşağıda bahsedileceği gibi, Mısırdaki yapılmış ve daha da geliştirilerek, ince zevklere hitap eden form ve tasarımları ile Fatımi dönemi süresince üretilmiştir (Charleston, 1991:76).

Mısır'da Fatımi hanedanlığının yıkılmasından sonra çömlekçilikle uğraşan bazı zanaatçılar İran ve Mezopotamya'ya göç ettiler. Mezopotamya'ya göç eden bu zanaatçılar Kuzeyde bulunan Raqqa ve Rusafa'ya yerleşerek burada atölyelerini kurmuşlardır. Önceleri yapılan ürünler görünüşlerine bakılarak bir önceki yüzyıla tarihlendirilir, bunlar basit olarak tek renkle sırlanmış yeşil ya da turkuvaz kaplardır. Raqqa ve Rusafa seramik üretiminin en güzel örnekleri 12-13 yüzyılları arası döneme kadar yapılmıştır. Genel olarak bu bölgede, lüsterli ve sır altı dekorlu ürünler görülmektedir. Her iki ürün türünde de yumuşak kuvars katkılı beyaz bünyeli çamur kullanılmıştır. Kullanılan sır ise yeşilimsi bir renkte olup dayanıksız bir yapıdadır. Buradaki lüster uygulamalarında kullanılan koyu kahverengi, bu ürünlerin çağdaşları olan diğer lüster ürünlerden kolayca ayırt edilmektedir. Zaman zaman kobalt mavisi kullanılmıştır. Yüzey süslemelerinde arabesk motifler, helezoni kıvrımlar, kuşlar, kufi yazı karakterleri, bazen de alçak rölyef uygulandığı görülmektedir (Başyigit, 2008)

Daha ilgi çekici olan ikinci grup ürünlerde ise bezemeler, şeffaf bir sır altına uygulanmıştır. 12.y.y.in geç ve 13. y.y.in başlarında yapılan ilk örneklerde genellikle turkuvaz şeffaf sıran altına siyah kullanılmış olup bezeme unsurları olarak yoğun bir şekilde helezoni kıvrımlar, arabeskler, Kufi ve Nakşi yazılar kullanılmıştır. Sonraları, bu çok renkli seramiklerin daha güzel ve başarılı dekorlanmış örnekleri görülür. Çok renkli olarak dekorlanmış bu ürünlerin “minai” tekniğiyle yapılmış olan seramiklerle yakın ilişki içindedir. “Minai” tekniğinde dekorlama işlemi sır üzerine uygulanırken Raqqa ve Rusafa’da yapılan ürünlerde dekorlama işlemi genellikle siyah, mavi, yeşil ve soluk kırmızı ile şeffaf bir sır altına uygulanmıştır. Arabeskler, helezoni kıvrımlar, insan ve hayvan figürleri ana temaları oluşturur (Başyigit,2088: 24-26).

Rusafa, Raqqa’dan sadece otuz mil uzaklıktadır ve her iki merkezde üretilen ürünler birbirleriyle materyal, teknik ve dekorasyon stilleri açısından büyük benzerlikler gösterir. Bunun yanında Raqqa ve Rusafa seramikleri Anadolu’nun çeşitli merkezleri ve Konya’da bulunmuştur. Daha sonraları benzer türde seramikler, Memluklar döneminde Şam ve Mısır’da yapılmıştır (Charleston, 1991:86).

İran ve Afganistan Seramikleri; Yakın geçmişte İran ve Afganistan’da yapılan arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkartılan seramik buluntulardan bütün bölgede boyalı seramiklerin varlığından söz edilebilir. Ancak Afrasiyab ve Nişabur seramikleri arasındaki farkların belirgin olduğu 1930 yıllarda bölgede yapılan kazılardan çıkan buluntulardan anlaşılmaktadır (Başyigit, 2008).

Nişabur seramikleri genelde yumuşak, sarımsı ve kumlu hamurdan yapılmışken, Semerkant seramikleri kırmızı hamurludur. Bu bölgedeki seramikler çoğunlukla sgraffito tekniğinde dekorlanmış olup çizgisel motifler ya da kartal motifleri ile süslendiği görülmektedir (Başyigit, 2008).

Nişaburdaki önemli seramiklere şeffaf renksiz sır altı beyaz uygulanmış daha sonra kahverengi veya kırmızı dekore edilmiştir. Bu seramiklerin temel süsleme unsuru Kufi yazılardır. İran seramiklerinde en baskın süsleme ögesi merkezde madalyon ve çevresi çizgisel motiflerin içerisindeki yaprak motifleri oluşturmaktadır (Başyigit, 2008)

Mezopotanya ve Mısır kökenli lüster tekniğinde dekore edilmiş seramiklerin burada da yapılmaya çalışıldığı ancak Mısır ve Mezopotanyada yapılan lüster dekorlu seramiklerin kalitesine ulaşılmadığı görülmektedir. (Başyigit, 2008)

Astar-boyalı işlerin diğer bir grubu ayrıca Nişabur çömlekçiliği ile bağlantılıdır. Bunlar “Sari seramikleri” olarak bilinmektedir. Küçük bir kent olan Sari kenti Hazar Denizinin güneydoğu kenarında bulunan Mazanderanda bulunmaktadır. Sari seramikleri daha çok yürüyen kuşlar, uzun saplı çiçekler ve sahte Kufi yazılar içeren konik formdaki kaselerdir. Bu kapların dış kısımları genellikle sırlanmamıştır ve herhangi bir astar bulunmaz. (Başyigit, 2008)

Sari işleri ayrıca geniş tabaklar biçiminde de görülür. Tasarımları yalındır, fakat bu ürünlerin yalınlığı ve renklerinin uyumunda huzur verici bir etkinin elde edilmesi sağlanmıştır. Bu tür çömlekçiliğin, aralarında Amol ve Gurgan’ında bulunduğu Mazandran’ın birçok bölgesinde yapıldığı görülmektedir. Gurgan’ın yirmi beş mil batısında bulunan Tammisha sitesinde yapılan kazılarda birçok Nişabur ve Sari seramiklerine ait olan astar-dekorlu kırık parçalara rastlanmıştır. Bunlar grafiksel olarak doğrudan 10. ve 11. y.y.lara tarihlendirilebilir (Charleston, 1991:78).

Semerkant ve Nişabur’da seramik üretiminin gerilemeye başlaması ile birlikte kuzey ve kuzeybatı İran’ın da seramik üretimi yerini almıştır. Burada üretilen seramikler genellikle astarlı, kazıma dekorlu seramikler olup 9. ve 10. y.y.larda Mezopotamya ve İran’ın doğusunda üretildiği bilinen akıtma ve kazıma dekorlu seramik ürünlerden esinlenmemiştir. Açık olarak burada yapılan seramiklerin esin kaynağı oyma metal işlerdir.

Burada görülen “sgraffito” yöntemlerini 3 farklı grupta inceleyebiliriz.

1- Grup: Basit kazıma olarak adlandırılan ilk yöntemde seramik ürünler; beyaz astar üzerine kazıma dekoru uygulandıktan sonra şeffaf bir sır ile sırlanmıştır. Erken dönem bu ürünlerin, Sasani ve geç dönem Sasani metal işlerinden esinlendiği görülür. Bu ürünlere yapılan bezemelerde genellikle fantastik hayvanlar ya da kuşlar, beyaz astarlanmış ürünlere kazınarak tasvir edilmiş ve şeffaf bir sır ile sırlanmıştır. Bu basit kazıma dekorlu seramiklere benzer ürünler güney İran’ın Kirman bölgesinde de bulunmuştur. 2. Grup: Bu gruba giren kazıma dekoru “champleve” seramikleri olarak isimlendirilir. Bu ürünlerde astarlanmış geniş alanlar form ve bezemeyi birbirinden ayırır böylece genellikle koyu olan çamur bünyesi ortaya çıkar. Bu ürünlerde kullanılan sır genelde yeşil yada kahverengidir. Hayvan ve insan figürleri naif olarak resmedilerek bu ürünlerin dekore edilmesinde kullanılmıştır. Bazı ürünler üzerinde ise

Kufi yazılarda görülmektedir. “Champleve” seramiklerinin üretim merkezi İran’ın batısında bulunan Garrus bölgesi ya da Zenjan olarak bilinir (Başyigit, 2008: 15-17).

3. Grup: Üçüncü grup olarak bilinen kazıma dekoru “Aghkand” seramikleridir. Bu tür ürünlerde basit kazıma dekorlu ürünlerde olduğu gibi bezeme astar üzerine kazıma yapılarak oluşturulur ama bu işlemin ana amacı değişik renkte kullanılan dekor boyalarının birbiri üzerine akmasını önlemek içindir. “Aghkand” seramiklerinde kullanılan renkler genellikle yeşil, kahverengi ve sarıdır. Tasarımda kullanılan genel konu ise merkeze bir hayvan figürü ve onu çevreleyen kuşlar, tavşanlar ve çiçek motifleridir. Bu tip ürünler ise 12. ya da 13. y.y.lara aittir. Aynı zamanda benzer karakterde ürünler Mısır, Suriye bölgelerinde sonraki dönemlerde üretilmiştir (Charleston,1991: 80).

İran’da Selçuklu Seramikleri; İslam dini ve medeniyeti çerçevesinde diğer sanatların yanı sıra seramik sanatı da kuvvetli bir ivme alarak hızlı gelişim süreci içine girmiş oldu. Bu gelişim çizgisi içinde özellikle 12–13.yy. Selçuklu dönemi önemli atılımlar gerçekleşmiş ve bu yükselişin ön ayağı Büyük Selçuklu İmparatorluğunun merkezi İran bölgesi olmuştur. Selçuklu dönemi seramik sanatında üretilen malların teknik çeşitliliği göz kamaştırmaktadır. Bu dönemde sırsız, monokrom sırlı, “Selçuk beyazları”, siluet kazımalı, lakabi, sgraffito ve champleve, kazımalı-akıtmalı, ajur desenli çift cidarlı,sıraltı süslemeli, minai ve lüster seramikler üretilmekte idi. Bu tekniklerin büyük çoğunluğu daha erken çağlarda bilinmiş ve uygulanmış olsa da Selçuklu çağında İslam seramiği intibah dönemini yaşadı. Zarafeti, duygusallığı ve yüksek kalitesi ile bu seramikler zaman ve mekân çerçevesi dışına çıkarak dünya sanatının seçkin örnekleri haline gelmiştir (Başyigit, 2008: 20-23).

Bu dönemde oldukça zarif olan beyaz porselen olarak bilinen Sung Seramiği en fazla itibar gören seramikler gurubunu oluştururken 12.yy boyunca İranlı zanaatçılar beyaz hamur kullanarak bu seramikleri taklit etmeye çalışmışlardır. Çin’in tekelinde bulunan ve tüm İslam seramik ustalarının özentisi haline gelen beyaz porselen çamuruna benzeyen bu yeni beyaz çamur kısa sürede lüks seramik üretiminde ana malzeme haline geldi. Bu dönemde saf çamur kullanılmayıp toz kuvars ve alkalimli fritten karışımlar yaparak ile uyumlu porselen etkisi yaratacak seramikler yapmışlardır. Süslemeler genelde kazıma tekniğinde oluşturulmuş çiçek motiflerinden oluşmaktadır. İran seramiğinin çok önemli ve ayırt edici özelliği olan beyaz

seramiklerin üretim merkezi olarak Rey ve Keşan karşımıza çıkmaktadır (Başyiğit, 2008: 20-23).

Tek renk sırlı seramikler Selçuklu seramiğinin önemli bir gurubunu oluştururken turkuaz maviden mavinin değişik tonları ile yeşilden mora kadar oldukça geniş bir renk yelpazesi karşımıza çıkmaktadır. 12.yy da İranlı zanaatçılar tarafından geliştirilen, Persli tücarların renkli anlamına gelen “lakabi” adı verdikleri seramikler Rey ve Keşan’da yaygın olarak yapılmış seramikler arasında yer almaktadır. Kazıma yapılmış yüzeyler renkli sırla dekore edildikten sonra farklı renklerdeki sırları birbirinden ayırt etmek için yüksek ya da alçak kazıma yaparak sırları birbirinden ayırmışlardır. Genelde kuş figürleri ile bitkisel motiflerle bezemeler yapılmıştır. Daha önceki dönemlerde kullanılan insan figürlü seramikler 12.yy’ın sonlarında tekrardan Rey ve Keşanlı zanaatçılar tarafından yapıldığı görülür. Kalın olarak sürülen astar üzerine kazıma tekniğiyle oluşturulan figürlü yüzeyler daha sonra turkuaz ya da açık renk sırla sırlanmıştır. Ana figürün çevresinde bitkisel motifler ve kufi ya da nakşi yazılar kullanılmıştır. İran Selçuklularında sır altında kullanılan boyalar yüzeye fırça ile sürülmekte olup yüzeyler turkuaz mavi ile sırlanmaktaydı. Genelde figüratif sahneler ve bitkisel motiflerin kullanıldığı sır altı ve lüster dekorlu seramikler Keşan seramiklerinin karakteristik özelliklerin taşımaktadır(Başyiğit, 2008: 19-20).

1171 yılında Fatimi Devletinin yıkılmasından sonra Fustat ve Behnasalı zanaatçılar Mezopotanya ve İran’a yerleşmiş yanlarında da lüster tekniğini getirmişlerdir. Erken dönem ile ortaçağ lüsterli ürünlerin arasındaki en önemli fark; erken dönem seramiklerinde dekorlama lüsterli ürüne yapılırken sonraki dönemlerde lüster yapıldıktan sonra dekorlanacak yüzey açık bırakılıp dekor yapılmaktaydı.

12. ve 13yy’larda lüsterli ürünlerin yapıldığı önemli seramik merkezleri arasında; Rey, Keşan, Sava, Rakka ve Sultanabad gösterilebilir. Moğulların yağmalama politikası sonucu önemli seramik merkezleri zarar görmüştür. Moğul saldırılarında en az zararı gören Keşan’da 14. yy sonlarına kadar lüster tekniğinde seramikler üretilmiştir. 12.ve 14. yy’lar arasında İran Selçuklularında minai ve lajvardina olarak bilinen sır üstü tekniğinde yapılmış seramikler görülmektedir (Başyiğit, 2008: 22).

“Minai” anlam olarak emaylama demektir ve bir tekniği ifade eder. Burada sır (opak, beyaz yada turkuvaz) üstüne kullanılan renkler ise genellikle; mavi, yeşil,

kahverengi, siyah, soluk kırmızı, beyaz ve altındır. Dekor işlemi bittikten sonra düşük derecede ikinci bir pişirim ile bu renkler ürün üzerine sabitlenir.(Camusso, Bertone,1991: 106)

Minai tekniğinin en iyi örnekleri Rayy bölgesinde görülmektedir. Keşan ve Sava seramik merkezlerinde de “minai” tekniği ile ürünler üretilmiş fakat Rayy bölgesinin kalitesini yakalayamamıştır. (Charleston,1991: 85)

Diğer bir sır üstü tekniği olan “lajvardina” ise ismini zeminde kullanılan kobalt mavisi sırdan alır. “Minai” tekniği kadar hoş olmayan bu teknikte kullanılan renkler genellikle siyah, kırmızı, beyaz, altın yıldız gibi sınırlıdır. Bu ürünlerin dekorlarında helezoni kıvrımlar, geometrik desenler ve yapraklar görülür, yazılar ve insan figürü yoktur, hayvan figürleri ise çok nadiren kullanılmıştır. (Camusso, Bertone,1991: 106)

Mısır Seramikleri; İslam çömlekçiliği Fatımi hakimiyeti altında Mısır’da büyük gelişme göstermiştir. Lüsterli ürünler özellikle tercih edilmiş ve üretilmiştir. Başlangıçta bu ürünlerin tarzları Mezopotamya tarzına oldukça yakındı –basit, daha naif insan figürleri ve hayvanlar siluet halde görülmekte idi. Bu ürünlerin Mezopotamya ürünlerinden ayırt edilebilmesi sadece bünye farkı ile mümkündür. Bu ürünlerin bünyesi, Mezopotamya ürünlerinin daha iyi ve daha beyaz olan bünyelerine nazaran sarımsı ya da kırmızı, kumlu ve oldukça kabadır. (Watson, 2004: 53)

Fantastik kuşlar, hayvanlar ve insan figürleri Fatımi lüster ürünlerinin içerisinde en çok tercih edilen konulardır.

Daha önceki dönemlerde İran ve Mezopotamya’da yapılan seramiklerde kullanılan teknik ve süsleme özelliklerinin Anadolu’da yapılan seramiklerde de kullanıldığı bilinmektedir. Keşan ve Raqqa seramik tiplerindeki renkli ve tek renk sırlı seramikler, sgraffito ve lüster tekniğinde süslenmiş ürünler Anadolu’nun çeşitli seramik merkezlerinde de görülür. Günümüzde Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde yapılan kazı ve araştırmalar zengin bilgilere ulaşabilmiş. Anadolu’nun Ahlat, Samsat, Kalehisar, Antakya, Ani, Alanya, Akşehir, Al Mina, Gritille, Kubadabad, Konya, Misis, Kinet Höyük, Korucutepe, Hasankeyf gibi merkezlerinde çeşitli tekniklerde seramikler, fırın malzemesi ve hatalı mallar bulunmuştur. Bu merkezler arasında Ahlat, Kalehisar, Antakya ve Hasankeyf ‘de ise yerel üretimi kanıtlayan bulgular ele geçirilmiş (Gürhan, 2007:105–110).

Selçuklu Çağı'nda yoğun ilgi gören figüratif süsleme insan tasvirlerinde de ani artışa sebep olmuştur. Bu dönem seramik sanatının belki de en dikkat çekici yönü süslemelerin anlatsal karakteri ile ilintilidir. Genelde bağdaş kurarak oturan figürler tek veya grup halinde tasvir edilmektedir. Bunların ortak ikonografiye sahip olmaları dikkat çekmektedir. Yuvarlak yüzlü, yay kaşlı, badem gözlü ve küçük ağızlı bu insanlar Orta Asya kökenli Selçuklu Türk tipini canlandırmaktadır (Öney, 2004: 61 – 82). Zengin süsleme tekniği yelpazesine sahip Selçuklu seramik sanatında ikonografi ve motifler de Türk sanatı açısından büyük önem taşımaktadır. Anadolu'da Selçuklu çağı İslam seramik seramiklerinde daha önce İran, Suriye ve Mezopotanyada kullanılan süsleme teknikleri daha da geliştirilerek kullanılmaya devam edilmiştir.

5. KATALOG

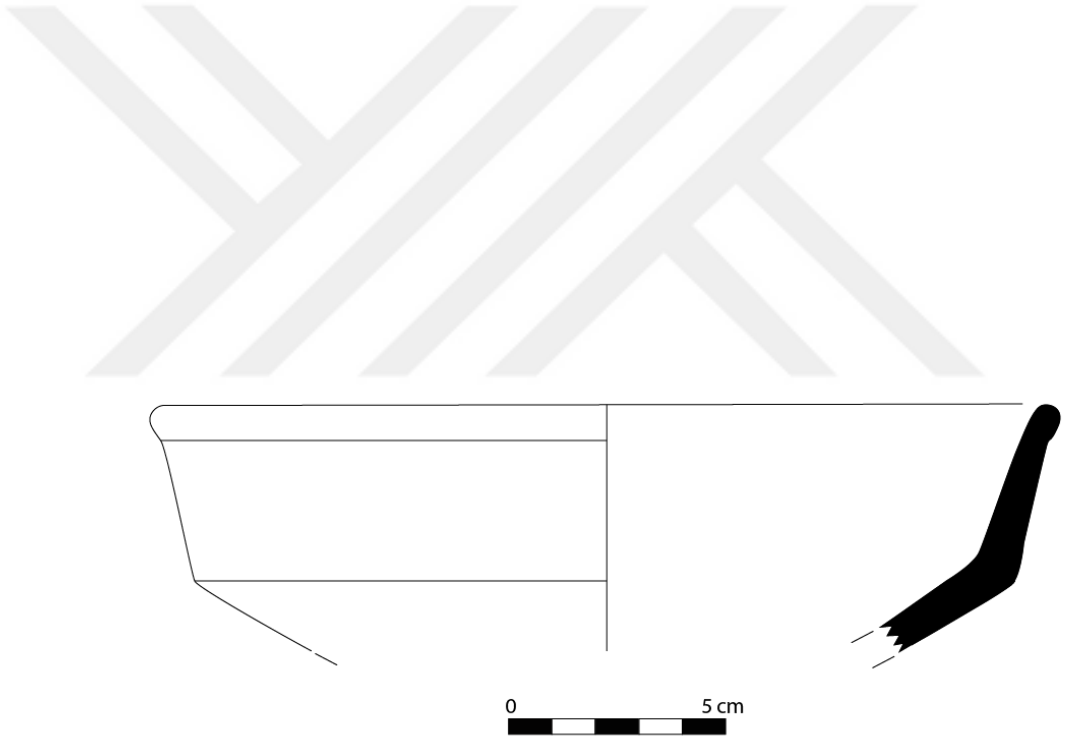
Katalog bölümü seramiklerin müzeye geliş şekli ve tarihine göre değil, bezeme teknikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Örnekler bezeme tekniğine göre gruplara ayrıldıktan sonra numaralandırılmıştır.

KATALOG NO:	1
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-1
TANIMI:	Kâse gövde parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	Yük:7cm, Prç. Gen:8cm, Prç. Uz: 11cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/1 gri hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkıdır. Hamur orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Astarsız
SIR:	İç ve dış yüzey turkuaz sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlenmeler meydana gelmiştir.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dış bükey ağızlı, dışa çekik yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Turkuaz sırlı seramik parçasının yüzeyine herhangi bir motif, figür ya da bezeme işlenmemiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 1. Kâse Gövde Parçası

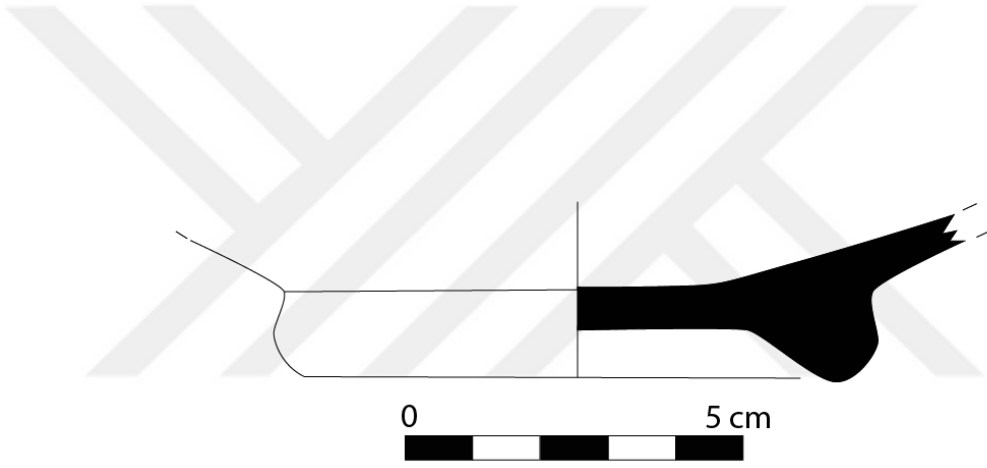

Çizim 1. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	2
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-4
TANIMI:	Kâse Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	D.Ç:8cm
HAMUR:	Parça 8/2.5YR/4 soluk sarı hamurlu, hamur kum ve bol miktarda taşçık katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş olup orta gözeneklidir.
ASTAR:	Hem iç hem de dış yüzey ince krem astarlıdır.
SIR:	Hem iç yüzey hem de dış yüzey turkuaz sırlıdır. İç yüzeydeki sırda solma ve matlaşma mevcuttur.
FORM:	Konik gövdeli ve halka diplidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeydeki sırda matlaşma olduğu için yüzeyinde bezeme bulunup bulunmadığı seçilememektedir. Dış yüzeyi sadedir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 2. Kâse Dip Parçası

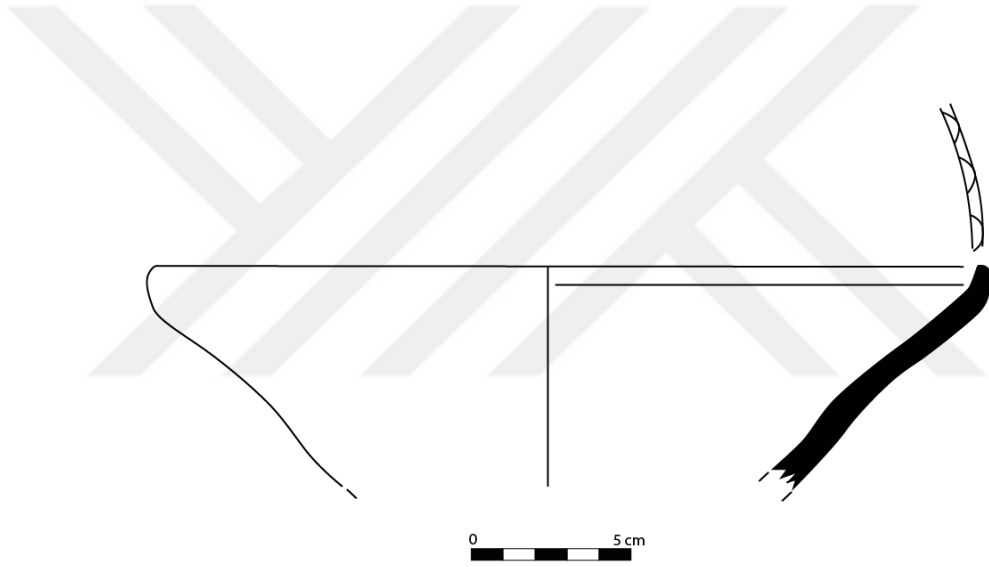

Çizim 2. Kâse Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	3
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-11
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:9.6cm, Prç. Uz:9.8cm
HAMUR:	Parça 5/7.5YR/4 kahverengi hamurlu, hamur ince kum ve mika katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Hem iç hem de dış yüzey ince krem astarlıdır.
SIR:	Hem iç hem de dış yüzey açık yeşil sırlıdır. Sırda solma ve matlaşma görülmektedir.
FORM:	Konik gövdeli, içe çekik ağız kenarlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem de dış yüzey sade ve bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 3. Kâse Gövde Parçası

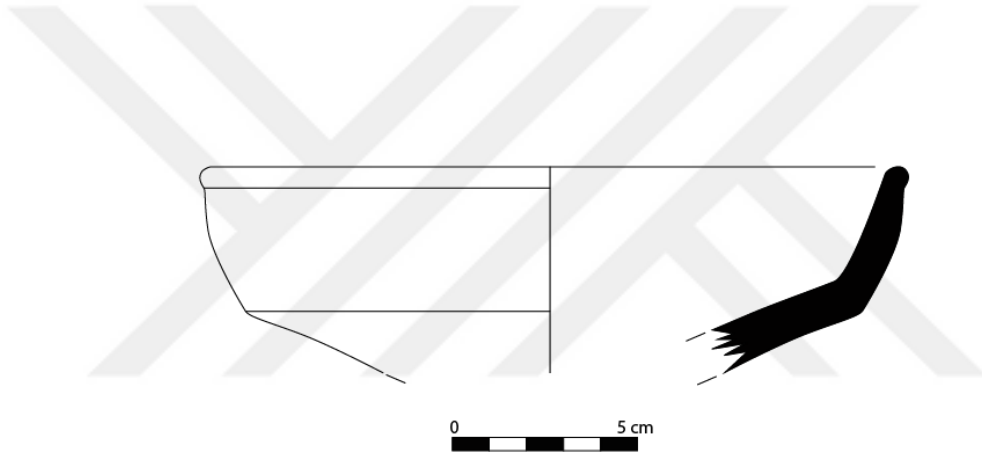

Çizim 3. Kâse Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	4
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-12
TANIMI:	Kâse gövde parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:6.7cm, Prç. Uz:7.5cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, mika, taşçık ve bitki katkılıdır. Hamur orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey kalın krem astarlıdır.
SIR:	İç yüzey koyu yeşil sırlıdır. Dış yüzey sırsız bırakılmıştır. Parlak ve camsı sırda pütürlenme mevcuttur.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dış bükey ağız kenarlı, dışa doğru kalınlaştırılmış ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem de dış yüzey sade ve bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 4. Kâse gövde parçası

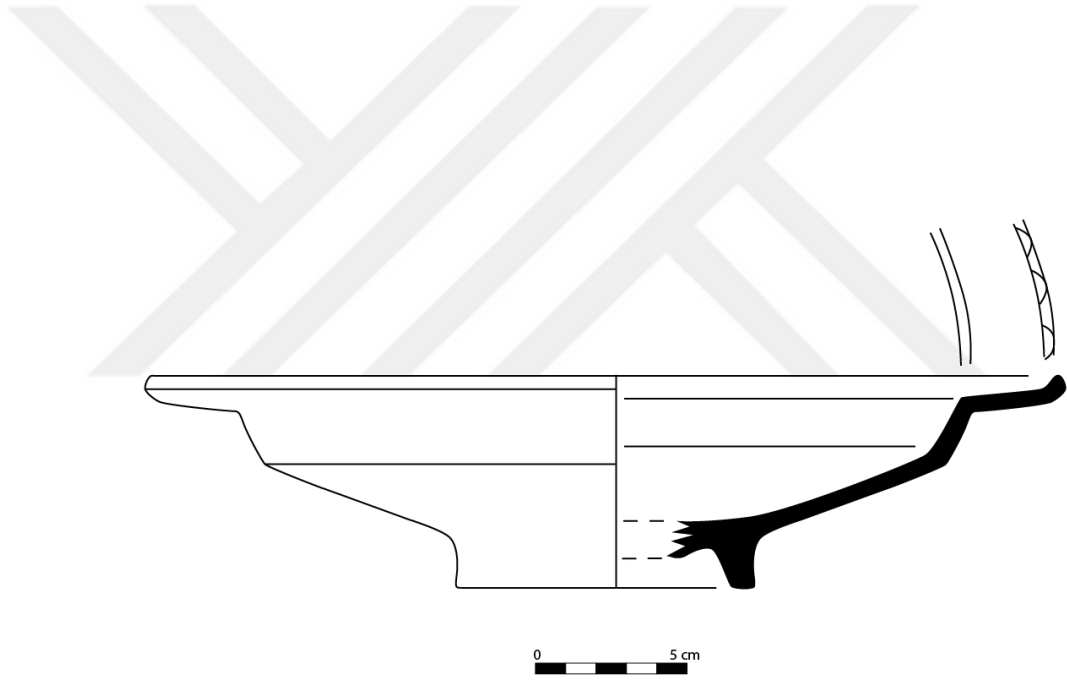

Çizim 4. Kâse gövde parçası Çizimi

KATALOG NO:	5
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-2
TANIMI:	Tabak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	A.Ç: 20.5cm, Prç. Gen:12.5cm, Prç. Uz:19cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur ince kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Astarsız
SIR:	İç yüzey yeşil sırlıdır. Sırda pütürlemeler ve matlaşma meydana gelmiştir. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	Orta halka dipli, sığ ve yayvan gövdeli, düz ağızlı ve düz ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzey ve dış yüzey sade bırakılmıştır
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 5. Tabak

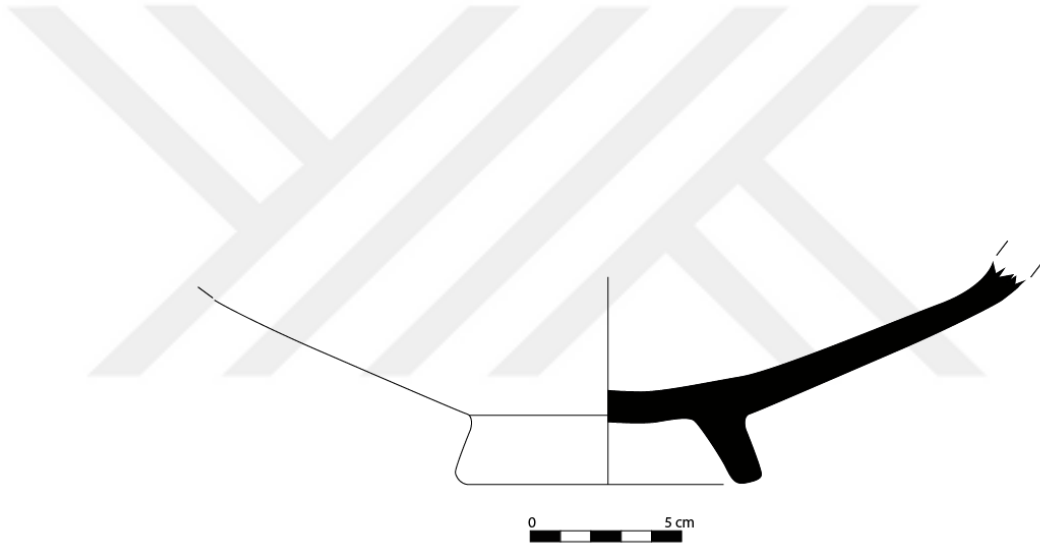

Çizim 5. Tabak Çizimi

KATALOG NO:	6
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-5
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	D.Ç: 8.9cm, A.Ç:22cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey kalın krem astarlıdır.
SIR:	Parçanın iç yüzeyinin tamamı yeşil sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlemeler meydana gelmiştir. Dış yüzey sadece ağız kenarının altına kadar sırlıdır geriye kalan kısmın tamamı sırsızdır. İç yüzeyde uçayak izleri görülmektedir.
FORM:	Orta halka dipli, konikvari-yarı küresel gövdeli ve içe çekik ağız kenarlıdır.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem sırlı iç yüzey hem de dış yüzey bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 6. Gövde Parçası

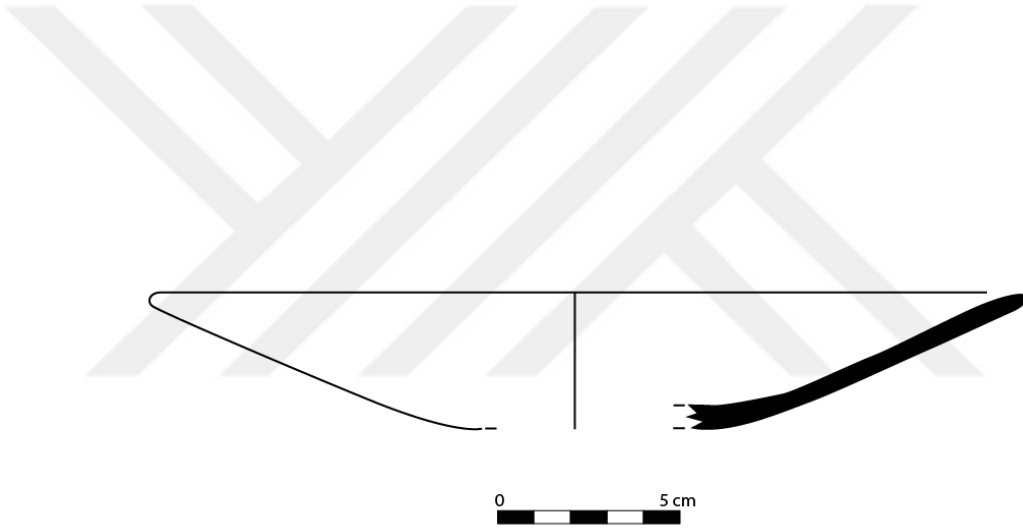

Çizim 6. Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	7
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-7
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:3.5cm, Prç. Uz:6.2cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/1 beyaz hamurlu seramik, kum, taşçık ve mika katkıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Astarsız
SIR:	İç ve dış yüzey opak beyaz sırlıdır. Sır parlak ve camsı özelliktedir.
FORM:	Oluklu, yayvan gövdeli, dışa çekik ağızlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzey bezemesiz bırakılırken dış yüzeyinin ağız alt kısmında dalgalı ve düz çizgilerle bezeme yapılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 7. Kâse Ağız Parçası

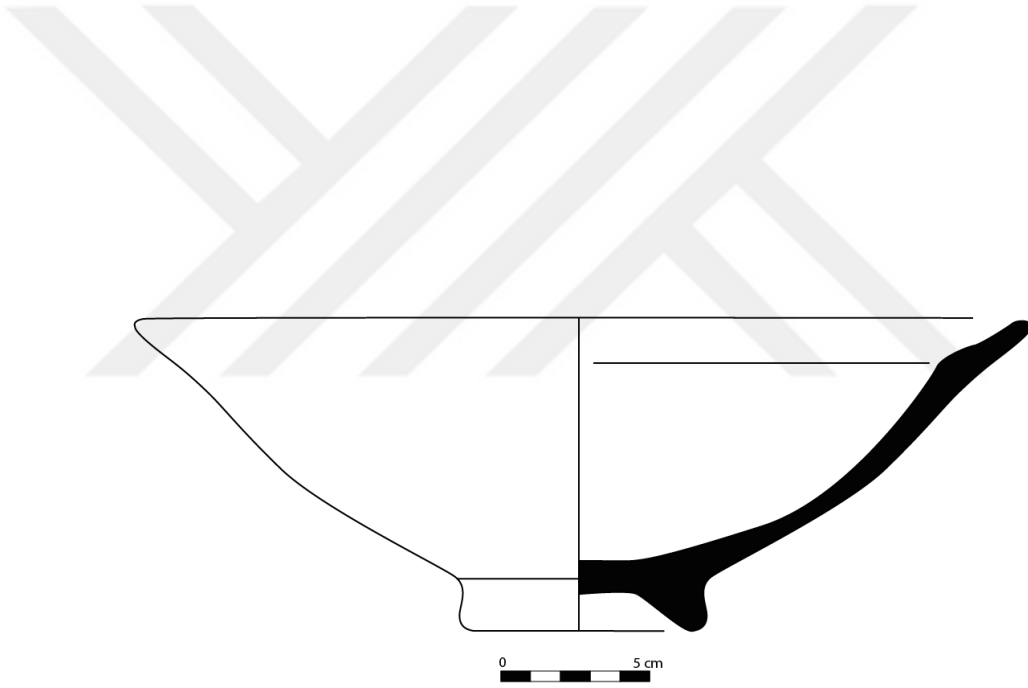

Çizim 7. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	8
ENVANTER NO:	2019/26/A
TANIMI:	Tabak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	A. Ç: 32cm, K.Ç: 9.6cm. Yük:10cm
HAMUR:	Tabak 6/10YR/2 açık kahverengimsi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzey tümüyle parlak yeşil sırlıdır. Dış yüzey sade ve sırsızdır. İç yüzeyin bazı kısımlarında sırlar dökülmüştür.
FORM:	Orta halka dipli, yayvan gövdeli, yatay ağız kenarlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç ve dış yüzeyi sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 8. Tabak

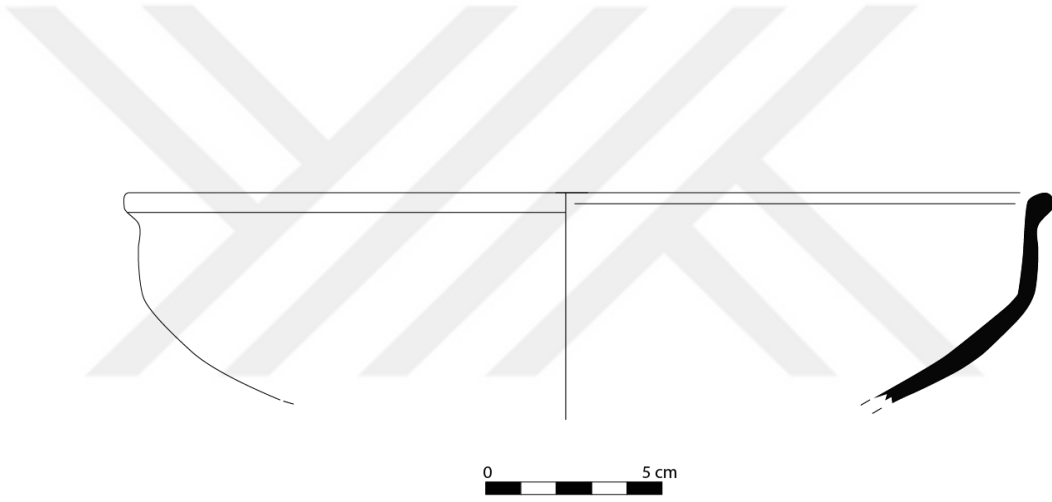

Çizim 8. Tabak Çizimi

KATALOG NO:	9
ENVANTER NO:	2019/28/A
TANIMI:	Çanak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç: 36cm, Yük:14cm
HAMUR:	Çanak 6/7.5YR/6 kırmızımsı hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzeyin tamamı dış yüzeyin gövde kısmı krem astarlıdır.
SIR:	İç ve dış yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Parlak olan sır solduğundan matlaşmıştır.
FORM:	Basık yarı küresel gövdeli, dışa çekik ağız kenarlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek renk sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Çanağın ağız ve gövde kısımlarında nokta ve çentik şeklinde kabartmalar yer almaktadır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 9. Çanak

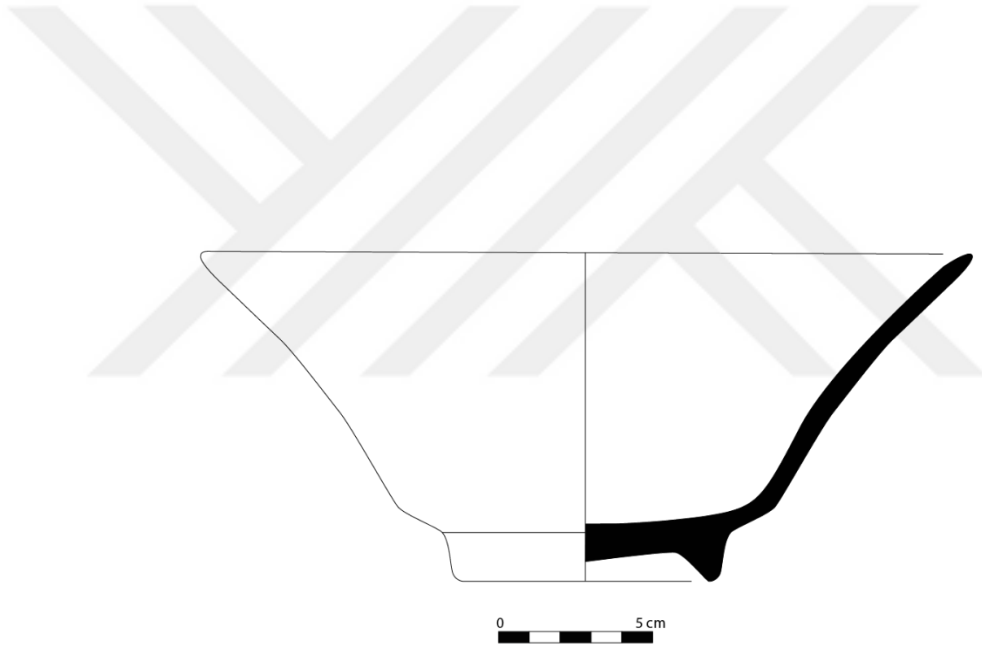

Çizim 9. Çanak Çizimi

KATALOG NO:	10
ENVANTER NO:	2019/32/A
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	K.Ç:9.7cm, Yük:11cm
HAMUR:	Kâse 8/2.5YR/4 soluk sarı hamurlu, hamur ince kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Hem iç hem de dış yüzey ince krem astarlıdır.
SIR:	Hem iç hem de dış yüzeyin tamamı açık yeşil sırlıdır. Sır zamanla solup matlaşmıştır. İç yüzeyinin merkezinde kalın, camsı bir sır tabakası oluşmuştur.
FORM:	Orta halka dipli, konik gövdeli, dışa çekik ağızlı ve sivri ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç ve dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 10. Kâse

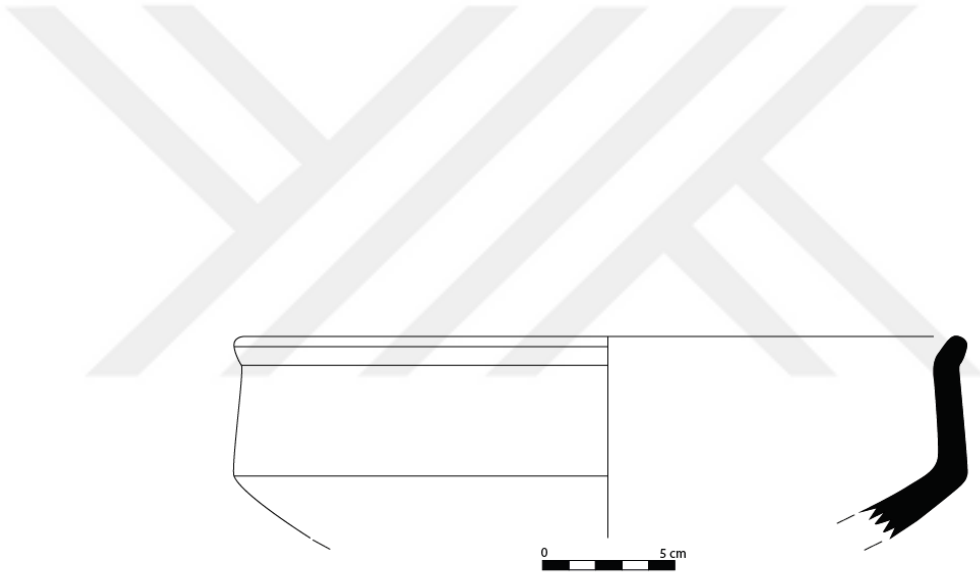

Çizim 10. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	11
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-84-35
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Yük:7.4cm, Prç. Gen:12.5cm
HAMUR:	Parça 4/2.5YR/4 koyu kahverengimsi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	Dış yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. İç yüzey sırsızdır.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dış bükey ağız kenarlı ve dışa yuvarlak ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı keskin geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem de dış yüzey sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 11. Gövde Parçası

Çizim 11. Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	12
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-86-39
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:3.8cm, Prç. Uz:6.6cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 açık kahverengimsi hamurlu, hamur, kum ve taşçık katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	Hem iç hem dış yüzey yeşil sırlıdır. Sırda matlaşma görülmektedir. Ayrıca bazı kısımlarda sır aşınmış durumdadır.
FORM:	Hem içe hem de dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem de dış yüzey genel hatlarıyla sade bırakılmıştır. İç yüzeyin ağız kenarında baskı tekniğiyle oluşturulmuş çentik motifleriyle süslenmiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

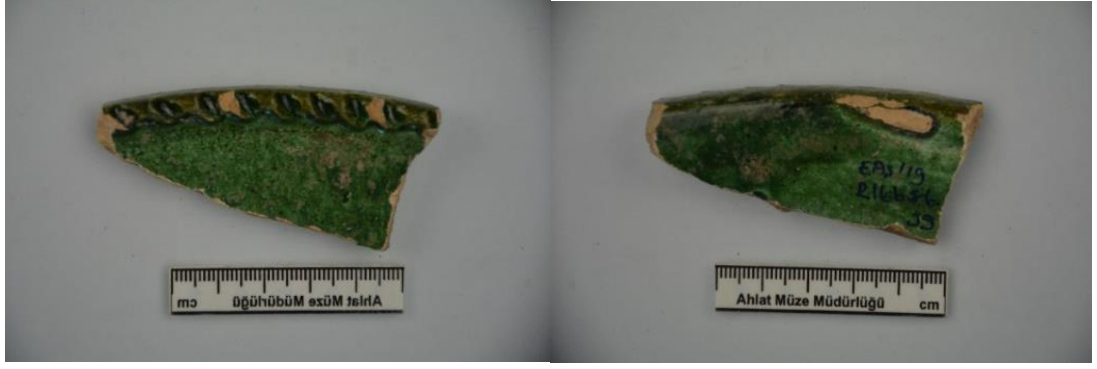
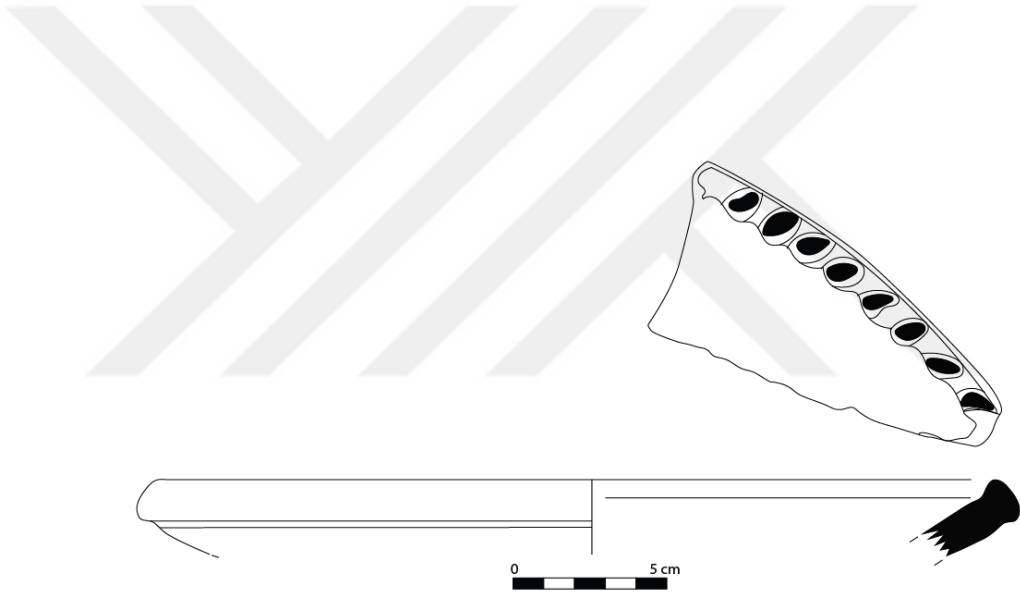

Foto 12. Kâse Ağız Parçası

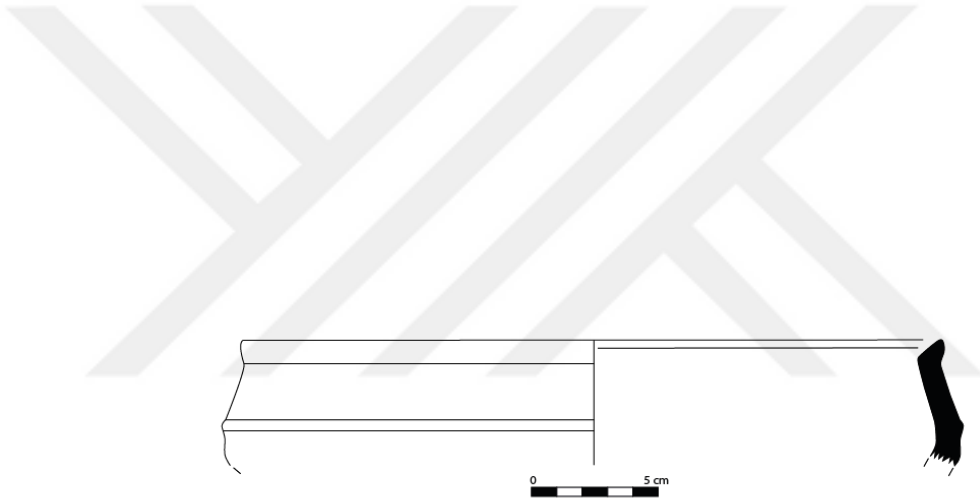

Çizim 12. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	13
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-86-42
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:5.7cm, Prç. Uz:6.7cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 açık kahverengimsi hamurlu, hamur, kum ve taşçık katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	Hem iç hem dış yüzey yeşil sırlıdır. Sır parlak ve camsı görünümündedir.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dış bükey ağız kenarlı ve dışa sivri ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı keskin geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem de dış yüzey sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 13. Kâse Ağız Parçası

Çizim 13. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	14
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 20 L15a-10-31
TANIMI:	Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2020
ÖLÇÜLER:	K.Ç: 8cm
HAMUR:	Parça 7/10YR/4 çok soluk kahverengimsi hamurlu, hamur, kum ve taşçık katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur
ASTAR:	İnce krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Dış yüzey sırsızdır. Sırda solma ve matlaşma görülmektedir. İç yüzeyde uçayak izleri mevcuttur.
FORM:	Konik gövdeli ve halka diplidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç ve dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

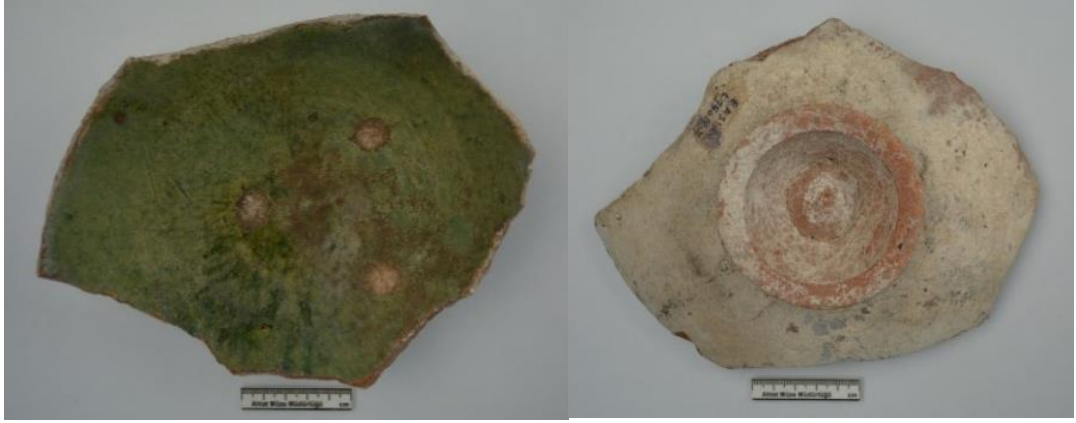
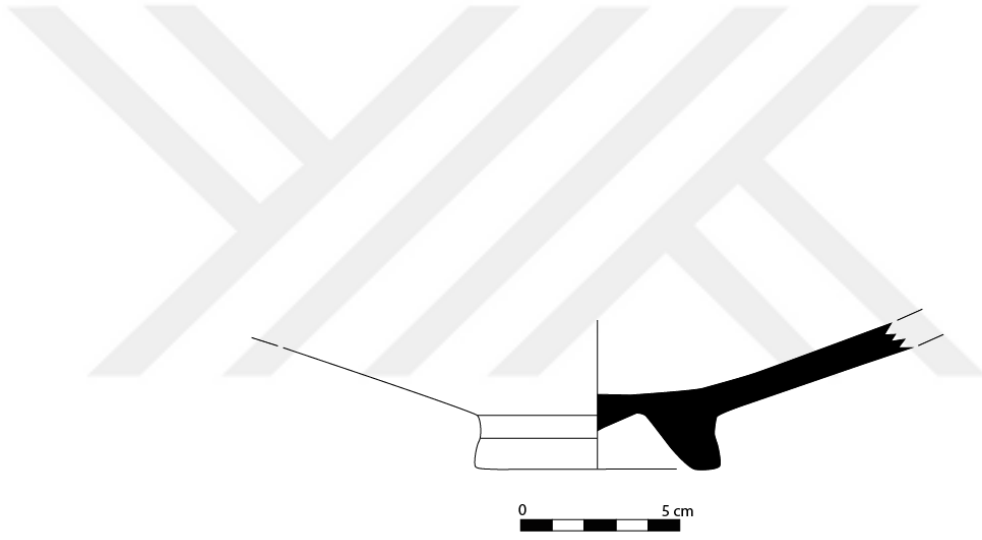

Foto 14. Dip Parçası

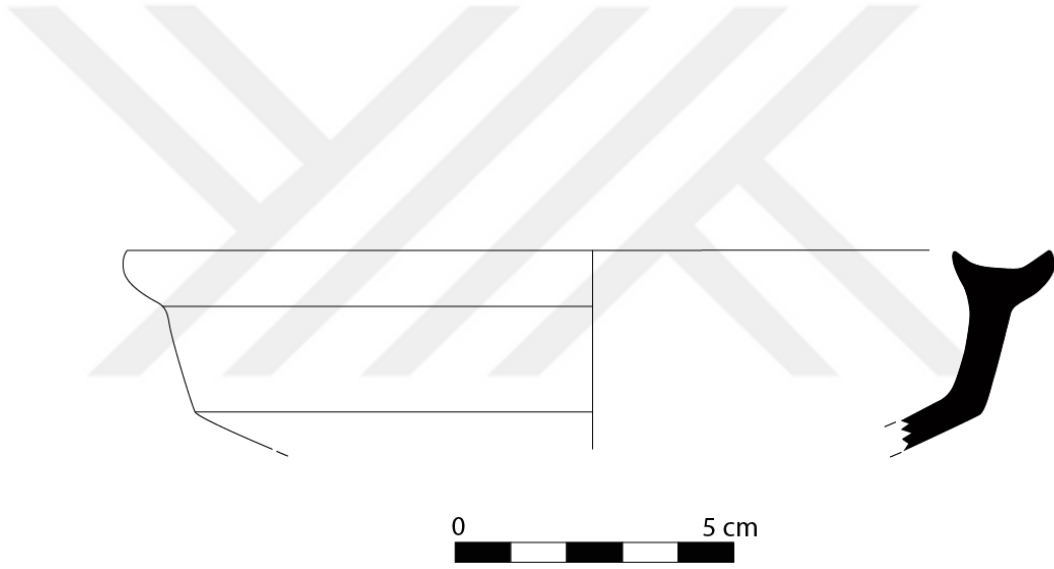

Çizim 14. Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	15
ETÜTLÜK NO:	2021-12-A-1
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:15cm, Yük: 8.4cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 açık kahverengimsi hamurlu, hamur, kum ve taşçık katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	Hem iç hem de dış yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Sır parlak ve camsı özelliindedir.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dışa çekik ağız kenarlı ve hem içe hem de dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı keskin geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Yeşil sırlı iç yüzey ile sırsız dış bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 15. Kâse Gövde Parçası

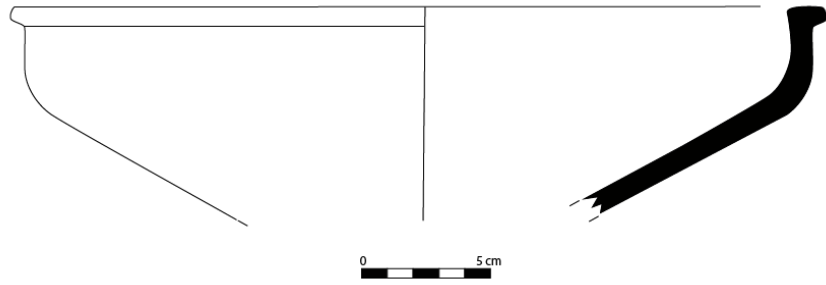

Çizim 15. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	16
ETÜTLÜK NO:	2021-12 -A-7
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Yük: 5.5cm
HAMUR:	Parça 8/2.5YR/4 soluk sarı hamurlu, hamur kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı hardal sarısı ile sırlıdır. Dış yüzey ise yeşil sırlıdır.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dışa çekik ağız kenarlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı yumuşak geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 16. Kâse Gövde Parçası

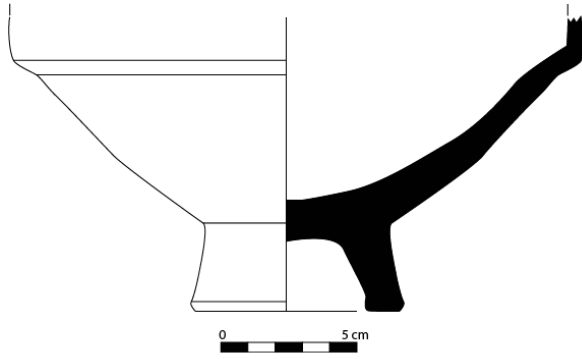

Çizim 16. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	17
ETÜTLÜK NO:	2021-12-14-A
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	K.Ç: 8cm, Yük: 9,5cm.
HAMUR:	Parça 8/10YR/2 soluk kahverengi hamurlu, hamur, kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırla kaplıdır. Dış yüzey sırsızdır. İç yüzeyde üçayak izleri görülmektedir.
FORM:	Yüksek halka dipli, kademeli-konik gövdeli ve iç bükey ağız kenarlıdır. Gövde ile ağız kısmı yumuşak geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem sırlı iç yüzey hem de sırsız dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 17. Kâse

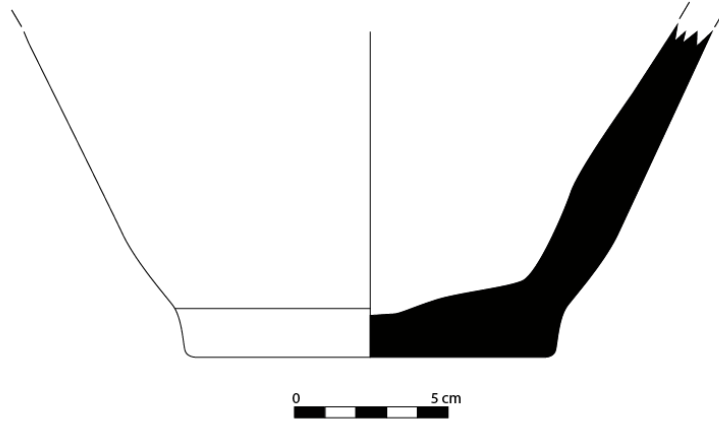

Çizim 17. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	18
ETÜTLÜK NO:	2021-12-A-45
TANIMI:	Küp Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı -2019
ÖLÇÜLER:	K.Ç:11.5cm
HAMUR:	Parça 6/7.5YR/6 kırmızımsı hamurlu küp, ince kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırla kaplıdır. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	Konik gövdeli ve düz diplidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde çark izleri bulunmaktadır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 18. Küp Gövde Parçası izimi

Çizim 18. Kp Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	19
ETÜTLÜK NO:	2021-12-A-52
TANIMI:	Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı -2019
ÖLÇÜLER:	K.Ç: 9.5cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey krem astarlıdır.
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırla kaplıdır. Dış yüzey sırsızdır. Sırda dökülme ve matlaşma görülmektedir. İç yüzeyde üçayak izleri bulunmaktadır.
FORM:	Orta halka dip, düz uçla sonlanmaktadır.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem sırlı iç yüzey hem de sırsız dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

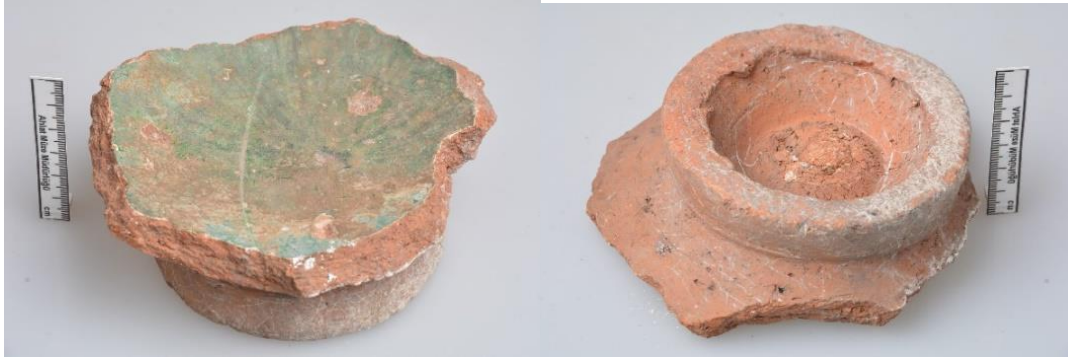
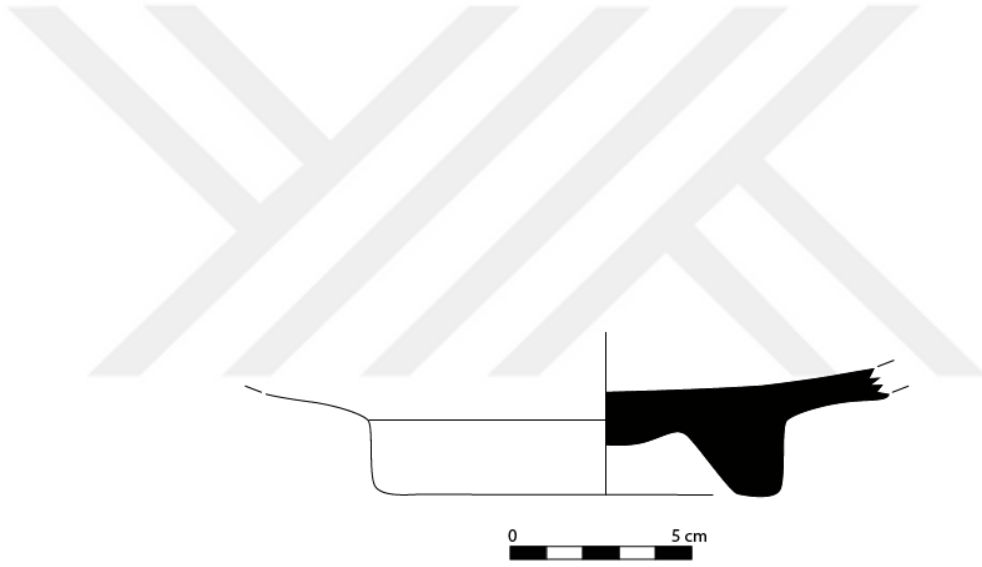

Foto 19. Dip Parçası

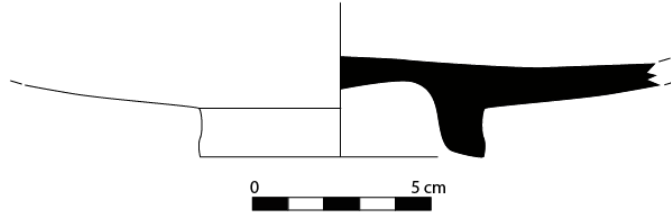

Çizim 19. Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	20
ETÜTLÜK NO:	2021-12-A-117
TANIMI:	Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	K.Ç: 9.5cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/1 gri renk hamurlu, hamur kum ve mika katkıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırla kaplıdır. Dış yüzey ağız altına kadar sırlıdır. Camsı sırda dökülme ve matlaşma görülmektedir. iç yüzeyde üç ayak izleri bulunmaktadır.
FORM:	Orta halka dipli ve yayvan gövdelidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem sırlı iç yüzey hem de sırsız dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 20. Dip Parçası

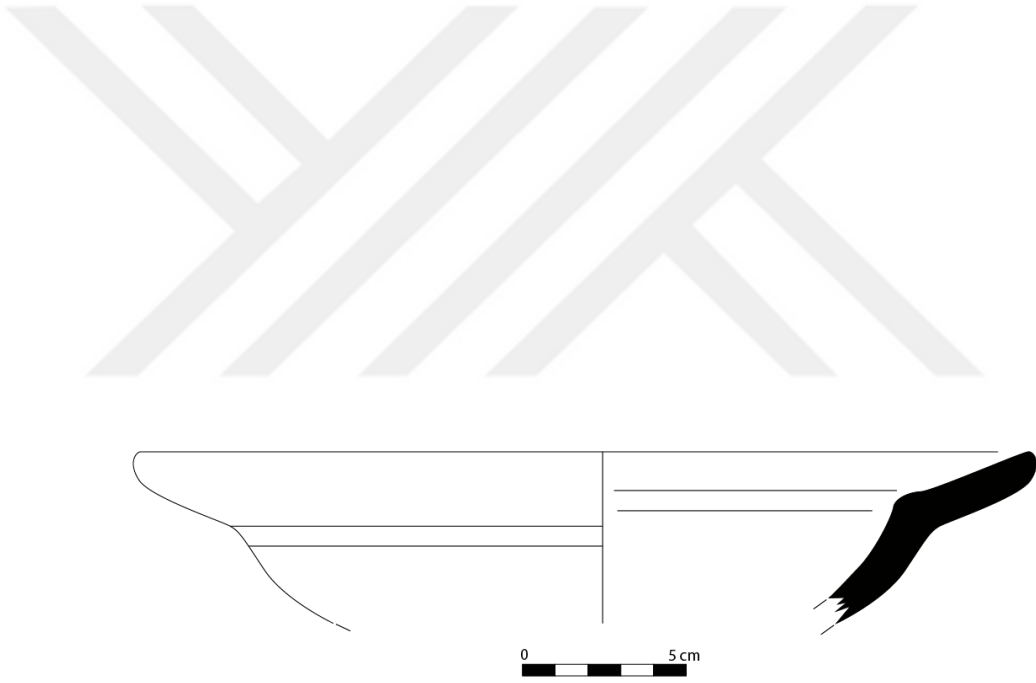

Çizim 20. Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	21
ETÜTLÜK NO:	2021/45/A-9
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:19.8cm, Yüksek:7 cm
HAMUR:	Parça 6/7.5YR/6 kırmızımsı hamurlu, hamur kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Dış yüzey ağız altına kadar yeşil sırlı, geriye kalan kısmı sırsızdır. Sırında pullanmalar ve bozulmalar oluşmuştur.
FORM:	Yayvan gövdeli, dışa çekik düz ağızlı ve düz ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı keskin geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Tek Renk Sırlı
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem sırlı iç yüzey hem de sırsız dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 21. Kâse Gövde Parçası

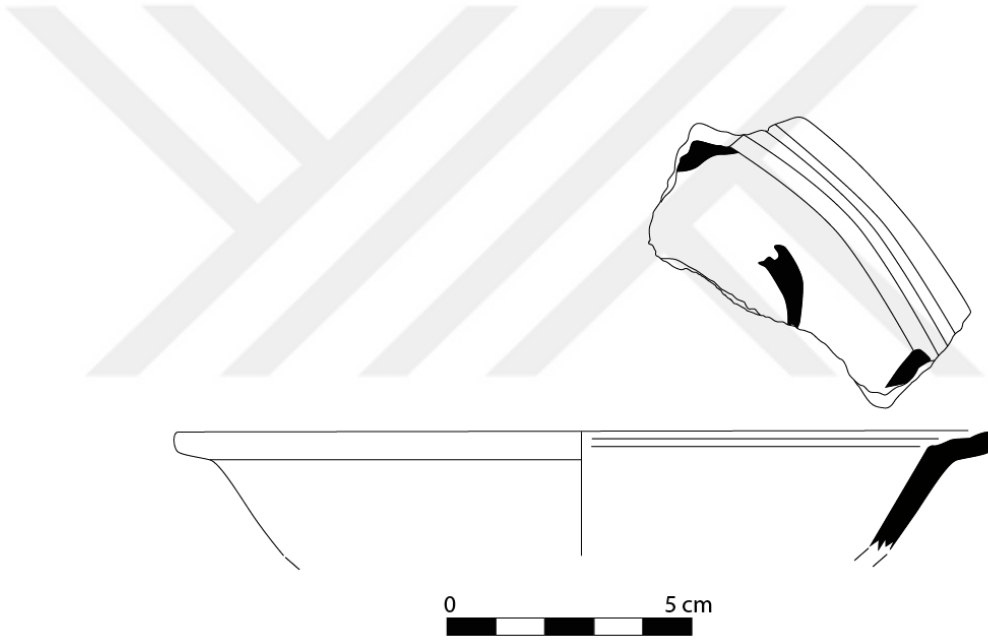

Çizim 21. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	22
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-13
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç:17.4cm, Yük: 4.9cm, Prç. Gen: 8cm
HAMUR:	Parça 8/2.5Y/3 sarı hamurlu, kum, mika ve taşçık katkılıdır. Hamur orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey kalın krem astarlıdır.
SIR:	İç yüzey şeffaf açık yeşil sırlıdır. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	Konikvari gövdeli, düz ağız kenarlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur. Ağız kenarı kademeli bir yapıdadır.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Sıraltı Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde bant şeklinde siyah boya ile şerit bezeme yapılmıştır. Dış yüzey ise sade ve bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 22. Kâse Gövde Parçası

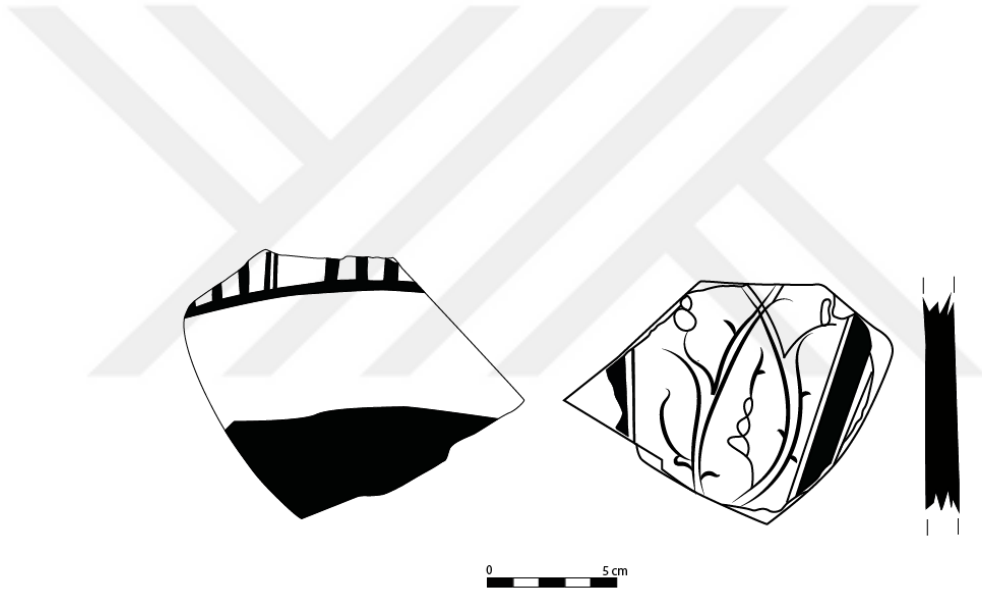

Çizim 22. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	23
ETÜTLÜK NO:	2021/68/A
TANIMI:	Gövde parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:8.8cm, Prç . Uz:11.5cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/1 gri renk hamurlu, hamur kum ve iri taşçık katkıdır. Hamur iyi derece pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Hem iç hem de dış yüzey beyaz astarlıdır.
SIR:	Hem iç yüzey şeffaf opak beyaz sırlıdır. Sır camsı niteliktedir. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Sıraltı Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzey dikey şeritlerle bölünmüş alan içerisinde birbirini sarar şekilde ikişer rumi motifinden oluşan stilize bitkisel kompozisyonlar işlenmiştir. Dış yüzeyin üst kısmında dikey çizgi bezemeler bulunurken alt kısmı bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 23. Gövde parçası

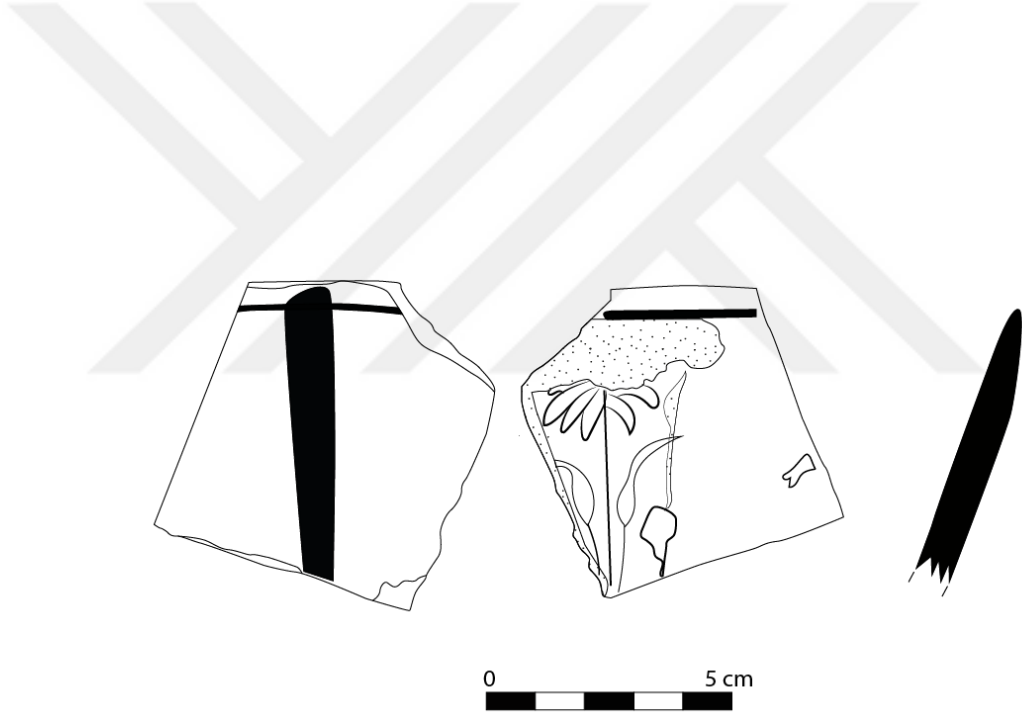

Çizim 23. Gövde parçası izimi

KATALOG NO:	24
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-1
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:4.9cm, Prç. Uz:5.3cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, kireç ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Beyaz
SIR:	İç ve dış yüzey açık yeşil sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlemeler meydana gelmiştir.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Sıraltı Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Opak beyaz sırlı ağız parçasının iç yüzeyinde bir daldan çıkar vaziyette her iki yanında birer yaprak bulunan mavi renkli çiçek motifinden oluşan bir bezeme yer almaktadır. Dış yüzeyinde siyah boyalı dikey bir şerit yer almaktadır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 24. Kâse Ağzı Parçası

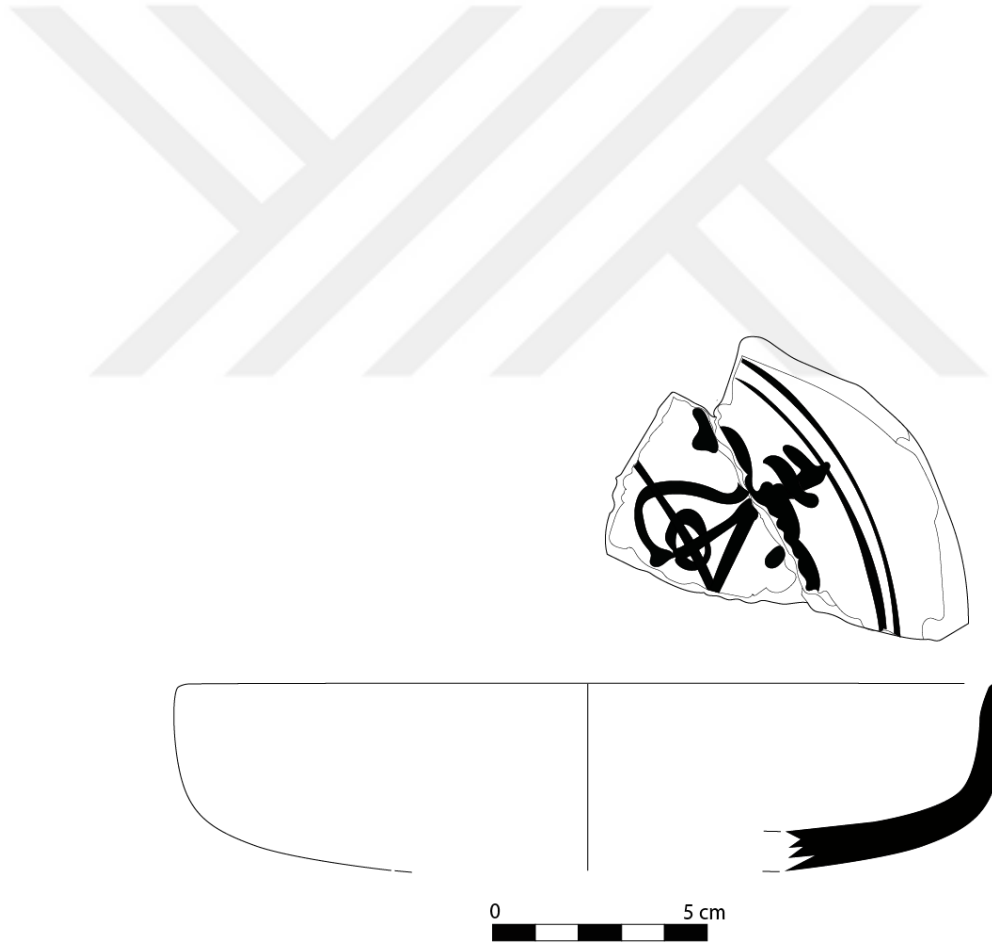

Çizim 24. Kâse Ağzı Parçası Çizimi

KATALOG NO:	25
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-6
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	A.Ç: 16.3cm, Yük: 9.8cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/2 soluk kahverengi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı dış yüzeyin de gövde kısmı şeffaf turkuaz sırlıdır. Dış yüzeyin gövdeden dip kısmına kadar olan kısmı ise sırsızdır. Sırda pullanmalar oluşmuştur.
FORM:	Yarı küresel gövdeli, düz ağızlı ve sivri ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Sıraltı Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Şeffaf sıraltına siyah boyama ile rumi bezeme işlenmiştir. Dış yüzey sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 25. Kâse Ağız Parçası

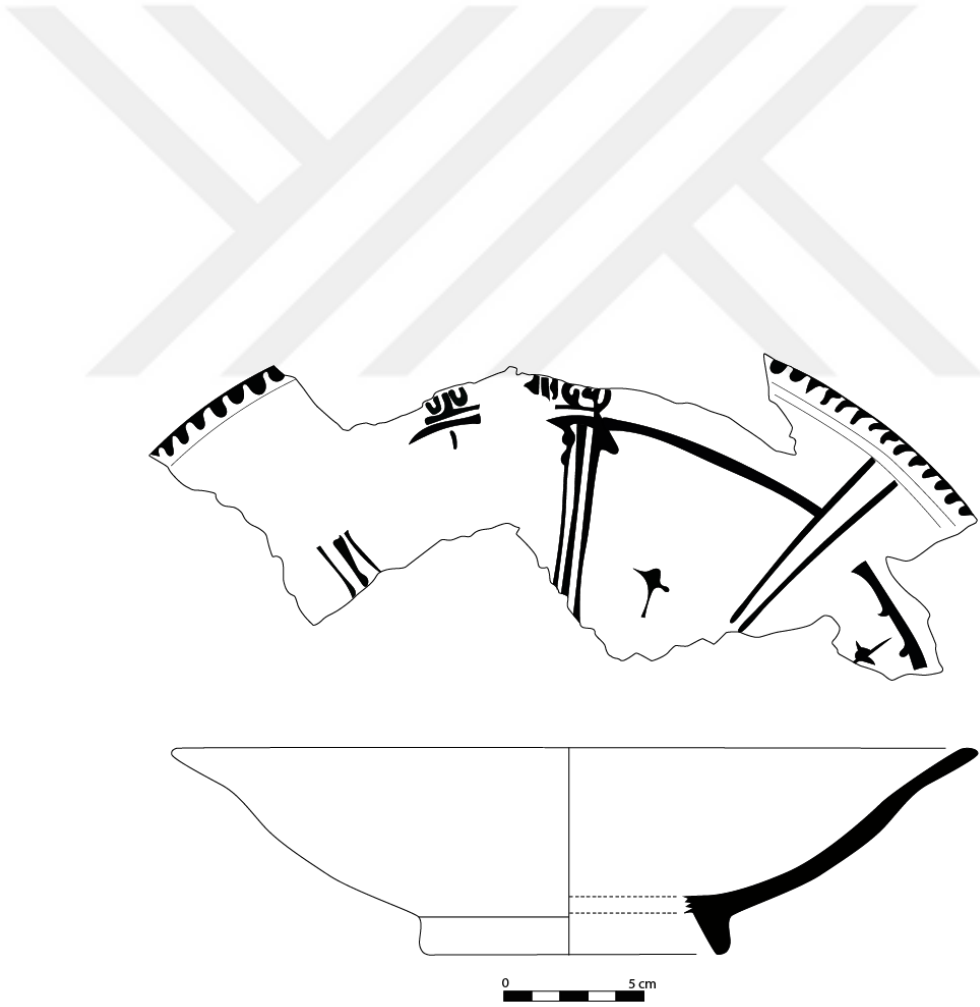

Çizim 25. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	26
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-9
TANIMI:	Tabak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	A.Ç:27.2cm, Yük:8cm
HAMUR:	Parça 8/5Y/1beyaz hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İnce krem
SIR:	İç ve dış yüzeyin tamamı şeffaf renksiz sırla kaplıdır. Sırda pullanmalar ve matlaşma görülmektedir.
FORM:	Orta halka dipli, yayvan gövdeli, dışa çekik ağızlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Şeffaf Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Tabağın iç yüzeyinin ağız kenarının altında siyah kesik çizgi bezeme altında ise kobalt mavisi renkle stilize bitkisel ve geometrik motifler işlenmiştir. Dış yüzeyin gövde kısmında siyah boyalı yazı ile bezenmiştir. Bezemeler silik olduğu için kompozisyonun ne olduğu tam anlaşılmamaktadır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 26. Tabak

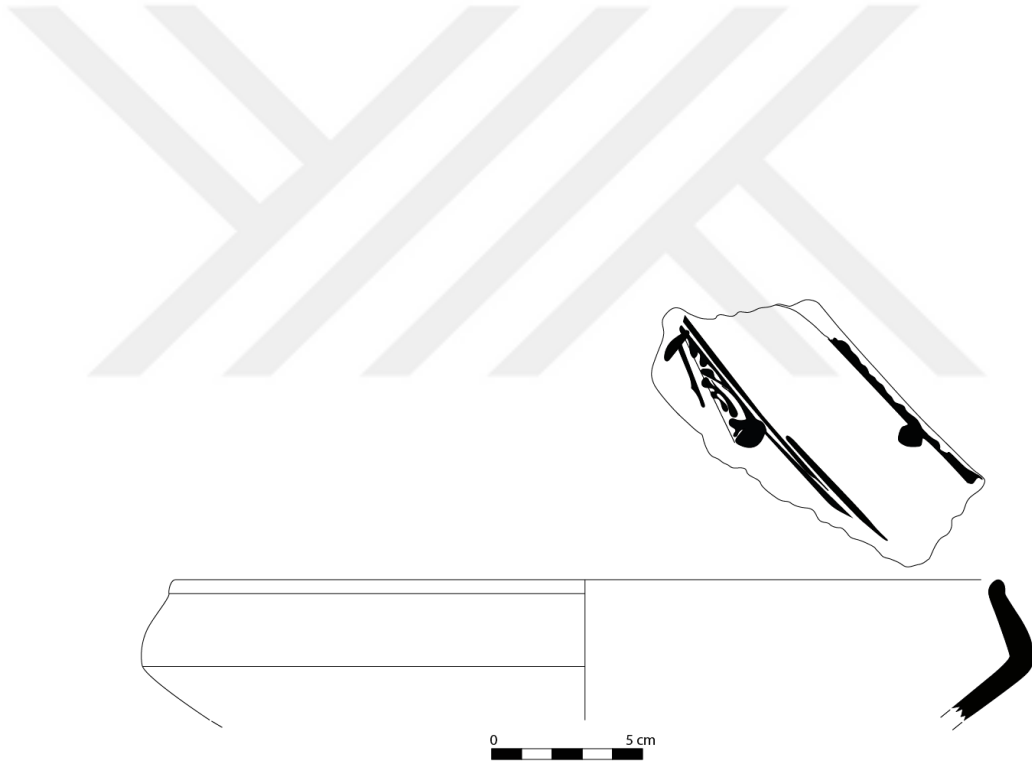

Çizim 26. Tabak Çizimi

KATALOG NO:	27
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-198
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:20.4cm, Yüksek: 6.5cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/2 soluk kahverengi hamurlu, hamur kum ve taşçık katkılıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	İnce krem
SIR:	Hem iç hem dış yüzey şeffaf renksiz sırlıdır. Sır camsı özelliktedir.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dışa çekik ağızlı ve dışa kalınlaşan ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Şeffaf Sıraltı Renkli Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kâsenin iç yüzeyinde soyut bitkisel bezemeler yer almaktadır. Bezemelerde kahverengi, kobalt mavisi ve siyah renkleri tercih edilmiştir. Dış yüzeyinde kobalt mavisi ve siyah renklerle dikey çizgilerle bezeme yapılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 27. Kâse Ağız Parçası

Çizim 27. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	28
ETÜTLÜK NO:	2021/45/A-8
TANIMI:	Tabak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:27cm, Yük:8cm
HAMUR:	Parça 8/5Y/1beyaz hamurlu, hamur kum, bol taşçık ve az mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İnce krem
SIR:	İç ve dış yüzeyin tamamı şeffaf sırla kaplıdır. Sırda pullanmalar ve matlaşma görülmektedir.
FORM:	Orta halka dipli, yayvan gövdeli, dışa çekik ağızlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Şeffaf Sıraltı Renkli Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kâse iç yüzeyinin ağız kenarının altında siyah nokta bezeme, altında ise kobalt mavisi renkle stilize bitkisel ve geometrik motifler işlenmiştir. Dış yüzeyin gövde kısmında siyah boyalı yazı ile bezenmiştir. Bezemeler silik olduğu için kompozisyonun ne olduğu tam anlaşılmamaktadır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

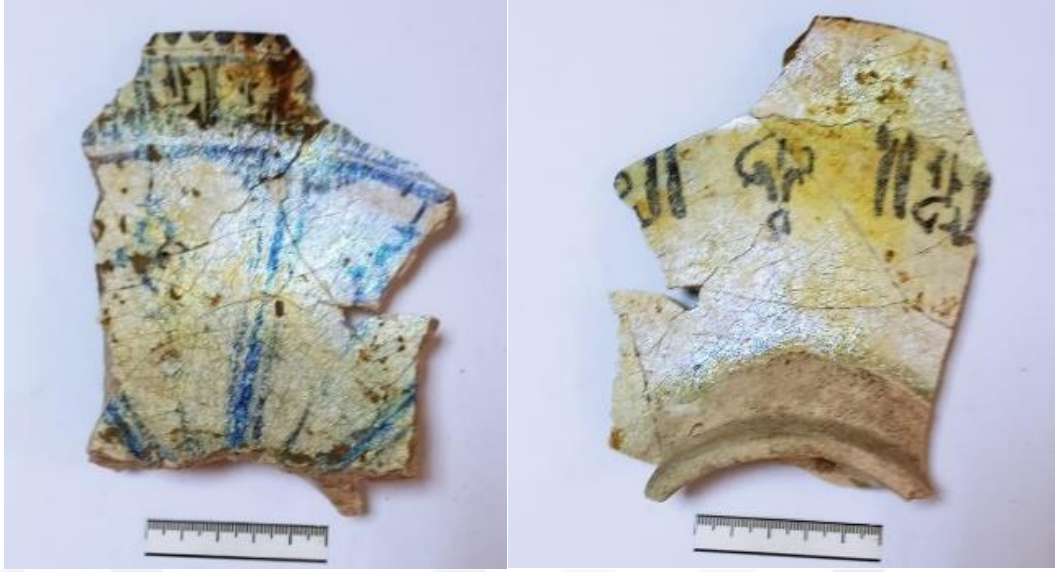
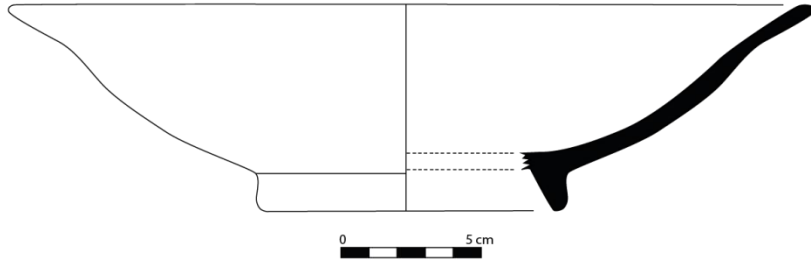

Foto 28. Tabak

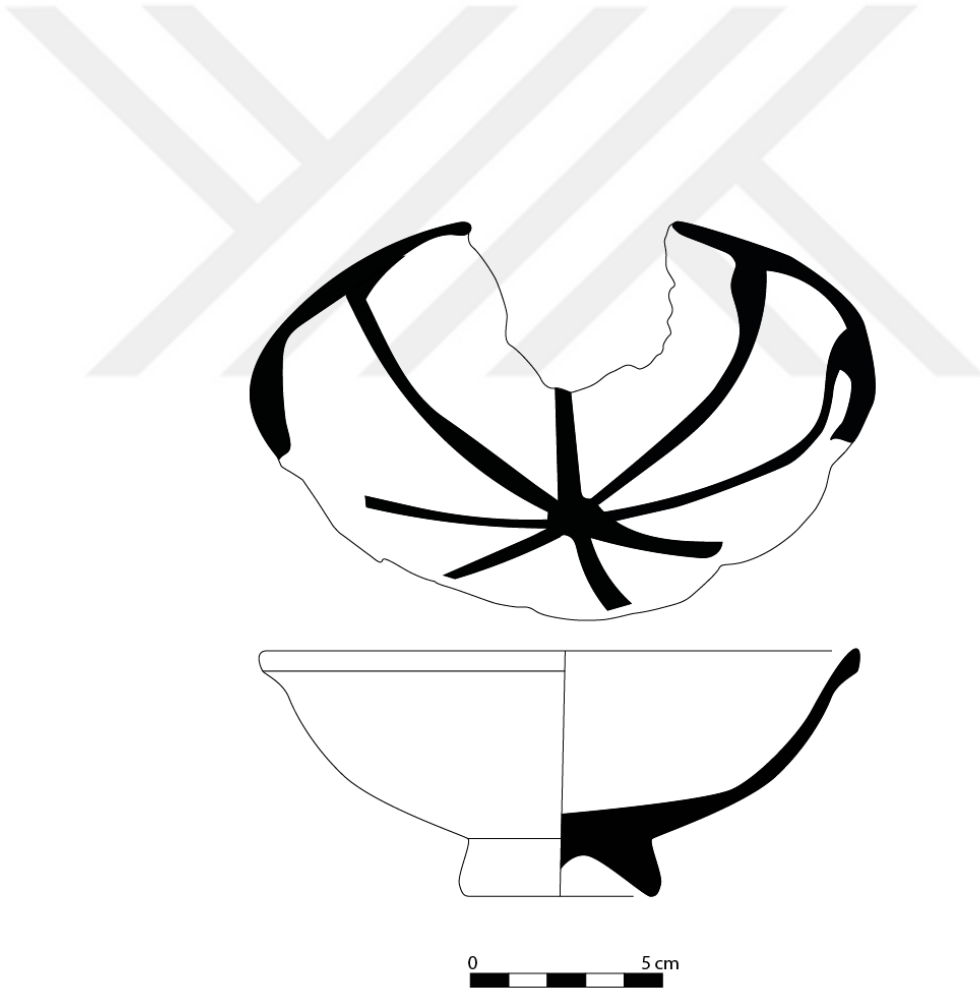

Çizim 28. Tabak Çizimi

KATALOG NO:	29
ENVANTER NO:	2019/27/A
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Yük:5.6cm, A.Ç:12.1cm, K.Ç:5.2cm
HAMUR:	Kâse 8/2.5Y/1 beyaz hamurlu, hamur ince kum ve mika katkıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	-----
SIR:	İç yüzeyin tamamı dış yüzeyin halka dip kısmına kadar olan kısmı turkuaz sırlıdır. Sırda solma görülmektedir.
FORM:	Orta halka dipli, konikvari-yarı küresel gövdeli, dışa çekik ağızlı ve dışa kalınlaşan ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kâsenin iç yüzeyinde orta noktasından eşit aralıklarla düzenli bir şekilde ağız kenarına doğru uzanan ışınal siyah boyalı çizgisel bezemeler yer almaktadır. Dış yüzey bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 29. Kâse

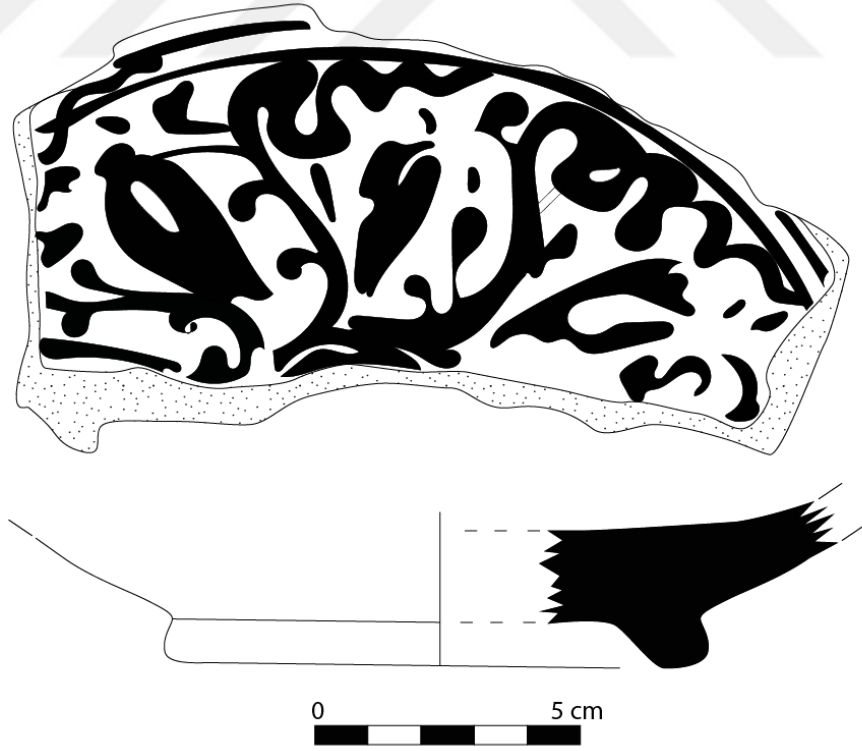

Çizim 29. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	30
ENVANTER NO:	2734
TANIMI:	Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Satın Alma-1992
ÖLÇÜLER:	D.Ç:9.cm, Prç. Gen:5.7cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur ince kum ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	-----
SIR:	İç yüzey turkuaz sırlıdır. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	Dışa çekik halka diplidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzey turkuaz zemin üzerine sıraltı siyah boyalarla rumi, kıvrık dal ve bitkisel motiflerle bezenmiştir.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 30. Dip Parçası

Çizim 30. Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	31
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-3
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	A.Ç: 16cm
HAMUR:	Kâse 8/2.5Y/1 beyaz hamurlu, hamur ince kum ve mika katkıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	-----
SIR:	İç ve dış yüzey yeşil sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlemeler meydana gelmiştir.
FORM:	Konik gövdeli, dışa çekik ağızlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Dış yüzeyinin bir parçasında en üstte siyah boyalarla yatay bir şerit bulunmaktadır. Altında iki yatay şeritin arası dikey çizgilerle bölünmüştür. Diğer büyük parça ise yine siyah boyalarla "X" şeklinde bir bezeme yapılmıştır. X'in dört kolu arasına damla motifleriyle bezeme yapılmıştır. Dış yüzey sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 31. Kâse

Çizim 31. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	32
ETÜTLÜK NO:	2021/31/A-1
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Muş/Varto, Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	K.Ç: 5.4 cm, Yük:3.6 cm
HAMUR:	Parça 6/2.5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur ince kum ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	-----
SIR:	İç yüzey turkuaz sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlenme ve dökülmeler meydana gelmiştir. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	İçe çekik düz dipli, yarı küresel gövdeli, düz ağızlı ve sivri ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kâsenin iç yüzeyi sıraltı siyah boya ile merkezden ağız kısmına doğru uzayan ağaç ve dallarından oluşturulan bir bezemeyle süslenmiştir. Sır yer yer döküldüğü için başka süslemelerin olup olmadığı anlaşılmamaktadır. Dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

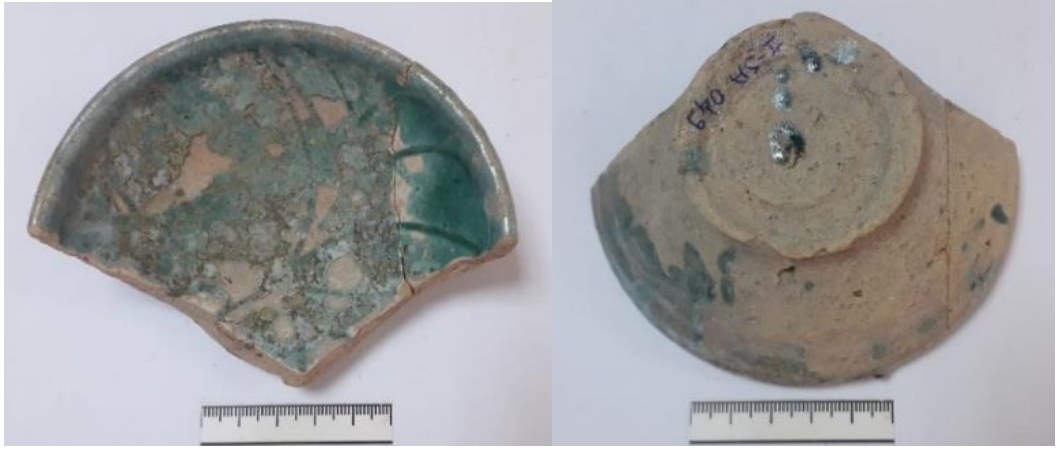
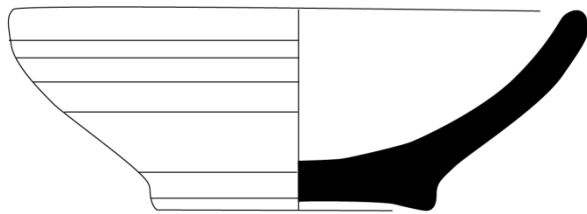
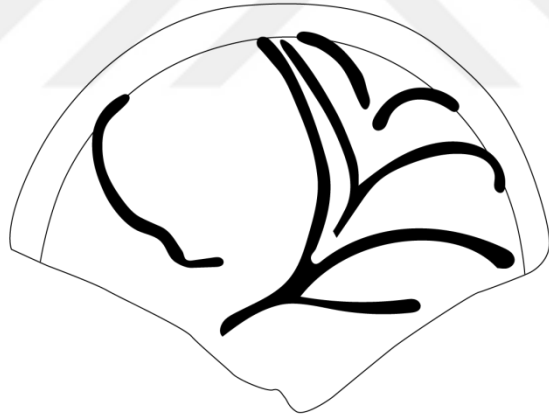

Foto 32. Kâse

Çizim 32. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	33
ETÜTLÜK NO:	2021-12 -A-2
TANIMI:	Tabak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	K.Ç:9.3cm, Yük:8.1cm.
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 açık kahverengimsi hamurlu, hamur, ince kum ve mika katkılıdır. Hamur orda derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İnce krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı turkuaz sırlıdır. Dış yüzey sırsızdır. Sırda dökülmeler ve matlaşma görülmektedir.
FORM:	Orta halka dipli, yayvan gövdeli, içe çekik ağızlı ve düz ağızlı uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Ağız kenarında sarmaşık şeklinde uzayan bitkisel motiflerle bezeme yapılmıştır. Çanağın diğer kısımları ile dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

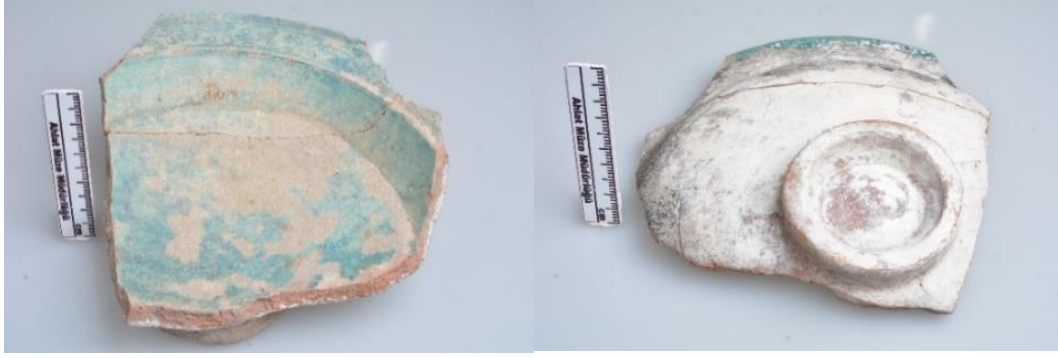
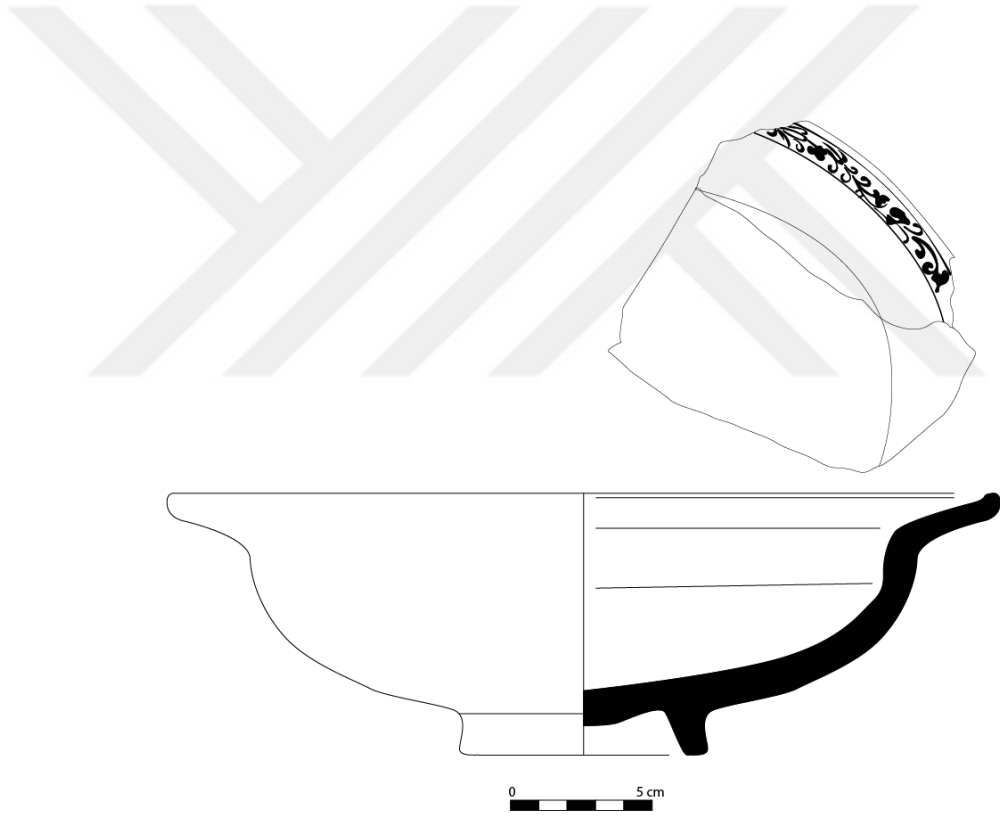

Foto 33. Tabak

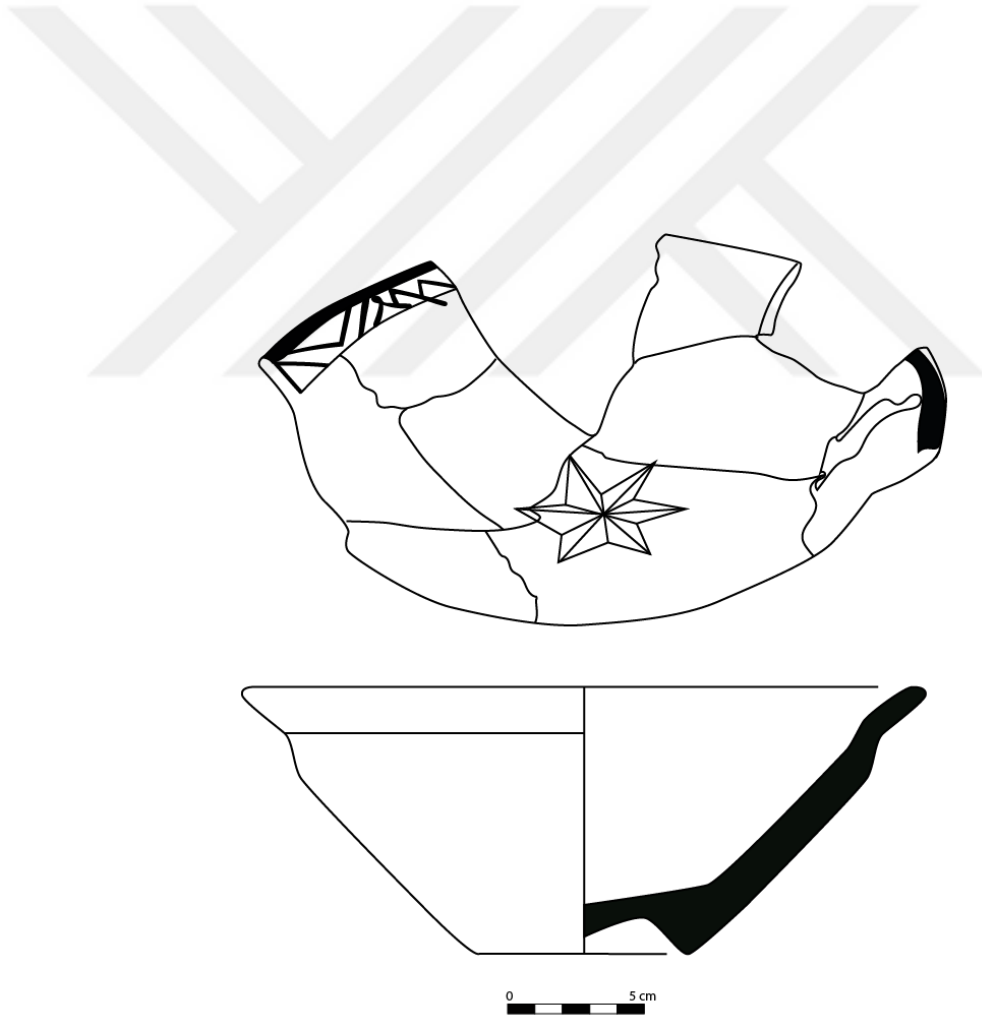

Çizim 33. Tabak Çizimi

KATALOG NO:	34
ENVANTER NO:	2019/33/A
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç:25.3cm, K.Ç:21cm, Yük:8cm
HAMUR:	Kâse 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. Orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey kalın krem astarlıdır.
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Parlak sırlı kabın sırlı yer yer kararmış ve matlaşmıştır. Dış yüzey sade ve sırsızdır.
FORM:	Orta halka dipli, kademeli-konik gövdeli, dış bükey ağızlı ve yuvarlak ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı keskin geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Yeşil Sıraltı Siyah Boyama
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyin ağız kenarının altında yatay siyah boyalı iki şerit arasında dikey siyah boyalı çizgilerle bezeme yapılmıştır. Kabın orta merkezinde altı kollu yıldız motifi siyah boyalı çizgilerle oluşturulmuştur. Dış yüzeyi sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 34. Kâse

Çizim 34. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	35
ENVANTER NO:	2014/1/A
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Satın Alma-2013
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:7.6cm, Prç. Uz:7.9cm
HAMUR:	Parça 6/2.5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur ince kum ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzey şeffaf yeşil sırlıdır. Dış yüzey yeşil sırlıdır.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Ön yüzeyde şeffaf zemin üzerine kahverengi ve yeşil boylarla dağ keçisi figürü işlenmiştir. Baş, göz ve boynuz detayları oldukça belirgindir. Seramik parça halinde olduğu kompozisyonun nasıl devam ettiği bilinmemektedir. Arka yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 35. Gövde Parçası

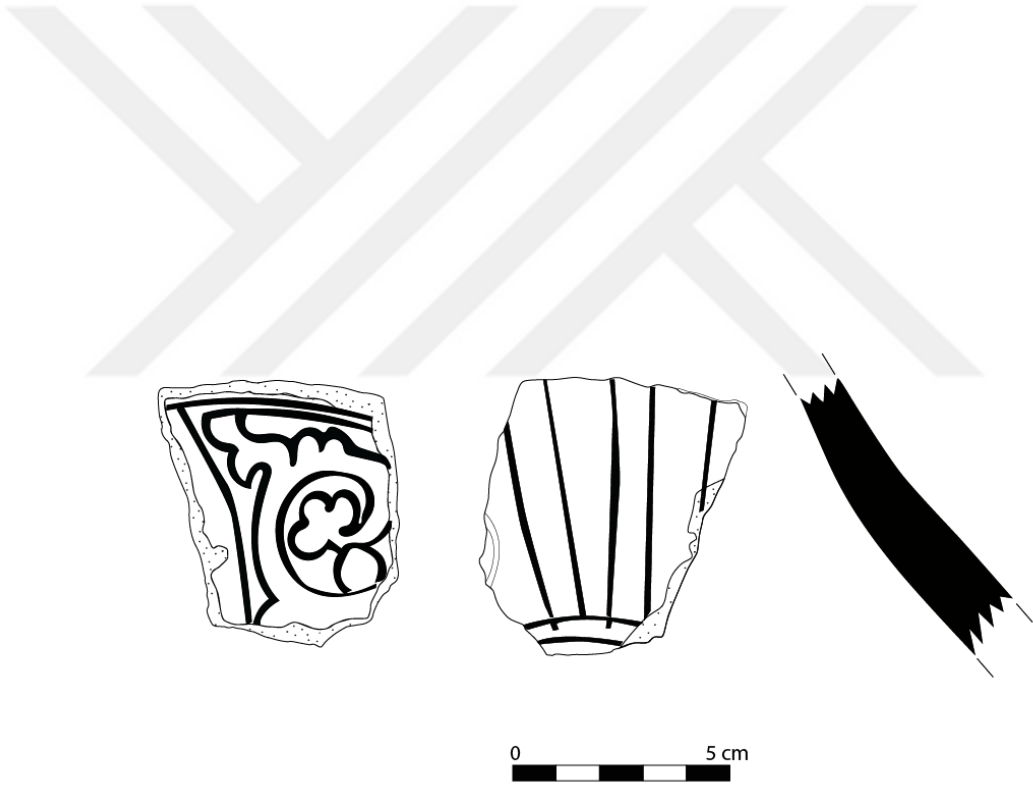

Çizim 35. Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	36
ETÜTLÜK NO:	2016/4/A
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2020
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:5.2cm, Prç. Uz:5.9cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/4 açık sarımsı kahverengi hamurlu, hamur saman, iri kum, taşçık, mika ve bitki katkılıdır. Hamuru orta dereceli pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İki yüzeyde de ince krem astar kullanılmıştır.
SIR:	İç yüzey şeffaf yeşil, dış yüzey opak beyaz, sarı ve kahve renk sırlıdır.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde şeffaf zemin üzerine yeşil boyalarla rumi motifleri ile bezenmiştir. Arka yüzeyde ise kahverengi, beyaz ve sarı boyalarla dikey şeritlerle bezeme yapılarak hareketlilik kazandırılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14.yy

Foto 36. Gövde Parçası

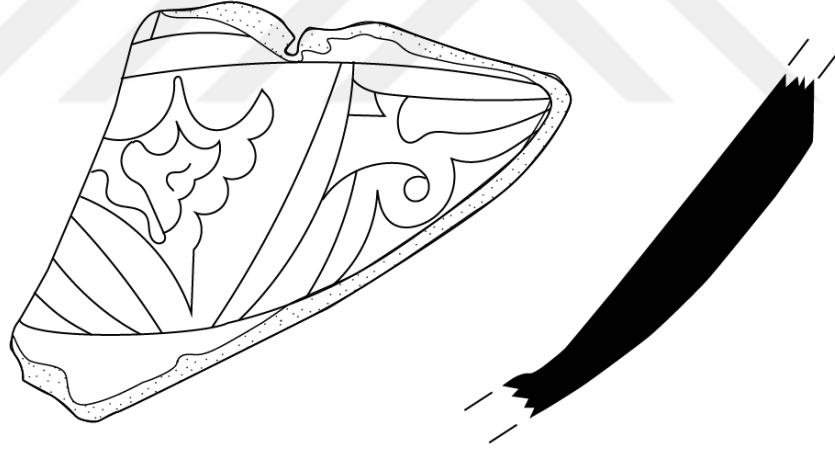

Çizim 36. Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	37
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-2
TANIMI:	Gövde parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:7.8cm, Prç. Uz:13.4cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur Kahve renk hamurlu seramik, kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur iyi pişirilmiş ve sık dokuludur.
ASTAR:	Krem
SIR:	İç yüzeyi sarı dış yüzey ise yeşil sırlıdır.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde şeffaf krem zemin üzerine ortada yeşil boyalara üçgen motifi yapılmış üçgenin içi rumi ve bitkisel motiflerle bezenmiştir. Üçgenin dışında ise kahverengi ve sarımsı boylarla yine bitkisel motifler yapılmıştır. Arka yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 37. Gövde Parçası

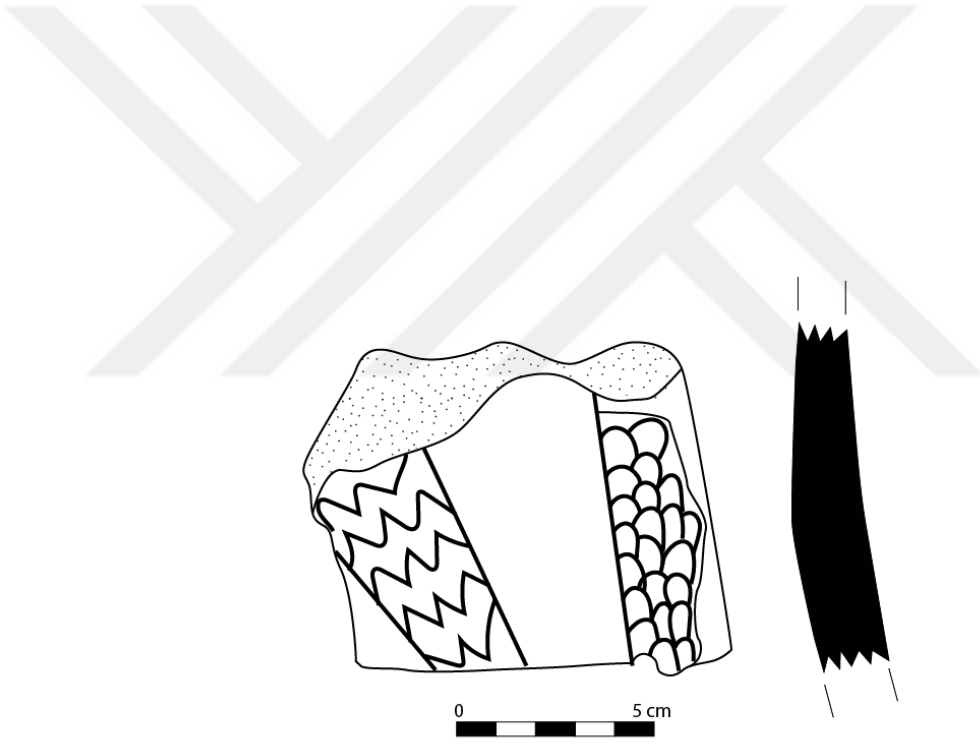

Çizim 37. Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	38
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-3
TANIMI:	Gövde parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:6.2cm, Prç. Uz:7.1cm
HAMUR:	Parça 6/7.5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur kum, taşçık, mika ve az bitki katkıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Krem
SIR:	İç yüzey şeffaf sarı sırlı dış yüzey yeşil sırlıdır.
FORM:	Parça halindeki seramiğin formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzey dikey şeritlerle bölmelere ayrılmıştır. Birinci bölüme kahverengi boya ile zikzak motifleri, ikinci bölme bezemesiz ve sade bırakılmış üçüncü ise balık pulu motifleriyle bezenmiştir. Dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 38. Gövde Parçası

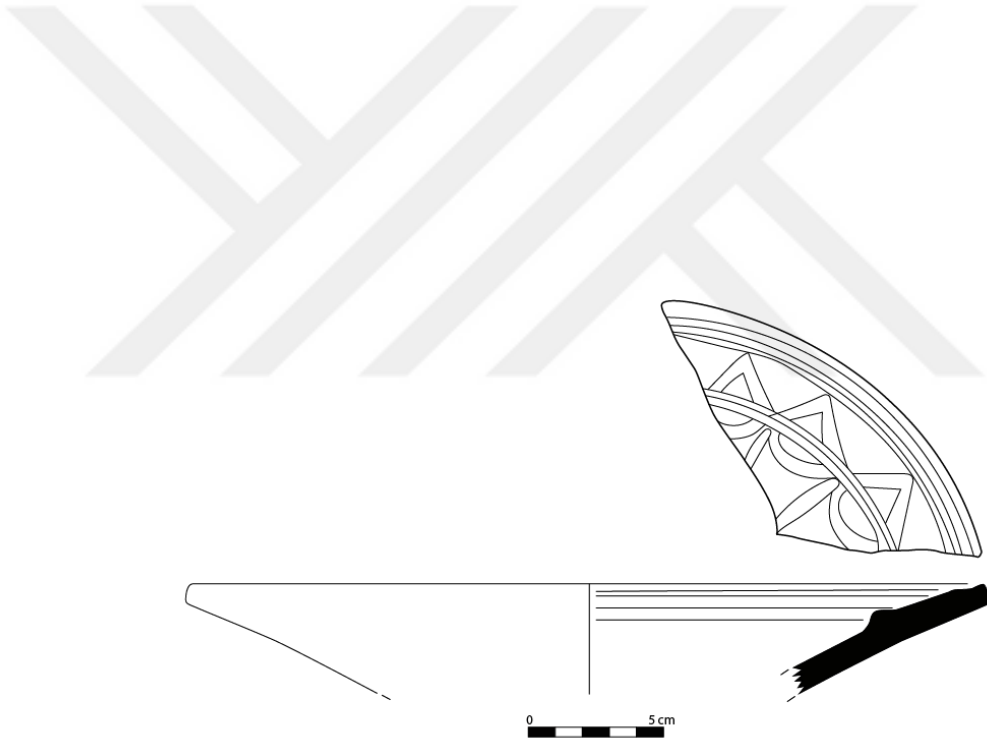

Çizim 38. Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	39
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-9
TANIMI:	Tabak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç:22cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/4 açık sarımsı kahverengi hamurlu, hamur kum, mika ve taşçık katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	İç ve dış yüzey krem astarlıdır.
SIR:	Hem iç yüzey hem de dış yüzey şeffaf yeşil sırlıdır. Sırda dökülmeler görülmektedir
FORM:	Yayvan gövdeli, dışa çekik ağızlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Parçanın iç yüzeyinin gövde kısmında dairesel bir form içerisinde kahve ve yeşil renkte akıtmalar ve yan yana yer alan zikzak motifleri yer almaktadır. Ağız kenarında ise bordür içerisinde yan yana yer alan zikzak düzenlenmesi görülmektedir. Dış yüzeyde şeffaf yeşil zemin üzerine koyu yeşil boya ile dikey şeritlerle bezeme yapılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 39. Tabak

Çizim 39. Tabak Çizimi

KATALOG NO:	40
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-6-196
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:4.2cm, Yük:6.8cm
HAMUR:	Parça 6/2.5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur ince kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç ve dış yüzey krem astarlıdır.
SIR:	İç ve dış yüzey şeffaf yeşil sırlıdır. Sırda hafif matlaşma görülmektedir.
FORM:	Konik gövdeli, hem içe hem dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Parçanın hem iç hem de dış yüzeyinde kahverengi, sarı ve yeşil renklerde boyalı soyut bezemeler yer almaktadır. Ancak eser kırık olduğu için kompozisyonun nasıl devam ettiği bilinmemektedir.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

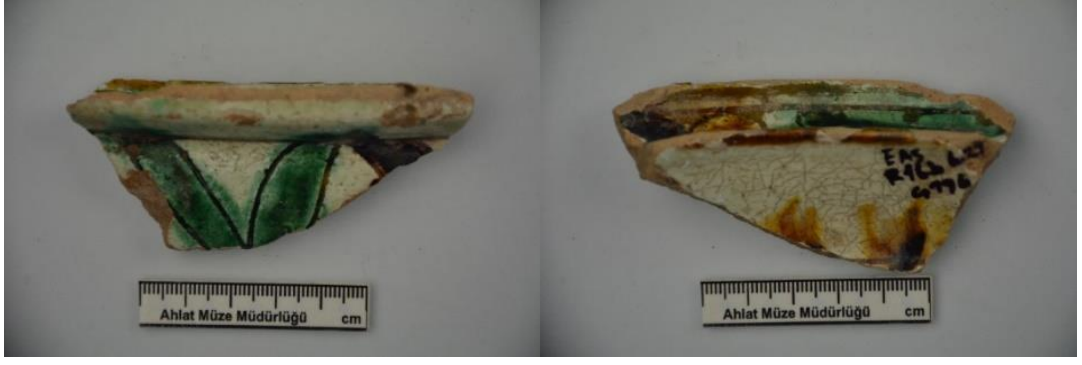
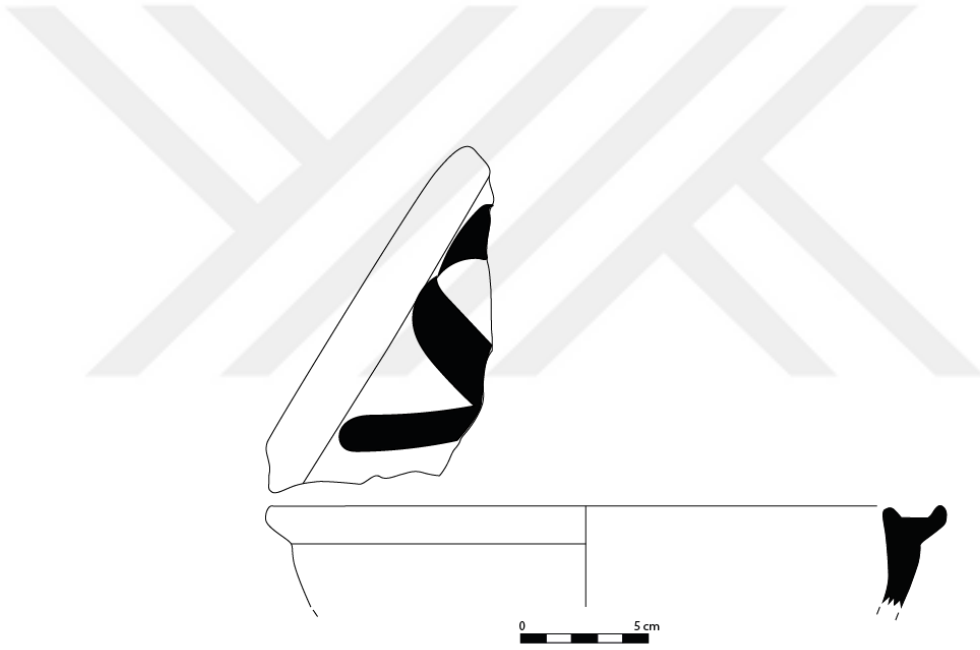

Foto 40. Kâse Ağız Parçası

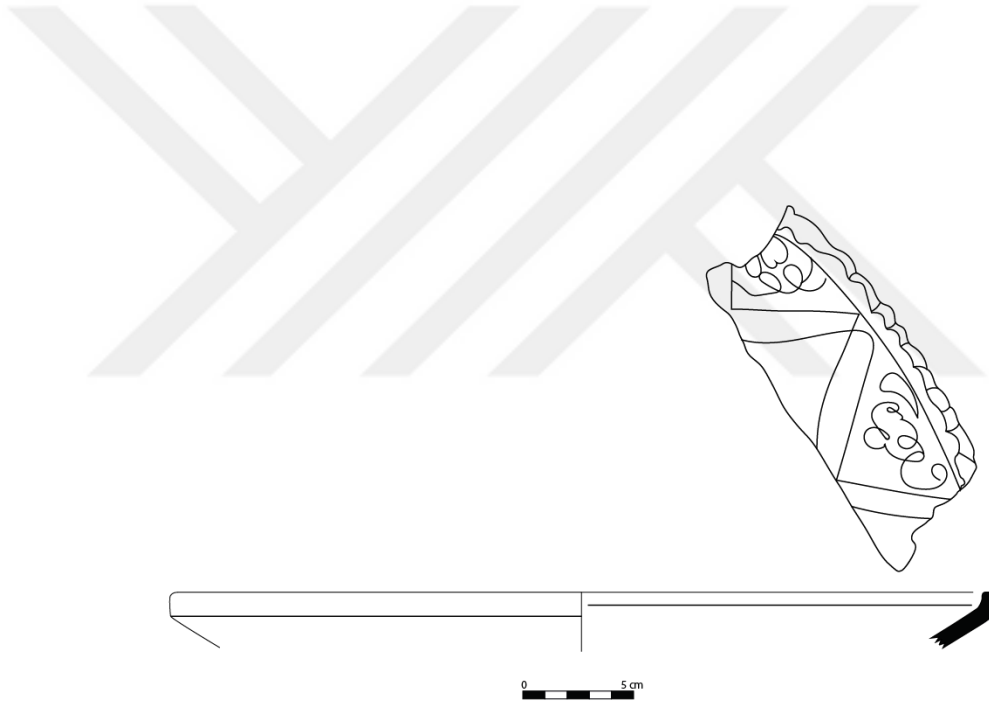

Çizim 40. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	41
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-6-197
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:3.6cm, Prç. Uz:7.8cm
HAMUR:	Parça 6/7.5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Krem
SIR:	İç ve dış yüzey yeşil sırlıdır. Sır parlak ve camsı görünümündedir.
FORM:	İçe çekik ağızlı ve düz ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Parçanın iç yüzeyinde kahverengi, sarı ve yeşil renk boyalarla ters ve düz üçgenler oluşturulmuştur. Üçgenlerin üst kısmı ise çiçek motifleriyle bezenmiştir. Eser kırık olduğu için kompozisyonun nasıl devam ettiği bilinmemektedir. Dış yüzey sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 41. Kâse Ağız Parçası

Çizim 41. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	42
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16c-63
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:5.3cm, Prç. Uz:8.4cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/4 açık sarımsı kahverengi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç ve dış yüzey krem astarlıdır
SIR:	İç ve dış yüzey tümüyle şeffaf yeşil sırlıdır. Sır camsı özelliktedir.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Eserin iç yüzeyinde koyu yeşil boyayla çiçek motifi yer almaktadır. Etrafında ise yeşil, sarı ve kahverengi boylarla soyut bezemeler bulunmaktadır. Dış yüzeyinde de kahverengi, yeşil ve sarımsı ton boylarla dikey şekilde dilimlenmiş soyut bezemeler bulunmaktadır.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

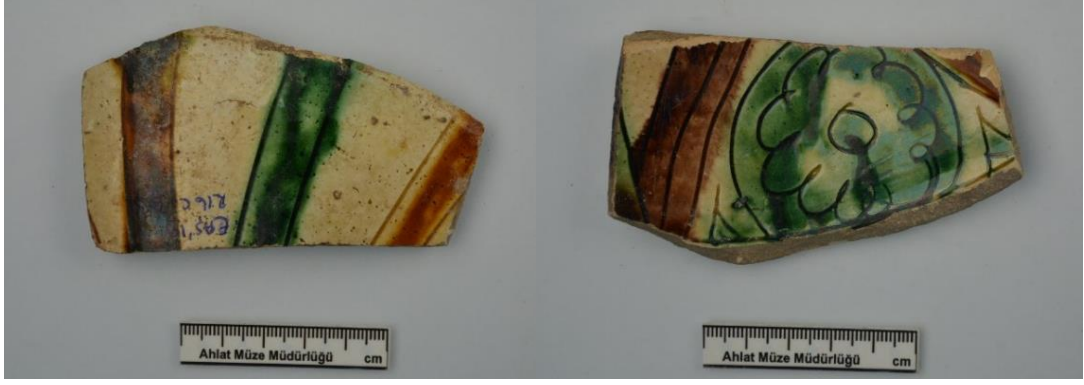
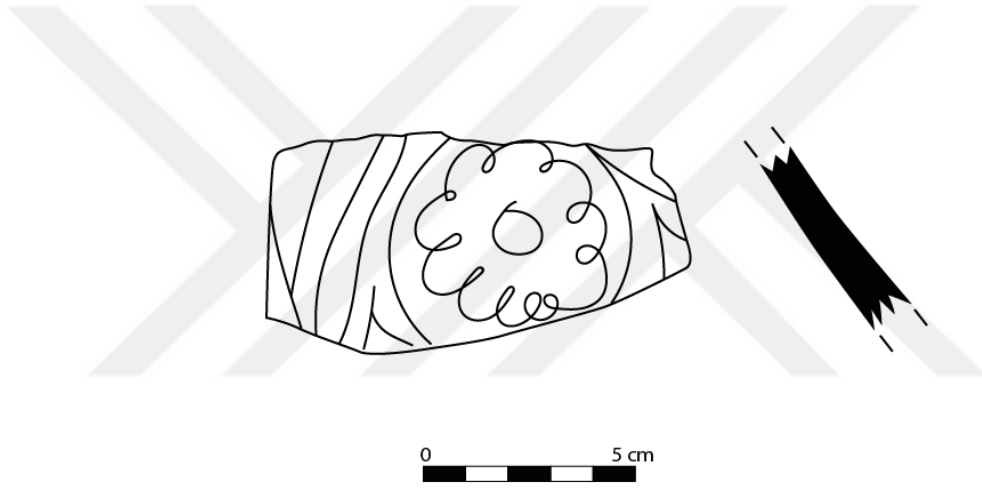

Foto 42. Gövde Parçası

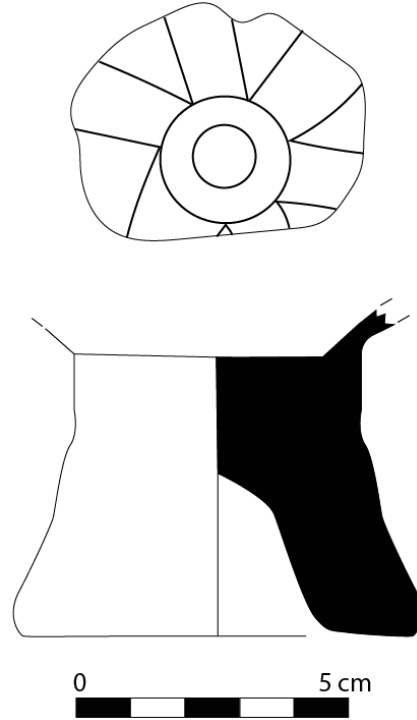

Çizim 42. Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	43
ETÜTLÜK NO:	2021-12-A
TANIMI:	Dip parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı -2019
ÖLÇÜLER:	K.Ç:9.5cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum ve mika katkıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey krem astarlıdır.
SIR:	İç yüzey şeffaf yeşil sırlı dış yüzey sırsızdır. Sır camsı özelliktedir.
FORM:	Dışa çekik halka diplidir. Halka dip yuvarlak uçla sonlanmıştır.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kâsenin iç yüzeyinin orta noktasında iç içe iki daire bulunmaktadır. Dış dairenin çevresinde yeşil, kahverengi, siyah ve sarımsı renk boya ile üçgen formlu bezemeler oluşturulmuştur. Dış yüzey sırsız, sade ve bezemesizdir.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 43. Dip parçası

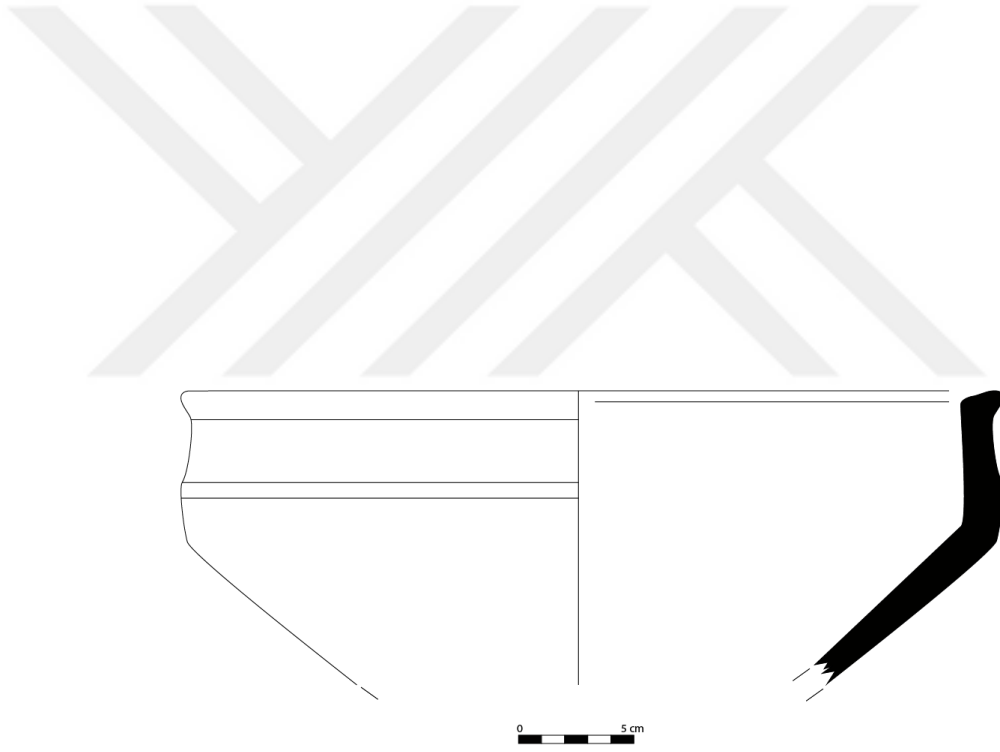

Çizim 43. Dip parçası Çizimi

KATALOG NO:	44
ETÜTLÜK NO:	2021-12-A-3
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:18.7cm, Yük:15.8cm, Prç. Gen:18.3cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Hem iç hem de dış yüzeyde kalın krem astar kullanılmıştır.
SIR:	İç yüzey şeffaf opak beyaz sırlı, dış yüzey gövde kısmına kadar yeşil sırlıdır. Gövde alt kısmından itibaren sırsızdır. Sırda matlaşma ve dökülme mevcuttur.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dışa çekik ağızlı ve sivri ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyin gövde kısmı, dikey ve çapraz kahverengi çizgilerle üçgenlere bölünmüştür. Üçgenlerin içi örüntülü bir şekilde beyaz, kahverengi ve yeşil boyalarla boyanmıştır. Beyaz boyalı üçgenlerin içi nokta bezemelidir.
TARİHLENDİRME:	13-14. yy

Foto 44. Kâse Gövde Parçası

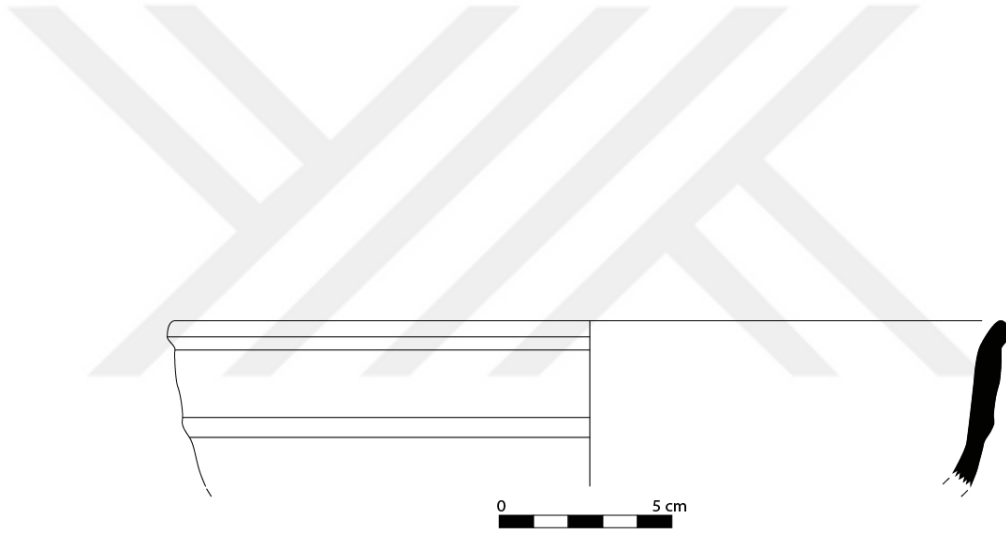

Çizim 44. Kâse Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	45
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19-R16b-86-41
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:16.2cm, Yük:8.3cm
HAMUR:	Parça 6/7.5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur ince kum, taşçık, mika ve kuvars katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç ve dış yüzey krem astarlıdır.
SIR:	İç ve dış yüzey şeffaf yeşil sırlıdır. Sır camsı özelliktedir.
FORM:	Yivli ve konik gövdeli, dışa çekik ağızlı ve yuvarlak ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Boyalı Kazıma
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Dış yüzeyin gövde kısmında yatay bir omurga ile hareketlilik kazandırılmıştır. Omurganın üst kısmında çapraz, alt kısmında ise dikey boyalı çizgilerle süslenmiştir. Hem iç hem de dış yüzey siyah, yeşil ve sarı renk boyalarla soyut bezemeler yapılmıştır. Eser kırık olduğu için motifin ne olduğu anlaşılamamaktadır
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 45. Kâse Gövde Parçası

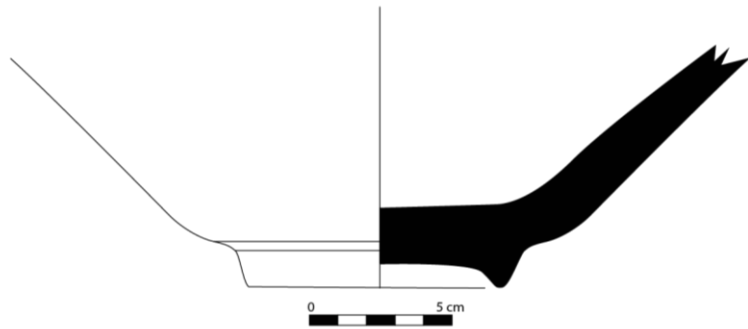
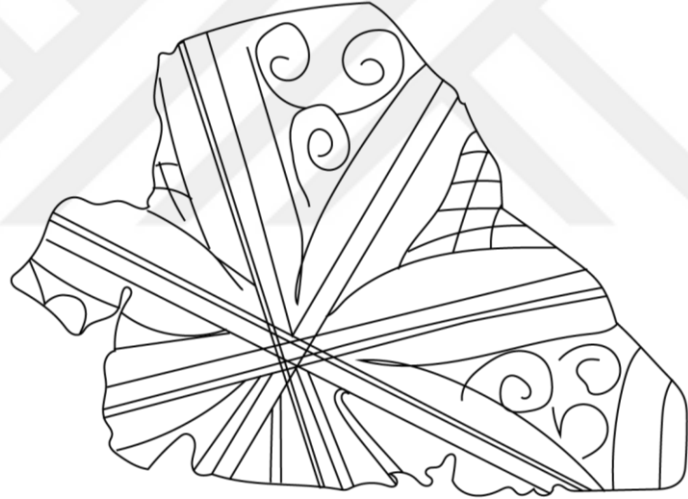

Çizim 45. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	46
ENVANTER NO:	2019/34/A
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen: 6.5cm, K.Ç: 7.8cm
HAMUR:	Parça 7/10YR/3 çok soluk kahverengi hamurlu, hamur ince kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Dış yüzey ise sırsızdır. İç yüzeyde üçayak izleri bulunmaktadır.
FORM:	Orta halka dipli ve konik gövdelidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Kazıma (Sgraffito)
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Parçanın iç yüzeyinde kazıma çizgilerle merkezde kabın ağız kısmına doğru “V” şeklinde bezemeler oluşturulmuştur. “V” şeklindeki bezemelerin arasına kafes tarama ve helezonik kıvrımlar yerleştirilerek bezeme yapılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12-13. yy

Foto 46. Kâse

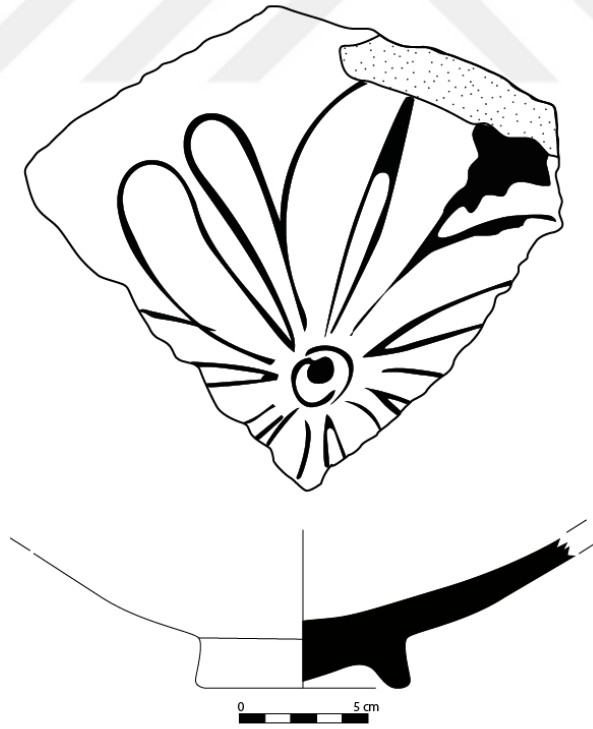

Çizim 46. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	47
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-14
TANIMI:	Kâse
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	D.Ç:8.2cm, Prç. Gen:15.5cm, Prç. Uz:17cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/6 kırmızımsı sarı hamurlu, hamur kum, mika, taşçık ve az saman katkılıdır. Hamur orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Krem
SIR:	İç yüzey yeşil sırlıdır. Dış yüzey sırsızdır. Sırın büyük çoğunluğu dökülmüştür.
FORM:	Orta halka dipli e yarı küresel gövdelidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Kazıma (Sgraffito)
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Yeşil sırlı dip parçasının iç yüzeyinin merkezi çok yapraklı bir çiçek motifi ile bezenmiştir. Çiçek motifini sınırlandıran bir daire yer almaktadır. Daire ile çiçek motifinin kesiştiği köşe kısımlarında helezonik kıvrımlar yer almaktadır. Dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12-13.yy

Foto 47. Kâse

Çizim 47. Kâse Çizimi

KATALOG NO:	48
ENVANTER NO:	2019/4/A
TANIMI:	Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazı-2017
ÖLÇÜLER:	K.Ç:4.8cm,
HAMUR:	Parça 6/10YR/4 açık sarımsı kahverengi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç ve dış yüzey yeşil sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlemeler meydana gelmiştir.
FORM:	Alçak halka diplidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Kazıma (Sgraffito)
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Seramik kabın merkezinde bir kadın büstü tasvir edilmiştir. Kemer burunlu, uzun çekik gözlü ve şişman yüzlü fizyonomik tipi ile Doğu Türkistan-Moğul tipini andırmaktadır. Kıyafetinin yakası ve detayları çizgi bezemelerle süslenmiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13. yy

Foto 48. Dip Parçası

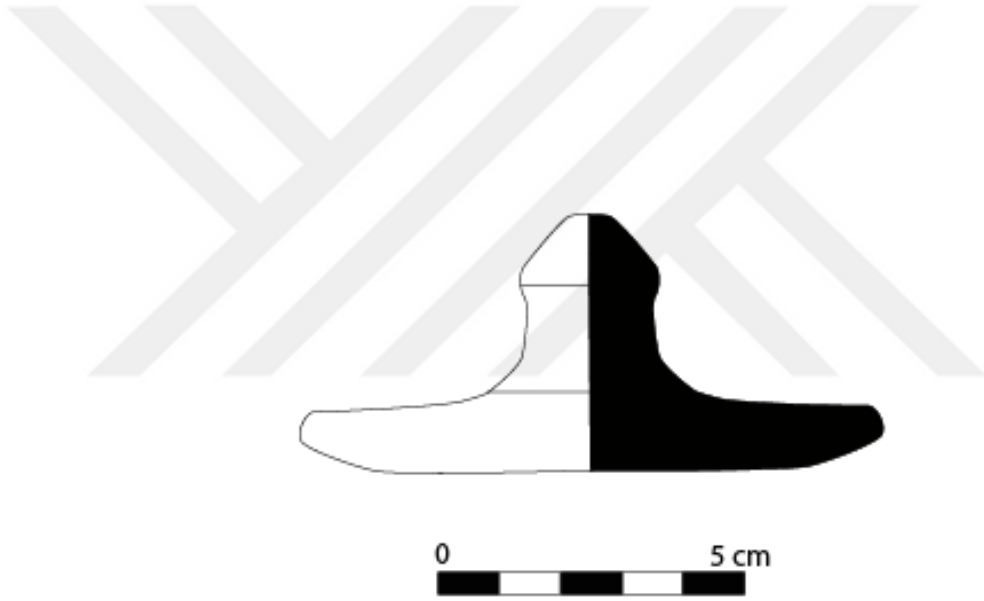

Çizim 48. Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	49
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-16
TANIMI:	Kapak
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Yük:3.6cm, Çap:9.1cm
HAMUR:	Kapak 6/5YR/4 kırmızımsı hamurlu, hamur kum, mika ve taşçık katkılıdır. Hamur iyi derece pişirilmiş ve sıkı gözeneklidir.
ASTAR:	Krem
SIR:	Hem iç hem de dış yüzey yeşil sırlıdır. Sırda bozulma ve dökülmeler mevcut.
FORM:	Kapak, alttan silindirik, üstten düz formlu ve düğme tutamaklıdır.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Kazıma (Sgraffito)
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem yüzeyinin kireçlenmesi hem de sırnın dökülmesinden dolayı nasıl bir bezeme yapıldığı tespit edilememiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 49. Kapak

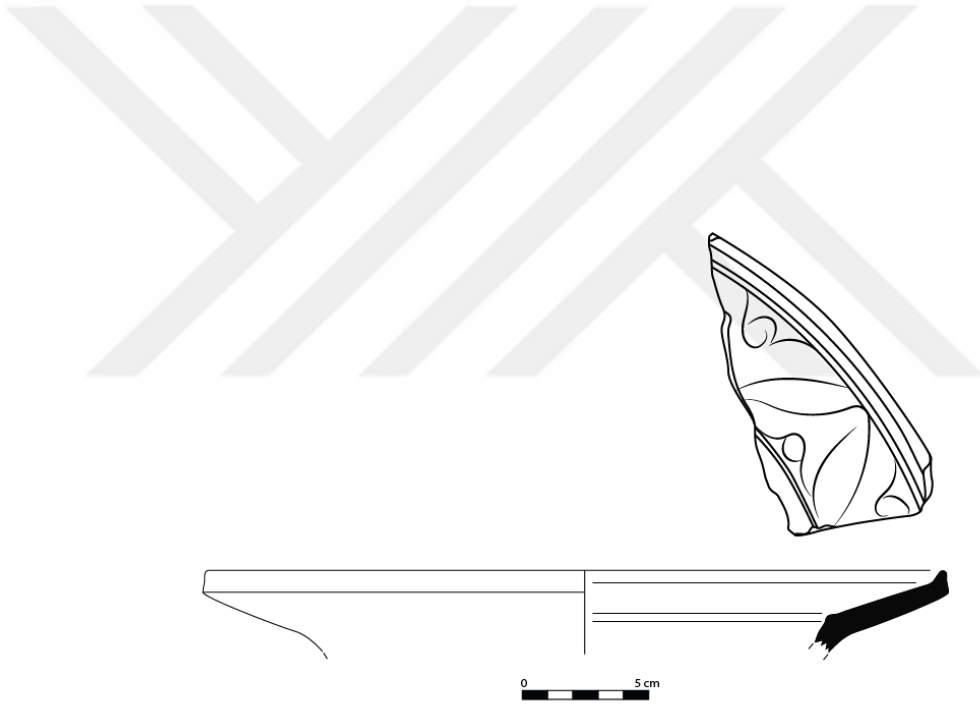

Çizim 49. Kapak Çizimi

KATALOG NO:	50
KAZI ENVANTER NO:	EAŞ 19 R16b-6-56
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2019
ÖLÇÜLER:	A.Ç:17.7cm, Prç. Gen:6.7cm, Prç. Uz:13.4cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/2 açık kahverengimsi hamurlu, hamur taşıçık ve kuvars katkılıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	Hem iç hem de dış yüzeyin tamamı yeşil sırlıdır. Parlak sırlı seramik parçasının sıırı yer yer matlaşmıştır.
FORM:	Konik gövdeli, içe çekik ağızlı ve sivri ağız uçludur. Gövde ile ağız kısmı keskin geçişlidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Kazıma (Sgraffito)
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Yeşil sırlı seramiğin iç yüzeyinde kazıma tekniğiyle oluşturulmuş çizgisel bezemeler mevcuttur. Dış yüzey sade bırakılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 50. Kâse Ağız Parçası

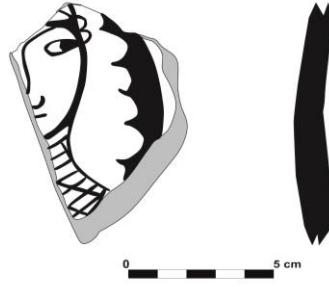

Çizim 50. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	51
ENVANTER NO:	2019/3/A
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2016
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:5cm, Prç. Uz:8.3cm
HAMUR:	Parça 6/10YR/4 açık sarımsı kahverengi hamurlu, hamur kum, taşçık ve mika katkılıdır. Orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	Kalın krem
SIR:	İç ve dış yüzey yeşil sırlıdır. Sırda çok hafif pütürlemeler meydana gelmiştir.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Geniş Oyma (Champleve)
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kırık ve noksan olan seramiğin iç yüzeyinde yüz ve boyun kısmının yarısı görülen, cepheden işlenmiş bir kadın figürü tasvir edilmiştir. Yüz hatları, saç kıvrımları ve boynundaki boyunluğun detayları çok belirgindir. Boyun kısmı yatay çizgilerle hareketlendirilmiştir. Uzun yüzlü, kalın kaşlı ve çekik gözlü olarak tasvir edilmiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 51. Gövde Parçası

Çizim 51. Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	52
ETÜTLÜK NO:	2021/31/A-2
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Muş/Varto, Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	D.Ç:12.4cm, Prç. Gen:7.2cm, Prç. Uz:7.6cm
HAMUR:	Parça 6/5YR/4 açık kahverengi hamurlu, hamur ince kum ve mika katkılıdır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.
ASTAR:	İç yüzey krem astarlı, dış yüzey astarsızdır.
SIR:	İç yüzey turkuaz sırlıdır. Sırda çok küçük dökülmeler meydana gelmiştir. Dış yüzey sırsızdır.
FORM:	Orta halka dipli ve kademeli-konik gövdelidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	(Geniş Oyma) Champleve
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyin gövde kısmına siyah zemin üzerine turkuaz renkli yazı taklidi bezeme yapılmıştır. Merkezinde ise siyah boyalı ile çift kontür ile sınır belirlenmiş olup kotürün arası turkuaz zemine siyah boya ile stilize bir süvari tasviri ile bezenmiştir.
TARİHLENDİRME:	12-13.yy

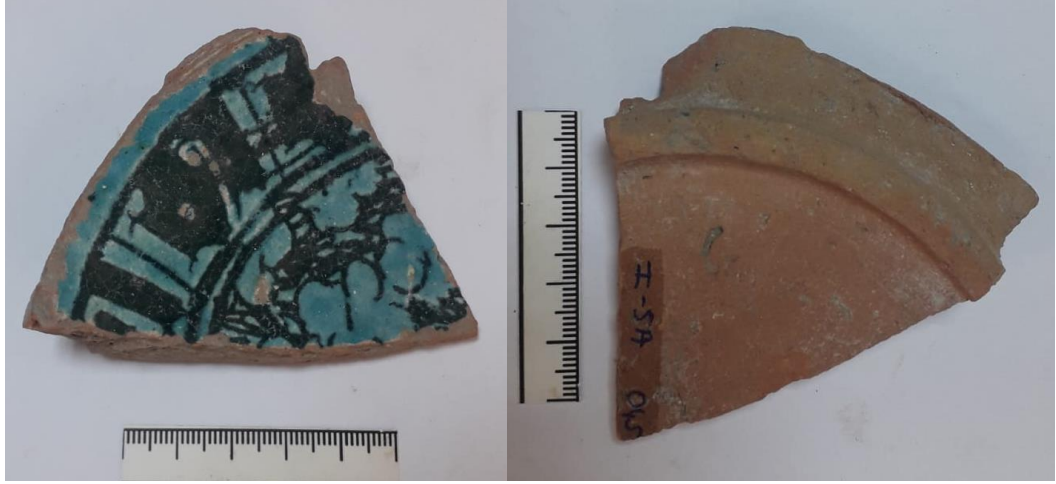

Foto 52. Gövde Parçası

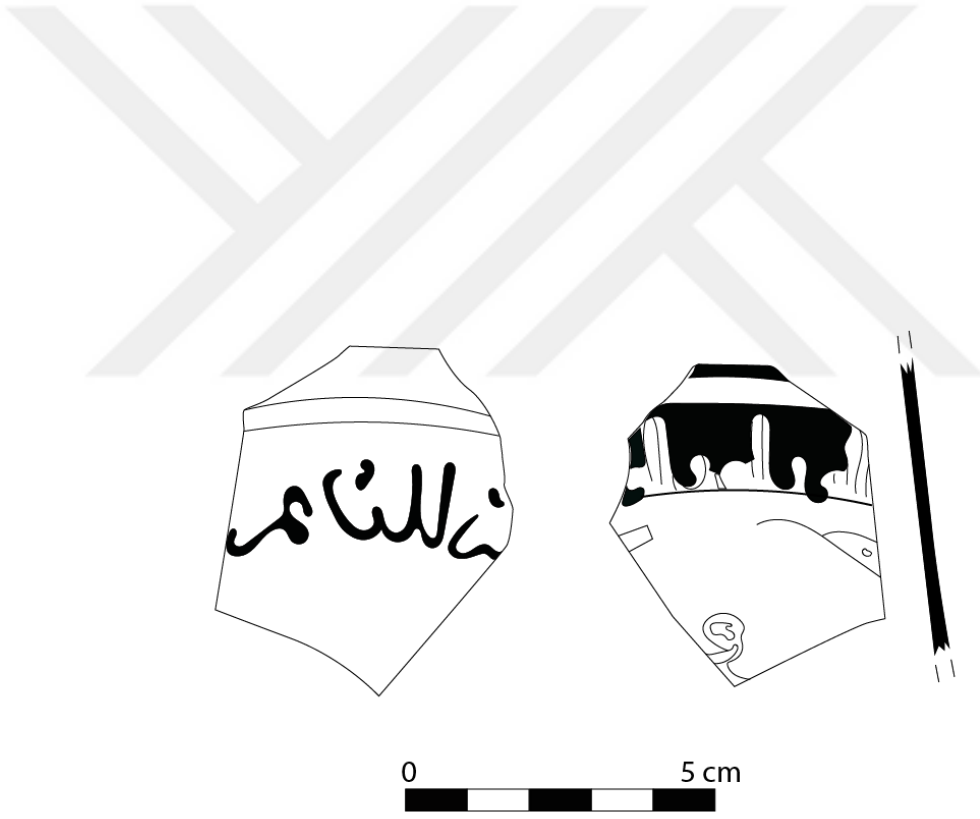

Çizim 52. Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	53
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-6
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	Prç. Gen:4.4cm, Prç. Uz:5.4cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/1 beyaz hamurlu, hamur ince kum ve mika katkıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Beyaz
SIR:	Hem iç yüzey hem de dış yüzey şeffaf opak beyaz renk sırla kaplıdır. Sır parlak ve camsı özelliindedir.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Minai
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Hem iç hem de dış yüzeyde opak beyaz zemin üzerine yazı taklidi kompozisyonlarla bezeme yapılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12-13.yy

Foto 53. Gövde Parçası

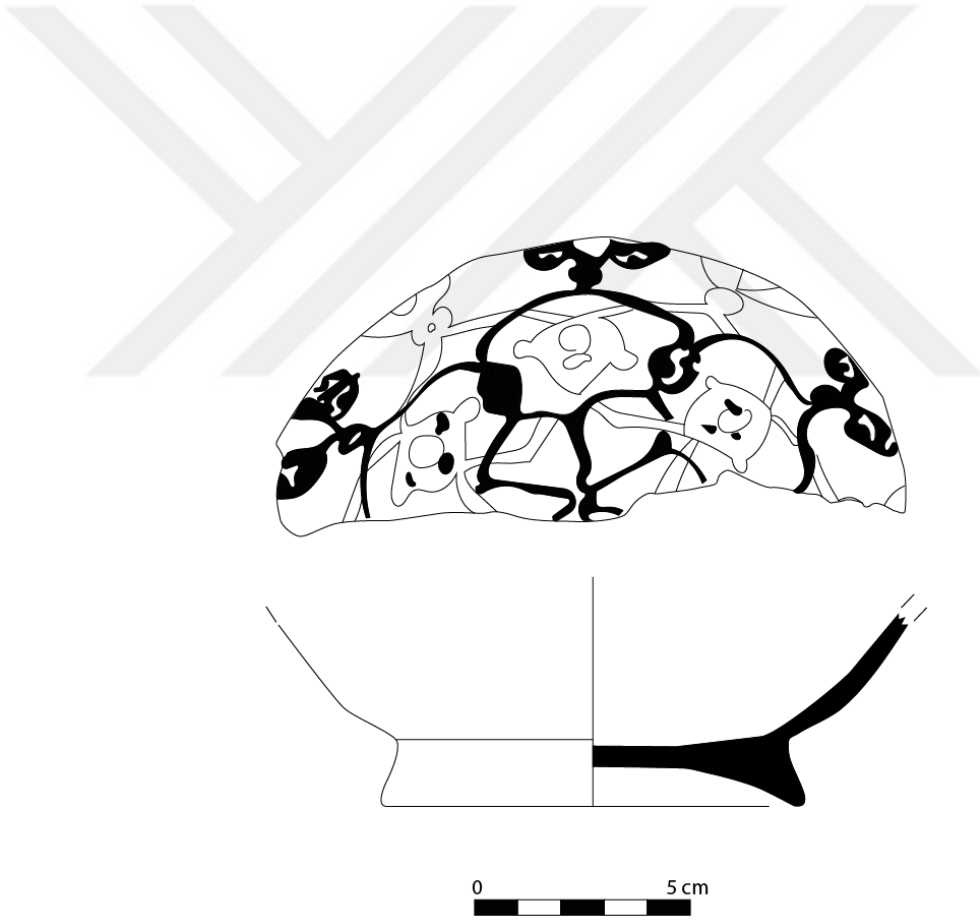

Çizim 53. Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	54
ENVANTER NO:	2019/5/A
TANIMI:	Kâse Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2017
ÖLÇÜLER:	A.Ç: 3.2cm, K.Ç:9.6cm, Yük:10cm
HAMUR:	Parça 8/5Y/2 soluk sarı hamurlu, hamur ince kum ve mika katkıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	Beyaz
SIR:	Hem iç hem de dış yüzeyin tamamı şeffaf opak beyaz sırla kaplıdır. Sır parlak ve camsı özelliindedir.
FORM:	Orta halka dipli, yarı küresel gövdeli bir formdadır.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Minai
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kâsenin şeffaf opak beyaz zeminli iç yüzeyine turkuaz boyalarla yapılmış dört kollu ayı başı şeklindeki figürlerin arasında kalan kısımlara koyu turkuaz renkle yapılmış bitkisel motiflerle bezeme yapılmıştır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 54. Kâse Dip Parçası

Çizim 54. Kâse Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	55
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A
TANIMI:	Tabak Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç:17,3cm, Prç. Gen:6.7cm, Prç. Uz:7.5cm
HAMUR:	Parça 8/5YR/1 beyaz hamurlu, hamur, mika ve ince kum katkıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	-----
SIR:	İç yüzey opak beyaz, dış yüzey kobalt mavisiyle, sırlıdır.
FORM:	Kademeli-konik gövdeli, dışa çeki ağızlı ve sivri ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde opak beyaz zemin üzerine kahverengi lüsterli kıvrık dal motifleri ile soyut bitkisel motiflerle bezeme yapılmıştır. Dış yüzey sade ve bezemesiz bırakılmıştır. Ayrıca parçanın yüzeyinde tamir delikleri bulunmaktadır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

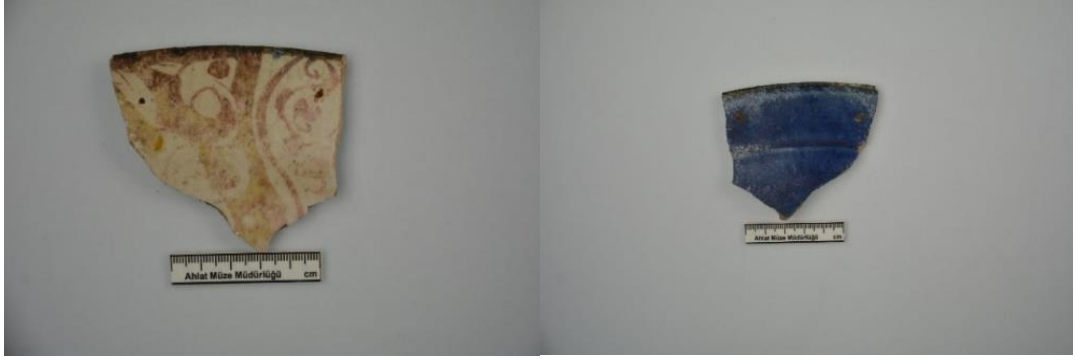
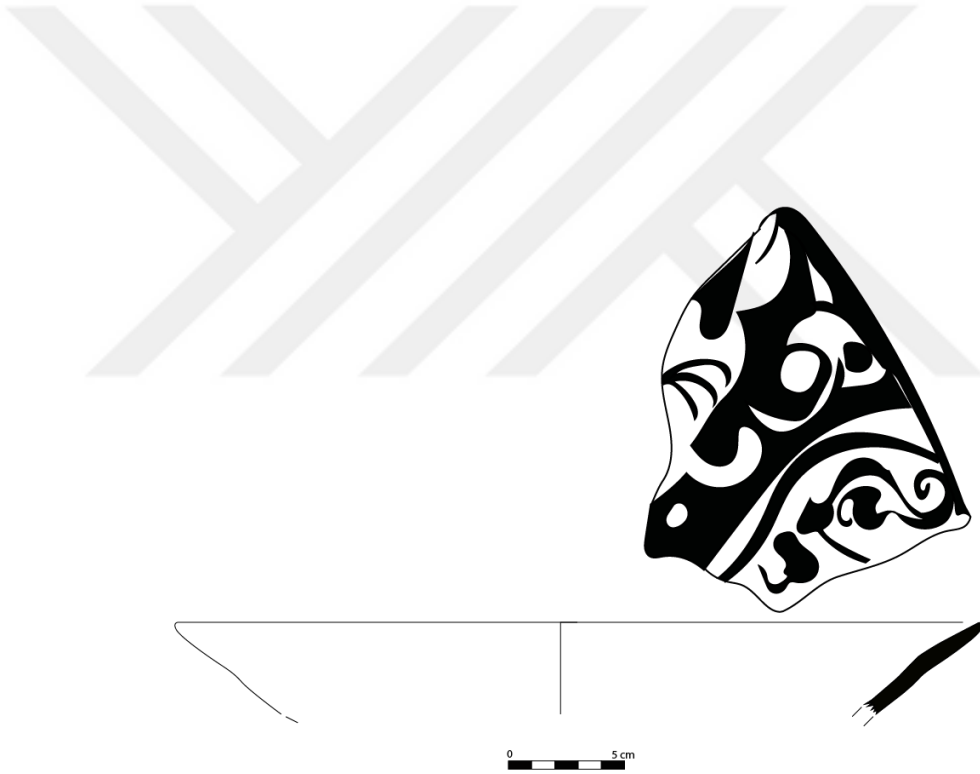

Foto 55. Tabak Gövde Parçası

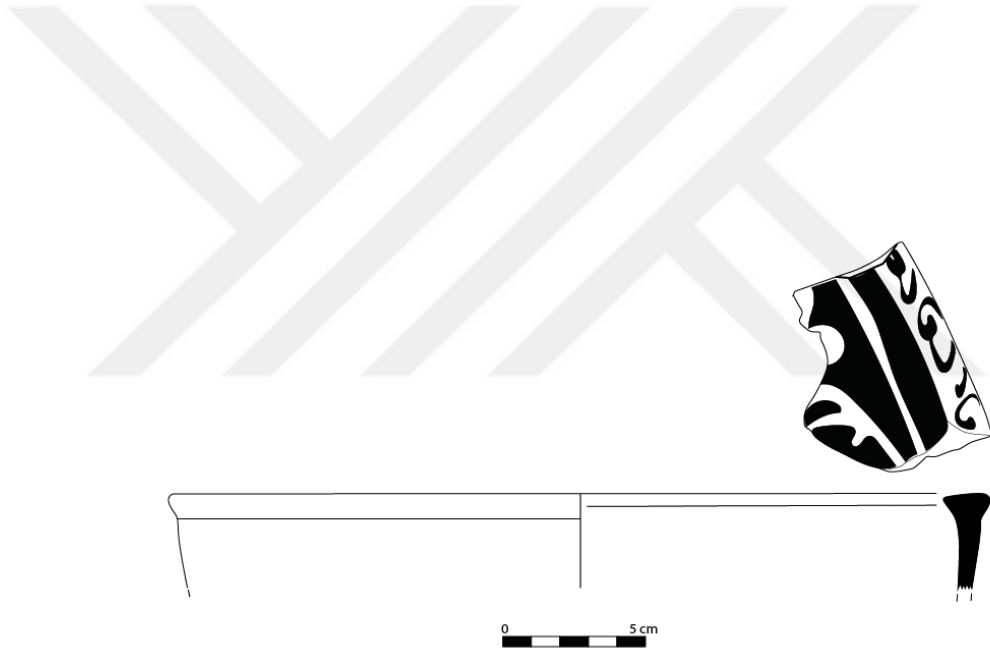

Çizim 55. Tabak Gövde Parçası izimi

KATALOG NO:	56
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A
TANIMI:	Kâse Ağız Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç:18.4cm, Prç. Gen:3cm, Prç. Uz:3.7cm
HAMUR:	Parça 8/5YR/1 beyaz hamurlu, hamur mika, kuvars ve ince kum katkıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	-----
SIR:	İç yüzey opak beyaz, dış yüzey kobalt mavisiyle, sırlıdır.
FORM:	Yarı küresel gövdeli, basit basit ağızlı, içe ve dışa doğru kalınlaşan ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kalın, düz ağız kenarında opak beyaz zemin üzerine kahverengi lüsterli yazı taklidi bezeme yer almaktadır. İç yüzeyde seramiğin kırık oluşundan dolayı bezemenin nasıl devam ettiği belli olmayan bir kompozisyon bulunmaktadır. Dış yüzey sade tutulmuştur.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 56. Kâse Ağız Parçası

Çizim 56. Kâse Ağız Parçası Çizimi

KATALOG NO:	57
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-10
TANIMI:	Kavanoz
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı- 2015
ÖLÇÜLER:	A.Ç:10.3cm
HAMUR:	Parça 8/5Y/1 beyaz hamurlu, hamur mika, kuvars ve ince kum katkıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	-----
SIR:	İç ve dış yüzey şeffaf açık beyaz sırlıdır. Dış yüzeyin sıri camsı ve parlak özellikteyken, iç yüzeyin sıri ise pullanmalar ve bozulmalar oluşmuştur.
FORM:	Çokgen gövdeli, düz boyunlu, dışa çekik ağızlı ve dışa doğru kalınlaştırılmış ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Kavanozun dış yüzeyinde bezeme yer almaktadır. Boyun kısmında bulunan yazı taklidi bezeme bir kuşak içerisinde verilmiştir. Omuz kısmında siviliz bitkisel motifler bulunmaktadır. Gövde kısmında ise kuşak içerisinde stilize bitkisel süslemeler yer almaktadır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 57. Kavanoz

Çizim 57. Kavanoz Çizimi

KATALOG NO:	58
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-15
TANIMI:	Kâse Dip Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	D.Ç:7cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/1 beyaz hamurlu, ince kum ve mika katkıdır. Hamur iyi derece pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:	-----
SIR:	İç ve dış yüzey opak beyaz sırlıdır. Sır iç yüzeyde camsı özelliktedir.
FORM:	Orta halka diplidir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	Bezeme silik olduğu için işlenen kompozisyonda neyin betimlendiği anlaşılmamaktadır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

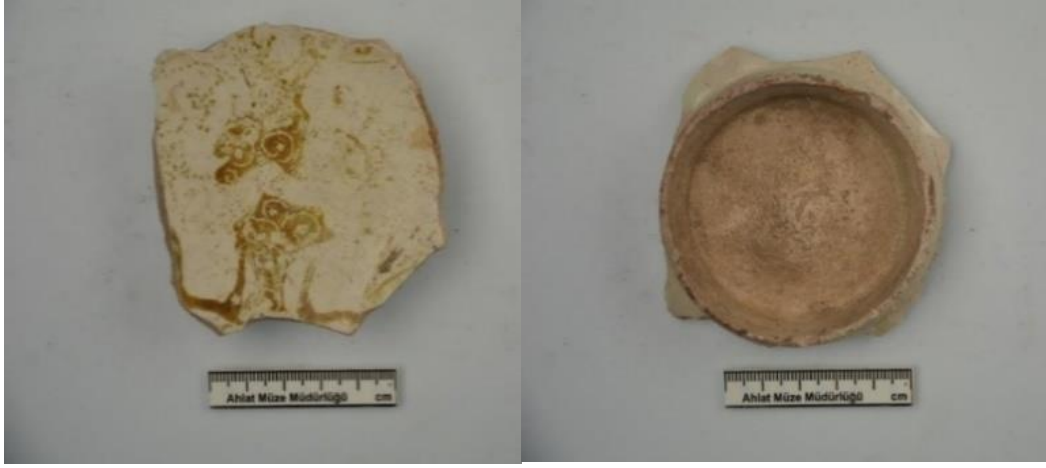

Foto 58. Kâse Dip Parçası

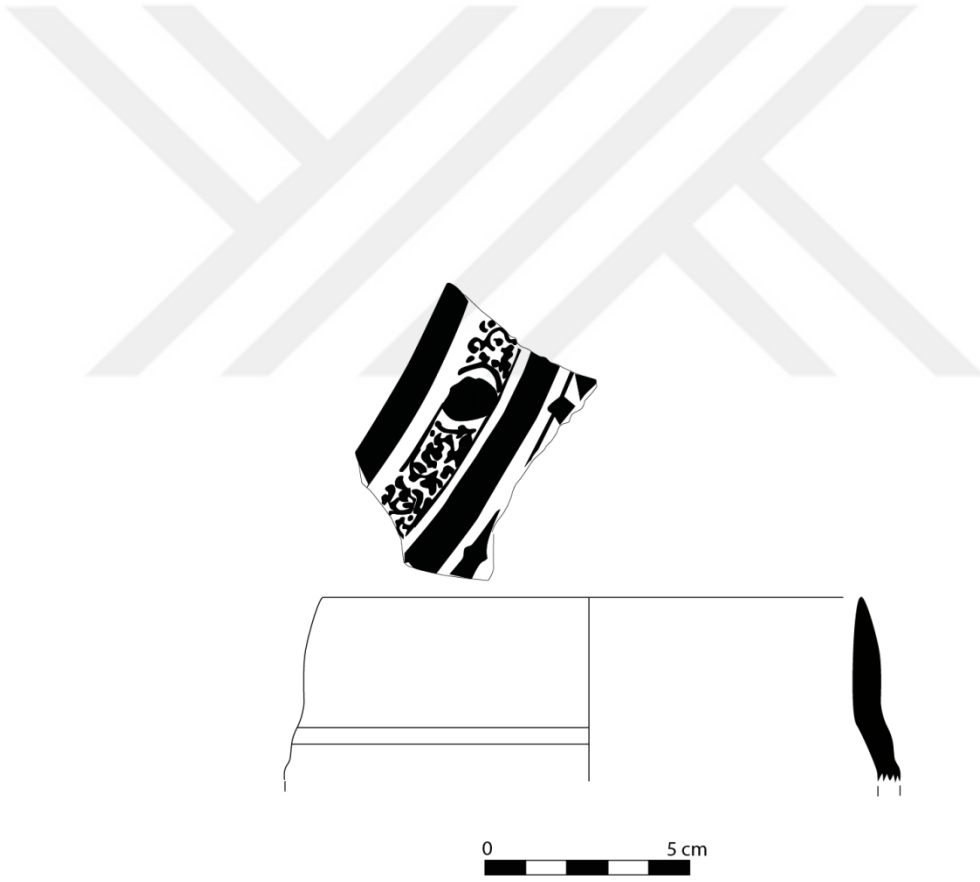

Çizim 58. Kâse Dip Parçası Çizimi

KATALOG NO:	59
ETÜTLÜK NO:	B/2021-45-A-4
TANIMI:	Kâse Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Bitlis Kale Kazısı-2018
ÖLÇÜLER:	A.Ç:10,3cm, Prç. Gen:3.4cm, Prç. Uz:5.6cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/1 beyaz hamurlu, mika ve ince kum katkıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:
SIR:	İç ve dış yüzey opak beyaz sırlıdır. Sır camsı özellikte ve parlaktır.
FORM:	Dış bükey profil yaparak düz gövdeli, düz ağızlı ve sivri ağız uçludur.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde opak beyaz zemin üzerine herhangi bir bezeme yapılmamıştır. Dış yüzeyde opak beyaz zemine kahverengi lüsterli soyut bitkisel bezemelere yer verilmiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 59. Kâse Gövde Parçası

Çizim 59. Kâse Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	60
ENVANTER NO:	2019/29/A
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Parçalar halinde olduğundan ölçü alınamamıştır.
HAMUR:	Parça 8/10YR/1 beyaz hamurlu, ince kum ve mika katkılıdır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:
SIR:	İç ve dış yüzeyin tamamı opak beyaz sırlıdır. Sır camsı özelliğe ve parlaktır.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde ağız kenarının altında iki adet bordür arasında opak beyaz zemin üzerine yazıyı andıran iç içe geçmiş kahverengi tonlarda bitkisel motifler işlenmiştir. Gövde kısımında yine opak beyaz zemine palmet ve kıvrık dal motifleriyle süslenmiştir.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

Foto 60. Gövde Parçası

Çizim 60. Gövde Parçası Çizimi

KATALOG NO:	61
ETÜTLÜK NO:	2021/95/A-17
TANIMI:	Gövde Parçası
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ VE TARİHİ:	Eski Ahlat Şehri Kazısı-2015
ÖLÇÜLER:	Gen:4cm, Uz:4.6cm
HAMUR:	Parça 8/10YR/1 beyaz hamurlu seramik mika katkılıdır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.
ASTAR:
SIR:	İç yüzey opak beyaz sırlı, dış yüzey kobalt mavisi sırlıdır. Sır parlak ve camsı özelliktedir.
FORM:	Seramik parçasının formu belirlenememiştir.
YAPIM TEKNİĞİ:	Çark
SÜSLEME TEKNİĞİ:	Lüster
MOTİF VE KOMPOZİSYON:	İç yüzeyde opak beyaz zemin üzerine kahverengi lüsterli bir hayvan figürü ile nokta bezemelerle süslenmiştir. Parça halinde olduğu için figürün neye ait olduğu tam olarak anlaşılmamaktadır. Dış yüzeyinde ise kobalt mavisi zemin üzerine soyut bitkisel bezemeler bulunmaktadır.
TARİHLENDİRME:	12.-13.yy

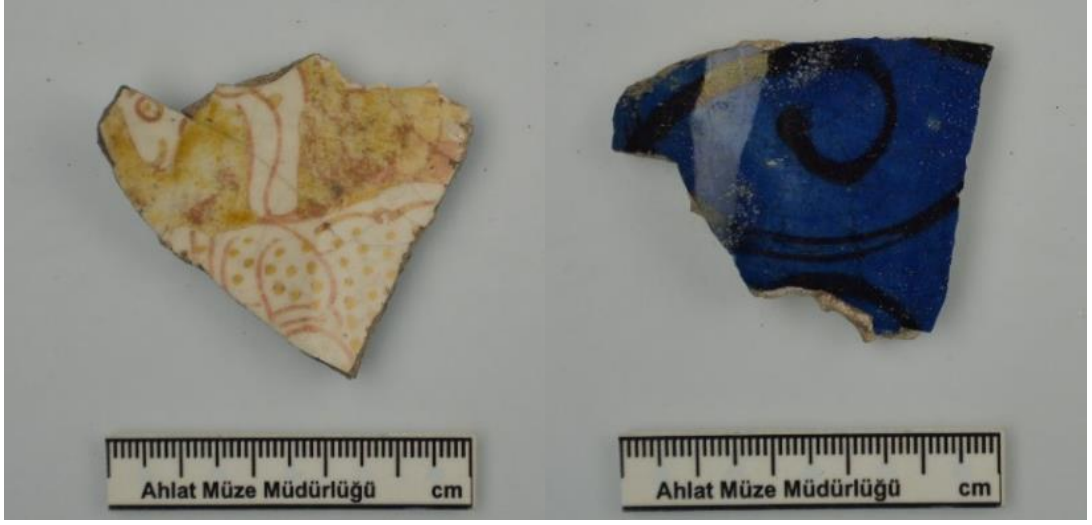
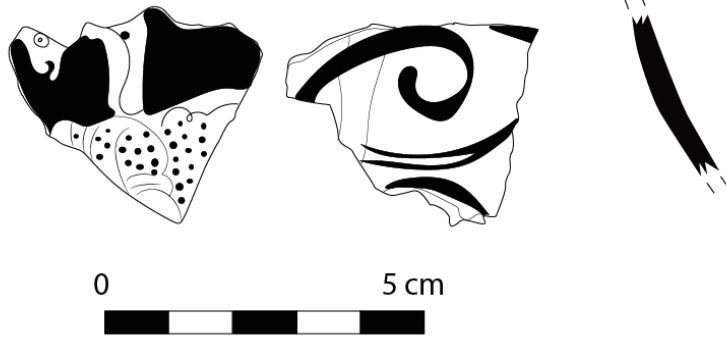

Foto 61. Gövde Parçası

Çizim 61. Gövde Parçası Çizimi

6. DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

Çalışma kapsamında; 2015-2020 tarihleri arasında Ahlat, Bitlis ve Muş (Varto/Tepeköy) kazı alanlarından ve satı alma yoluyla Ahlat Müzesi'ne getirilen 8 adet kâse ve kâselere ait (3 adet dip parçası, 10 adet gövde parçası, 9 adet ağız parçası), 1 çanak, 6 tabak, 1 kavanoz, 1 kapak, 1 küp, bu kaplara ait işlevleri belirlenemeyen 7 dip, 14 gövde parçası olmak üzere toplam 61 adet sırlı seramik parçası değerlendirilmeye alınmıştır. Farklı yollardan ve yıllarda müzeye kazandırılan söz konusu seramikler; malzeme, form ve bezeme teknikleri bakımından değerlendirilmiştir.

6.1. MALZEME

6.1.1. Hamur

Seramiğin hammaddesi kil, zamanla fiziksel ve kimyasal çözünmeler sonucu ufalanmış taşlardır. Seramik çamuru hazırlanırken önce zararlı etki yapabilecek maddeler ayrıştırılarak homojen bir madde oluşturulmaya çalışılır. Daha sonra tane halindeki parçalar dövülerek ufaltılır. Ufaltma işleminden sonra çamur yapımında kullanılacak kil depolanarak havuzlarda bekletmeye alınır. Daha sonra havuzlardaki nemli kilin kap yapılırken çatlamasını önlemek ve kaba dayanıklılık kazandırmak için hamur çok iyi karıştırılarak istenilen kıvama getirilir. İyi karıştırılmış hamurdan yapılan kabın kırık kısmında katkı maddeleri düzenli bir dağılım ve yoğunluk gösterir. Hamurun niteliği ise içerdiği katkı maddelerinin cinsine, boyutlarına ve yoğunluğuna göre saptanır (Ökse, 1999: 2).

Değerlendirilen seramik hamurlarında; kum, taşçık, mika, kuvars, kireç ve bitki katkı malzemesi olarak kullanılmıştır. Kum; seramiğin yalın yüzeyinde ya da kırığında küçük siyah noktalar halindedir. Dokuyu sertleştirmek için kullanılır. Yine aynı işlevde kullanılan bir diğer katkı malzemesi ise; taşçık, kumun biraz daha iri şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Kireç; kireç taşının çeşitli derecelerde (850-1450 °C) pişirilmesi sonucu elde edilir. Seramik hamurunda ince ya da kaba beyaz noktalar halinde görülür. Mika; yumuşak bir madde olup hamurda ince parlak zerrecikler sarı ya da beyaz noktalar halinde bulunur. Kuvars; ince ya da kaba taneli, kendine özgü parlaklığı olan mikaya göre daha iri halde olan, seramik kırığında ve yalın yüzeyinde

görülür. Aynı zamanda ısının gövdeye eşit dağılmasını sağlayarak, çatlamasını önler. Bitki kabın sağlamlığını artırmak için kullanılır kabın yüzeyinde açık bir şekilde görülür (Şahin, 1983: 21-33; Ökse, 2012: 17).

Tek renk sırlı teknikteki seramikler, hem Ahlat kazılarında hem de Bitlis Kalesinde çıkan sırlı seramikler arasında en yoğun gurubu oluşturmaktadır. Yapım ve uygulanması en kolay tekniklerden biri olduğu için üretimi en fazla olan seramiklerdir. Hemen hemen bütün kap türlerinde bu tekniğin uygulandığını görmekteyiz. Tek renk sırlı teknikteki seramiklerde, beyaz, sarı ve sarının tonları (sarı, kırmızımsı sarı, açık sarımsı, soluk sarı), gri, kahverengi ve kahverenginin tonları (açık kahverengi, soluk kahverengi, çok soluk kahverengi, koyu kahverengi, açık kahverengimsi), kırmızı ve kırmızının tonları (kırmızımsı sarı, kırmızımsı) olmak üzere beş farklı hamur renginin kullanıldığı tespit edilmiştir. Beyaz renk hamurlu seramiklerde; beyaz 8/10YR/1 (Kat. No: 7) hamur rengi görülmektedir. Açık renkli seramik hamurlarında genel olarak mika, kum ve çok az miktarda taşçık kullanılmıştır. Kullanılan hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir. Gri renk hamurlu seramiklerde; gri 6/10YR/1 (Kat. No: 1, 20), hamur rengi görülmektedir. (Sarı renk ve sarının tonlarında; soluk sarı 8/2.5Y/4 (Kat. No: 2, 10, 16), (kırmızı renk ve tonlarında); kırmızımsı 6/7.5YR/6 (Kat. No: 9, 18, 21), kırmızımsı sarı 6/5YR/6 (Kat. No: 4, 5, 6, 19), renkler mevcuttur. Kahverengi hamur grubunda; kahverengi 5/7.5YR/4 (Kat. No: 3), çok soluk kahverengi 7/10YR/4 (Kat. No:14), koyu kahverengimsi 4/2.5YR/4 (Kat. No:11) açık kahverengimsi 6/10YR /2 (Kat. No: 8, 12, 13, 15,), soluk kahverengi 8/10YR/2 (Kat. No:17) tonları görülmektedir. Hamur rengi daha koyu olan seramik kapları ise; mika, kum, kuvars taşçık ve çok az miktarda kireç katkıdır. Bu gruptaki parçaların hamuru genel olarak sık dokulu, az gözenekli ve iyi pişirilmiştir.

Ahlat, Bitlis ve Muş kazılarında ortaya çıkartılan sırlı seramikler arasında farklı üsluplarda sıraltı boyama tekniğinde bezemeli seramik kap ve parçaları bulunmuştur. Sıraltı boyama, şeffaf sıraltı boyama, yeşil sıraltı siyah boyama ve turkuaz sıraltı siyah boyama örnekli tabak, kase ve bunlara ait ağız, gövde ve dip parçalarında bu tekniğin uygulandığını görmekteyiz. Farklı hamur renklerinin kullanıldığı sıraltı boyalı seramiklerde gri, sarı, kırmızının tonları (kırmızımsı ve açık kırmızı), ve soluk kahverengi hamur grubunu oluşturmuştur. Gri 6/10YR/1 (Kat. No: 23), sarı 8/2.5YR/3

(Kat. No: 22), kırmızımsı sarı 6/5YR/6 (Kat. No: 24) ve soluk kahverengimsi 8/10YR/2 (Kat. No: 25) hamur renkleri görülmektedir. Bu gruptaki örneklerin hamurunda kuvars, mika, kireç, kum ve çok az miktarda taşçık bulunmaktadır. Seramiklerin hamuru orta gözenekli ve orta pişirilmiştir.

Şeffaf sıraltı renkli boyama tekniğinde beyaz, ve soluk kahverengi hamur renkleri görülmektedir. Beyaz 8/5Y/1 (Kat. No: 26, 28) hamur renkleri belirlenmiştir. Kullanılan diğer renk ise soluk kahverengi 8/10YR/2 (Kat. No: 24) hamur rengidir. Bu gruptaki seramik örneklerinde genel olarak hamur rengi beyaz ve soluk kahverengi tespit edilmiştir. Katkı malzemesi olarak ise mika, kum, taşçık ve kuvars bulunmaktadır. Hamurun hem orta hem de iyi derecede pişirildiği buna bağlı olarak hamur, hem sıkı dokulu hem de orta gözenekli örnekleri tespit edilmiştir.

Turkuaz sıraltı siyah boyama tekniğinde hamur rengi beyaz ve kahverenginin tonları (açık kahverengi ve açık kahverengimsi) kullanılmıştır. Beyaz 8/2.5Y/1 (Kat. No: 29, 31) ve açık kahverengi 6/2,5YR/4 (Kat. No: 33) renkleri ile açık kahverengimsi 6/5YR/4 (Kat. No:30, 33) mevcuttur. Bu gruptaki örneklerin hamurunda mika ve ince kum bulunmaktadır. Hamurun hem orta hem de iyi derecede pişirildiği buna bağlı olarak hamur, hem sıkı dokulu hem de orta gözenekli örnekleri tespit edilmiştir. Genelde turkuaz sırlı seramikler temiz bir hamur yapısına sahiptirler.

Yeşil sıraltı siyah boyama tekniğinde hamur, kırmızımsı sarı renktedir. Kırmızımsı sarı 6/5YR/6 (Kat. No: 34) kullanılmıştır. Katkı malzemesi olarak kum, taşçık, mika ve kuvars bulunmaktadır. Orta derece pişirilmiş ve orta gözeneklidir.

Boyalı Kazıma tekniğinde kırmızımsı sarı, ve kahverenginin tonları (açık kahverengi, açık kahverengimsi, açık sarımsı kahverengi) kullanılmıştır. Kırmızımsı sarı 6/5YR/6 (Kat. No: 37, 43, 44) ve açık kahverengi 6/2.5YR/4 (Kat. No: 35, 40) açık kahverengimsi 6/7,5YR/4 (Kat. No: 38, 41, 45) ile açık sarı kahverengimsi 6/10YR/4 (Kat. No: 36, 39, 42) renkler mevcuttur. Bu teknikteki örneklerde kırmızımsı ve kahverengi ton hamur kullanımı yoğunluktadır. Hamurunda mika, kuvars, kum, taşçık ve çok az miktarda kireç birkaç örnekte bitki katkı da bulunmaktadır. Hamur orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.

Kazıma (Sgraffito) tekniğinde; Kahverengi ve kırmızının tonları kullanılmıştır. Çok soluk kahverengi 7/10YR/3 (Kat. No: 46) açık sarımsı kahverengi 6/10YR/4 (Kat. No: 48), kırmızımsı 6/5YR/4 (Kat. No: 49), kırmızımsı sarı 6/5YR/6 (Kat. No: 47) ve

açık kahverengimsi 6/10YR/2 (Kat. No: 50) hamur renkleri görülmektedir. Hamurunda kum, taşçık, mika çok az miktarda bitki bulunmaktadır. Hamuru orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.

Geniş Oyma (Champléve) tekniğinde açık sarımsı kahverengi 6/10YR/4 (Kat. No: 51) ve açık kahverengi 6/5YR/4 (Kat. No: 52) hamur renk kullanılmıştır. Hamurunda mika, kum ve taşçık bulunmaktadır. Seramiğin hamuru orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir.

Minai tekniğindeki seramiklerde beyaz ve soluk sarı hamur renkleri kullanılmıştır. Beyaz 8/10YR/1 (Kat. No: 53) ve soluk sarı 8/5YR/2 (Kat. No: 54) hamur renk kullanılmıştır. Hamurunda; ince kum ve mika bulunmaktadır. İyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.

Lüster tekniğinde; beyazın tonlarında hamur renkleri kullanılmıştır. Beyaz 8/5YR/1 (Kat. No: 55, 56, 57) ve beyazın biraz daha koyu tonu olan 8/10YR/1 (Kat. No: 58, 59, 60,61) hamur renkleri kullanılmıştır. Seramik hamurlarında mika, kuvars ve ince kum bulunmaktadır. Hamur iyi derecede pişirilmiş ve sıkı dokuludur.

Çalışmaya dâhil edilen örneklerde; tek renk sırlı boyama, kazıma ve boyalı kazıma grubundaki parçalarda kırmızı ve kahverengi gibi koyu hamur renkleri tercih edilmiştir. Bu gruptaki seramiklerin hamuru genelde kaba ve yoğun katkılıdır. Şeffaf sıraltı renkli boyama, turkuaz sıraltı siyah boyama, yeşil sıraltı siyah boyama ve lüster tekniğindeki örneklerde ise yoğunluğu beyaz ve beyazın tonları oluşturmaktadır. Bu teknikteki seramiklerin hamurları ise genelde az katkılı ve temiz bir hamur yapıları bulunmaktadır.

Yapılan değerlendirme sonucunda Anadolu'nun farklı kazı alanlarında ortaya çıkarılan Ortaçağ sırlı seramikler ile Ahlat Müzesi'ne farklı kazı alanlarından getirilen ve çalışmamızda ele alınan örneklerin, hamur rengi ve katkı malzeme tercihlerinin benzer olması Anadolu'da özellikle Ortaçağ Dönemi seramik üretim merkezleri arasında seramik sanatı konusunda ortak bir anlayışı egemen olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu da bize aynı seramik ustalarının farklı seramik merkezlerinde seramik ürettiklerine ya da aynı kil yatakları kil götürüldüğünü gösterir niteliktedir (Grafik /1).

6.1.2. Astar

Astar; kuru kil (kaolin) ve suyun belli oranlarda karıştırılarak elde edilen, yarı sıvı, akıcı, ince taneli, seramiğin yüzeyini pürüzsüzleştirmeye yarayan kil tabakasıdır.

Daha kaliteli ve inceltirilmiş halinden elde edilen astar, hamurda kullanılan kilden daha koyu renktedir. Kalın veya ince sürümüne göre parlak ya da hamur rengine daha yakın olabilmektedir (Karamağaralı, 1991: 19; Kuş, 2019: 22).

Kalın ve ince krem, (Kat. No: 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53) astar görülmektedir. Beyaz, (Kat. No: 23, 24, 54) astar görülmektedir. (Kat. No: 1, 5, 7) örneklerde astar tespit edilememiştir. Turkuaz sıraltı siyah boyama tekniğindeki seramik örneklerinde astarın kullanılıp kullanılmadığı tespit edilememiştir. Lüster tekniğindeki seramik örneklerinde ise astar kullanılmamıştır. Söz konusu çalışmada seramik örneklerde yoğun krem rengi astar kullanıldığı bunun yanında kısmen bazı tekniklerde beyaz astar tespit edilmiştir. Özellikle sıraltı boyama (şeffaf sıraltı boyama, yeşil sıraltı siyah boyama ve turkuaz sıraltı siyah boyama) ve kazıma (sgraffito, champeve, boyalı kazıma) ve minai tekniklerindeki astar tercihinin bezeme tekniğine göre şekillenmiş olması bu bölgedeki seramiklerde ustalığın ne kadar ileri seviyeye ulaştığının göstergesidir.

6.1.3. Sır

Sürüldüğü kaba parlaklık vererek kaygan bir zemin oluşturan, kabı sıvı ve gazlardan koruyan kabın yüzeyini ince bir tabaka şeklinde kaplayan ve onun üzerinde camsı bir görünüm sağlayan oluşumdur. Sırlar, renkli veya renksiz olabilmektedir. Seramik sırlarında dikkat edilmesi gereken en önemli özellik, üzerine çekildiği çamur ile normal koşullarda fiziksel ve kimyasal bağlar kurmasıdır. Örtücü bir tabaka oluşturmanın yanı sıra dayanıklılığı sağlamak ve seramiğe dekoratif görüntü vermek için de kullanır (Şahin, 1983: 31; Karamağaralı, 1991: 21).

Çalışma kapsamında değerlendirilen seramik örneklerde sır renginin süsleme tekniğine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tek renkli sırlı seramiklerde; çoğunlukla yeşil renk hakim iken, turkuaz, hardal sarısı ve kahve renkli; tabak, kase, küp ve bunlara ait parçaların bazen sadece iç yüzeyi bazen hem iç hem de dış yüzeyin tamamın sırlanmıştır. Sır, bazı örneklerde parlak ve camsı özellikteyken çoğunlukla mat ve pütürlüdür. Yeşilin tonları (açık, koyu), kahverengi, opak beyaz, turkuaz ve sarı renkler kullanılmıştır (Kat. No: 1-21). Bir seramik parçasında iç yüzey hardal sarısı, dış yüzey ise yeşil sırlıdır (Kat. No: 16). Tek renk sırlı seramiklerde sırlama genelde iç yüzeyin tümüne (Kat. No: 1, 2, 3, 7, 10, 12, 13, 15, 16), dış yüzeyin ise

bazen dip kısımlarına kadar (Kat. No: 9, 17), bazen de ağız kenarına kadar (Kat. No: 5, 6, 20, 21) uygulanmıştır. Bazı örneklerde iç yüzey sırlı dış yüzey sırsız (Kat. No: 4, 8, 14, 18, 19) bazı örneklerde ise iç yüzey sırsız dış yüzey sırlı (Kat. No: 11) bir uygulama görülmektedir.

Ahlat, Bitlis ve Muş kazılarında ortaya çıkartılan sırlı seramikler arasında farklı üsluplarda sıraltı boyama tekniğinde bezemeli seramik kap ve parçaları bulunmuştur. Sıraltı boyama, Şeffaf sıraltı boyama, turkuaz sıraltı siyah boyama ve yeşil sıraltı siyah boyama örneklili tabak, kâse ve bunlara ait ağız, gövde ve dip parçalarında bu tekniğin uygulandığını görmekteyiz. Farklı hamur renklerinin kullanıldığı seramiklerde opak beyaz, şeffaf yeşil, şeffaf renksiz ve turkuaz renkli sır kullanılmıştır. Çoğunlukla hem iç hem de dış yüzey sırlı iken (Kat. No: 24, 26, 27, 28, 31) bazı örneklerde iç yüzey sırlı dış yüzey sırsız bırakılmıştır. (Kat. No: 22, 23, 30, 34) Sıraltı boyama tekniğindeki bazı seramiklerin iç yüzeyinin tamamı, dış yüzeyinin ise gövde kısmına kadar, (Kat. No: 25, 32) bazen dış yüzey ağız kenarına kadar, (Kat. No: 33) bazen de dip kısmına kadar (Kat. No: 29) sırlandığı görülmektedir. Bazı örneklerde ise iç yüzey sırlı dış yüzey sırsız (Kat. No: 30) bırakılmıştır.

Boyalı Kazıma tekniğindeki seramikler, bütün ortaçağ dönemi kazı alanlarında bulunan seramiklerdir. Astar üzerine kazıma yöntemiyle süsleme yapıldıktan sonra boşluklar boya ile renklendirilerek kompozisyon daha dikkat çekici hale getirilmektedir. Sır, çoğunlukla şeffaf yeşil renk hakim iken, yeşil, sarı, opak beyaz ve kahve renkli; tabak, kase ve kaselere ait ağız, gövde ve dip parçaların yüzeyinde bazen sadece iç yüzey bazen hem iç hem de dış yüzeyin tamamın sırlanmıştır. Sır, bazı örneklerde parlak ve camsı özellikteyken mat ve pütürlü örnekleri de mevcuttur. Boyalı kazıma tekniğinde incelenen örneklerde ise yeşil, sarı ve beyaz renk sır kullanılmıştır (Kat. No: 35-45. Bazı seramik örneklerinde iç yüzey ile dış yüzeyin farklı renklerde sırlandığı görülmektedir. İç yüzey beyaz, dış yüzey yeşil (Kat. No: 44), iç yüzey sarı, dış yüzey yeşil (Kat. No: 37, 38) renk sırlıdır. Bu teknikteki seramik örneklerin çoğunluğu hem iç hem de dış yüzeyinin tamamı (Kat. No: 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45) sırlıdır. Bazı örneklerde iç yüzey sırlı dış yüzey sırsız bırakılmıştır. (Kat. No: 43) Bir örnekte iç yüzey tamamen sırlı dış yüzey ise dip kısmına kadar sırlı olduğu tespit edilmiştir.

Değerlendirilen kazıma (sgraffito) süsleme tekniğindeki seramiklerin, tamamı Eski Ahlat Şehri Kazılarında çıkartılan buluntulardan oluşmaktadır. Değerlendirilen örneklerde kazıma tekniği, daha çok kâse formlu kaplarda ve bir kapakta görülmüştür. Sır, bütün örneklerde yeşil renklidir. Değerlendirilmeye alınan seramik örneklerde bazen sadece iç (Kat. No: 46, 47), bazen hem iç hem de dış yüzeyin tamamı (Kat. No: 49, 50), bazı örneklerde ise iç yüzey sırlı dış yüzey dip kısmına kadar (Kat. No: 48) sırlanmıştır. Sır, bazı örneklerde parlak ve camsı özellikteyken mat, pütürlü ve dökülmüş haldeki örnekleri mevcuttur. Kazıma (Sgraffito) tekniğindeki seramik örneklerinde yeşil sır kullanılmıştır.

Geniş Oyma (Chapleve) tekniğindeki iki örnekte yeşil ve turkuaz sır kullanılmıştır. Değerlendirilen örnekler, Eski Ahlat Şehri ve Muş Tepeköy Kazılarında çıkartılan buluntulardan meydana gelmektedir. Bir örnekte hem iç hem de dış yüzeyin tamamında yeşil sır kullanılmıştır (Kat. No: 51). Diğer örnekte ise iç yüzey turkuaz sırlı iken dış yüzey sırsız bırakılmıştır (Kat. No: 52). Sır, bir örnekte parlak ve camsı özellikteyken diğer örnekte ise sır, kısmen mat ve dökülmüş haldedir.

Minai tekniğindeki iki örnekte şeffaf beyaz sır kullanılmıştır. Hem iç hem de dış yüzeylerinin tamamı şeffaf beyaz sırla kaplıdır (Kat. No: 53, 54). Sır parlak ve camsı özelliindedir.

Lüster tekniğindeki örneklerde ise opak beyaz ve kobalt mavisi sır renkleri görülmektedir (Kat. No: 155-161). Lüster örneklerin iç ve dış yüzeylerinin tamamı sırla kaplanmıştır. Opak beyaz sırlı örnekler çoğunlukta iken bazı örneklerde iç yüzey opak beyaz dış yüzey ise kobalt mavisiyle (Kat. No: 55, 61) sırlanmıştır. Lüsterli örneklerde sır genel olarak parlak ve camsı özelliindedir. Fakat bazı seramiklerde sırnın pütürlü, matlaşmış ve dökülmüş olduğu görülmektedir.

Farklı kazı alanlarından ve farklı dönemlerde Ahlat Müzesi'ne getirilen ve değerlendirilen bu sırlı seramikleri karakteristik özellikleri kaba dokulu, taşçık, kum, mika, ve kuvars katkılı olmaları ve genelde orta pişirilmiş ve orta gözenekli olmalarıdır. Az katkılı, iyi pişirilmiş ve sıkı dokulu örneklerde mevcuttur. Ahlat ve Bitlis Kalesi'nden çıkartılan seramikler hem bir birlerine hem de Anadolu'nun farklı yerlerinde yapılan arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkartılan seramik örnekleriyle

benzer özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Hamur renkleri (kırmızı, kahverengi, gri, sarı ve beyaz) ve katkı malzemesi bakımından; Alanya (Bilici, 2001), Ani (Karamağaralı ve Yazar, 2007: 128), İznik (Fındık, 2014: 165-172) Harput (Sevin. V, Sevin. N, Kalsen, 2011: 173), Hasankeyf (Çeken, 2005: 126-279; Fındık, 2008: 72-106), Kubad Abad (Arık, 2000: 184), Akşehir (Gürhan, 2007: 130-164), Adıyaman (Duruk, 2021: 14-166) örnekleriyle paralel özellik göstermektedir. Anadolu dışında ise; Rakka (Grube, 1994: 317; Jekins Madina, 2005: 108-143), İran (Fehervari, 2000: 111), İsrail (Avisar and Stern, 2005: 152-155) ve Gürcistan (Nodar, 2013: 38-74) seramikleriyle; süsleme tekniğine göre seçtikleri hamur renkleri bakımından benzerlikler söz konusudur. Çalışmaya dâhil edilen İslami dönem sırlı seramikler, karşılaştırma örnekleri ışığında Tek renk sırlı, yeşil sıraltı siyah boyama, boyalı kazıma, kazıma, geniş oyma, lüster ve minai tekniğinde bezenmiş seramikler çoğunlukla 12-13 yy sıraltı boyama, şeffaf sıraltı renkli boyama ve turkuaz sıraltı siyah boyama örnekleri 13-14. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Söz konusu benzerlikler; yerel üretimi, üretim merkezleri arasındaki etkileşimi, kültürel ve ticareti faaliyetleri ya da aynı ustaların farklı seramik merkezlerinde seramik ürettiğini destekler niteliktedir.

6.2. İŞLEV VE FORM

Eski Ahlat Şehri, Bitlis Kalesi ve Muş Tepeköy kazı alanlarından ve satın alma yoluyla Ahlat Müzesi'ne getirilen ve çalışma kapsamında incelenen eserlerde; kâse, çanak, tabak, kavanoz, küp ve kapak ile bu örneklere ait ağız, gövde ve dip formları tespit edilmiş ve bunlarla ilgili bir değerlendirme yapılmıştır (Grafik /2).

6.2.1. Kâse

Kâse, toprak ya da camdan yapılmış içerisine sıvı veya katı yiyeceklerin konulduğu derin günlük kullanım kaplarına verilen isimdir (Ökse, 1999: 55). Değerlendirilmeye alınan kâseler; ağız, gövde ve dip formlarına göre gruplandırılmıştır. Kâseler çalışma kapsamındaki kap türleri içerisinde en yoğun grubu oluşturmaktadır. Kâseler ağız formlarına göre üç gruba ayrılmıştır. Kâselerde görülen birinci form dışa çekik ağızdır. Dışa çekik ağızlılar da (Kat. No. 1, 4, 7, 10, 11, 13, 15, 21, 27, 29, 31, 34, 44, 45) kendi içerisinde; dışa çekik ağızlı, sivri uçlu (Tablo 1/1 Kat. No. 10, 13, 44), yuvarlak uçlu (Tablo 1/2 Kat. No. 1, 7, 11, 34, 45), düz uçlu (Tablo 1/3 Kat. No. 21), dışa kalınlaştırılmış (Tablo 1/4 Kat. No. 4, 27, 29, 31) ve hem içe

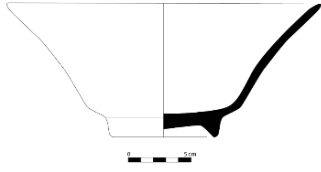
hem dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur. (Tablo 1/5 Kat. No. 12, 15). İkinci grubu ise içe çekik ağızlı kâseler oluşturmaktadır(Kat. No. 3, 6, 17, 32, 41, 50). Ağız ucuna göre yine değişik formlar tespit edilmiştir. İçe çekik ağızlı yuvarlak uçlu (Tablo 2/1 Kat. No. 3), sivri (Tablo 2/2 Kat. No. 32, 50), düz (Tablo 2/3 Kat. No: 17, 41) Ağız duruşuna göre kâselerin üçüncü grubunu ise düz ağızlılar oluşturmaktadır(Kat. No: 22, 25, 59). Düz ağızlı kâselerde ise sivri (Tablo 3/1 Kat. No. 25, 59) ve dışa kalınlaştırılmış ağız uçlu olmak üzere iki farklı tip, oluşturulmuştur (Tablo 3/2 Kat. No. 22). Ağız duruşuna göre basit ağızlı kâseler dördüncü gurubunu oluşturmaktadır(Kat. No: 56). Basit ağızlı kâse hem içe hem de dışa doğru kalınlaşan ağız uçludur(Tablo 4/ Kat. No. 56).

İncelenen kâselerin en kalabalık gövde tipini konik formlular oluşturmaktadır. (Tablo 5/ Kat. No. 2, 3, 10, 14, 18, 31, 40, 45, 46, 50). Konik formun bir alt grubu olan kademeli konik, (Tablo 5/1 Kat. No. 1, 4, 11, 13, 15, 16, 17, 27, 34, 44, 52). Kademeli konikte gövde dipten sonra yanlara doğru genişleyip keskin bir profille konik şekilde genişleyerek ağızla birleşir. Bu gövde tipinde ağızla gövde arasındaki geçiş çok keskindir.

İncelenen örneklerde küresel gövdenin alt grubunu konikvari yarı küresel gövde formlular (Tablo 6/1 Kat. No. 6, 22, 29), yarı küresel gövdeliler oluşturmaktadır(Tablo 6/2 Kat. No. 25, 32, 47, 54). İncelenen örneklerde görülen başka bir gövde formu ise yayvan gövdeliler oluşturmaktadır(Tablo 7/ Kat. No. 7, 20, 21). Bir örnekte de dış bükey profil yapan düz gövde formu görülmektedir(Tablo 8/ Kat. No. 59).

Değerlendirilmeye alınan kâse örneklerinde dip olarak halka ve düz olmak üzere iki farklı dip tespit edilmiştir. Halka dipli örnekler kendi içerisinde yüksek halka dipli ve alçak halka dipli olarak gruplara ayrılmıştır. Halka dipliler oluşturmaktadır(Kat. No. 2, 6, 10, 14, 17, 19, 20, 30, 43, 46, 47, 48, 52, 54, 58). Yüksek halka dipliler, (Tablo 7/ Kat. No. 17, 19, 43), alçak halka dipliler oluşturmaktadır(Tablo 7/ Kat. No. 2, 6, 10, 14, 20, 30, 46, 47, 48, 52, 54, 56). Düz dipliler oluşturmaktadır. Tablo 8/ Kat. No. 18, 32).

Tablo:1/1

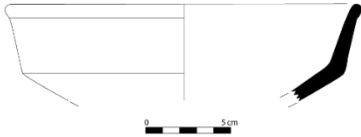

Kat. No:10

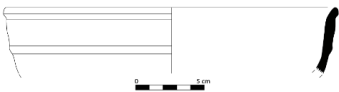

Kat. No:13

Tablo:1/2

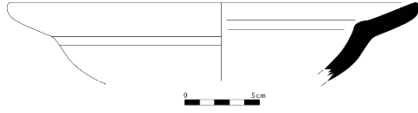

Kat. No:1

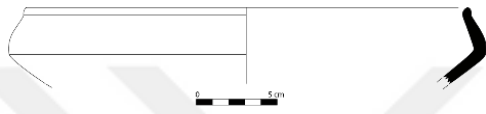
Kat. No:45

Tablo:1/3

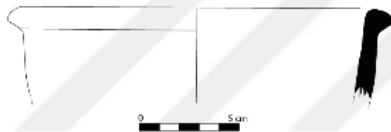

Kat. No:21

Tablo:1/4

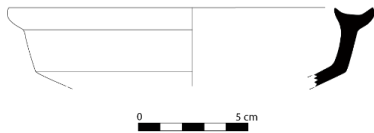

Kat. No:27

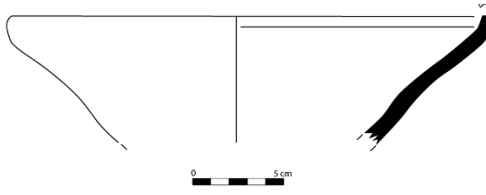
Kat. No:31

Tablo:1/5

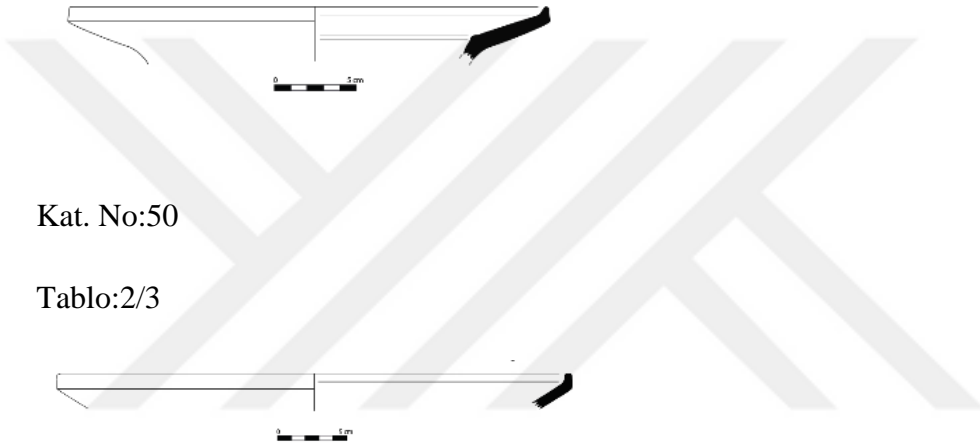
Kat. No:15

Tablo:2/1

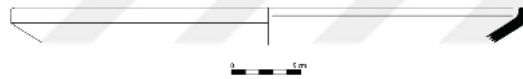
Kat. No:15

Tablo:2/2

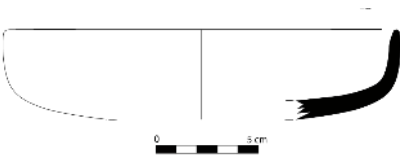
Kat. No:50

Tablo:2/3

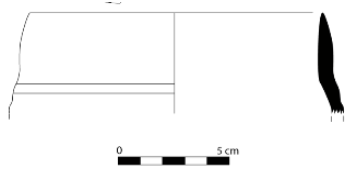

Kat. No:41

Tablo:3/1

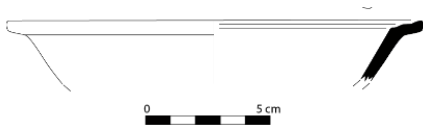

Kat. No:25

Kat. No:59

Tablo:3/2

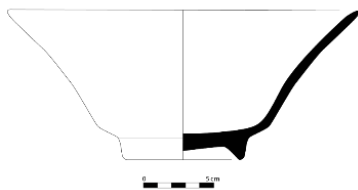
Kat. No:22

Tablo:4

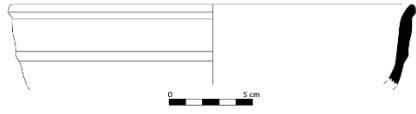

Kat. No:56

Tablo:5

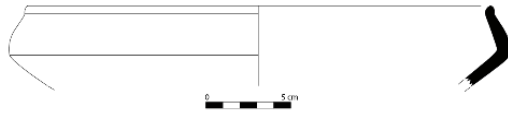

Kat. No:10

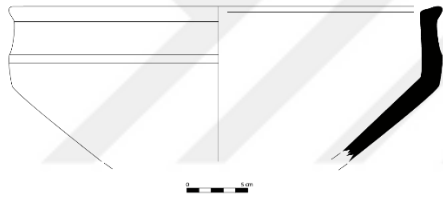

Kat. No:45

Tablo:5/1

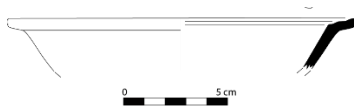

Kat. No:27

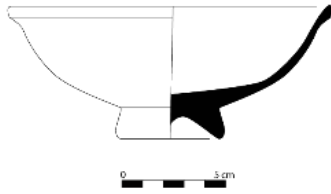

Kat. No:44

Tablo:6/1

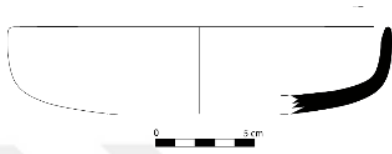

Kat. No:22

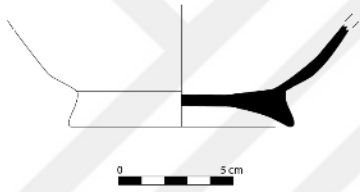

Kat. No:29

Tablo:6/2

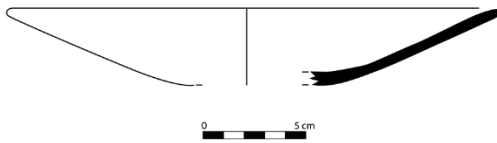

Kat. No:25

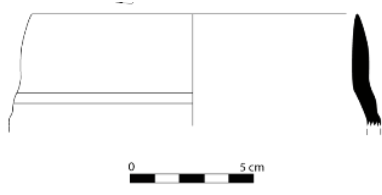
Kat. No:54

Tablo:7

Kat. No:7

Tablo:8

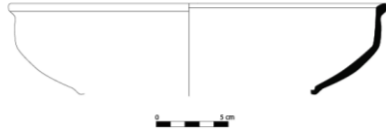

Kat. No:59

6.2.2 Çanak

Çanak, içerisinde katı yiyeceklerin konulduğu derinliği az, yayvan ve yuvarlak gövdeli günlük kullanım kaplarına verilen isimdir(Ökse, 2002: 54). Çanak ve kase ayrımı, kapların çap ve yüksekliği esas alınarak gruplama yapılmıştır. Değerlendirilen çanak, basık-yarı küresel gövdeli, dışa çekik ağızlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız uçludur.(Tablo 9/ Kat. No. 9).

Tablo:9

Kat. No:59

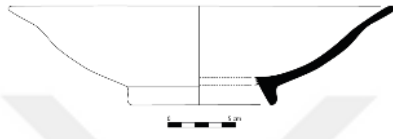
6.2.3. Tabak

Tabak, içerisine yiyeceklerin konulduğu derinliği az ve ortası çukur aynı zamanda yayvan gövdeli günlük kullanım kaplarıdır (Şahin, 1983: 33). Tabaklar ağız formlarına göre dört gruba ayrılmıştır. Tabaklarda görülen birinci form dışa çekik ağızlıdır. Dışa çekik ağızlılar da (Kat. No. 26, 28, 39, 55) kendi içerisinde; dışa çekik ağızlı yuvarlak ağız uçlu (Tablo 10/1 Kat. No. 26, 28, 39) ve sivri ağız uçlu (Tablo 10/2 Kat. No. 55) formlar görülmektedir. Ayrıca düz ağızlı ve düz ağız uçlu (Tablo 10/3 Kat. No. 5), yatay ağızlı, yuvarlak ağız uçlu (Tablo 10/4 Kat. No. 8) ve içe çekik ağızlı, düz ağız uçlu formlar görülmektedir(Tablo 10/5 Kat. No. 33).

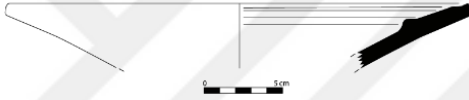
Bu kaplarda ik tip gövde tespit edilmiştir. Sığ ve yayvan (Tablo 11/1 Kat. No.5, 8, 26, 28, 33, 39) ve kademeli-konik gövde formu görülmektedir(Tablo 11/2 Kat. No. 55).

Ele alınan dip örneklerinde sadece halka dip görülmektedir(Tablo 12/ Kat. No. 5, 8, 26, 28, 33).

Tablo:10/1

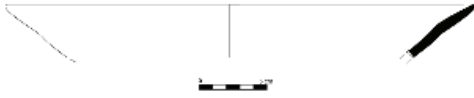

Kat. No:28

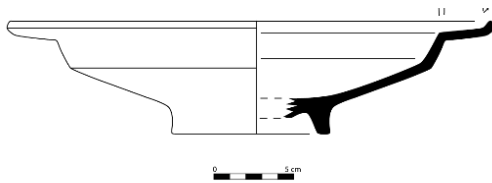
Kat. No:39

Tablo:10/2

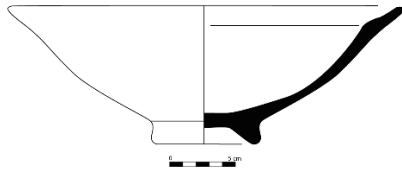
Kat. No:55

Tablo:10/3

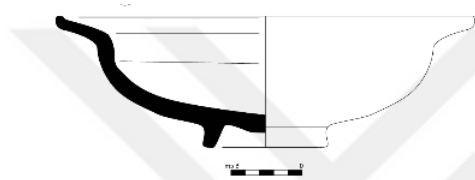
Kat. No:5

Tablo:10/4

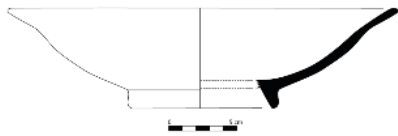
Kat. No:8

Tablo:10/5

Kat. No:33

Tablo:11/1

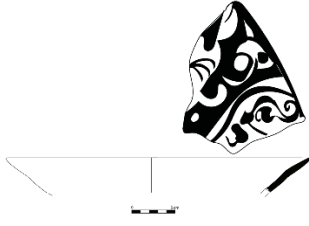

Kat. No:28

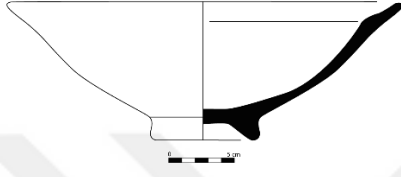
Tablo:11/2

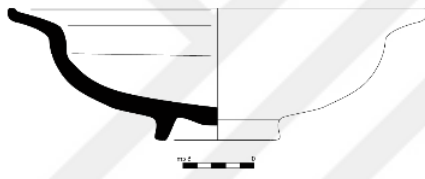
Kat. No:55

Tablo:12

Kat. No:8

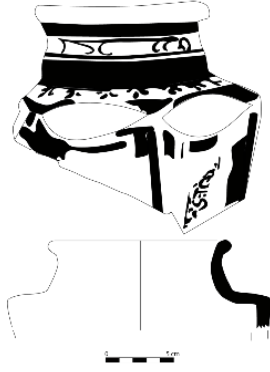

Kat. No:33

6.2.4. Kavanoz

Kavanoz, içine katı veya sıvı yiyeceklerin bırakıldığı küçük ebatlı depolama kapları grubundandır (Ökse, 2002: 92). Kavanoz örneğinde; dışa çekik ağızlı, dışa kalınlaştırılmış ağız uçlu form görülmektedir. (Tablo 13/ Kat. No. 57).

Tablo:13

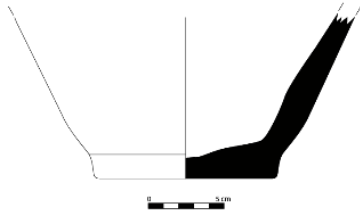

Kat. No:57

6.2.5. K p

Küp, sıvı ya da katı gıdaları depolamaya yarayan, geniş gövdeli, dar dipli kaplardır ( kse, 1999: 61). Bu alışma kapsamında değerlendirilen eserler arasında k p türünden sadece bir örnek bulunmaktadır. Ağız formu tespit edilemeyen k p, konik gövdeli ve düz diplidir. (Tablo 14/ Kat. No. 18)

Tablo:14

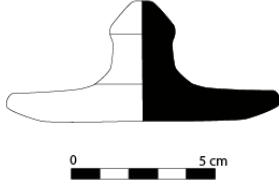
Kat. No:14

6.2.6. Kapak

Kapaklar, kâse, maşrapa, sürahi, pişirme kaplarının ve küp gibi açık formlu kapların ağızlarını kapatmak amacıyla kullanılmıştır (Gök, 2007: 56). Bu alışma kapsamında değerlendirilen eserler arasında kapak türünden iki örnek bulunmaktadır.

Form bakımından; altta silindirik, üste düz formludur. Kapağın üst kısmında bir düğme mevcuttur (Tablo 15/ Kat. No. 49).

Tablo:14

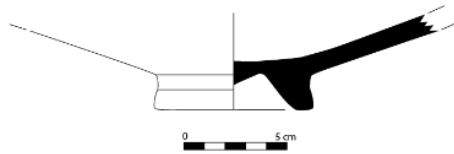
Kat. No:49

6.2.7. İşlevleri Belirlenemeyen Seramik Kaplar

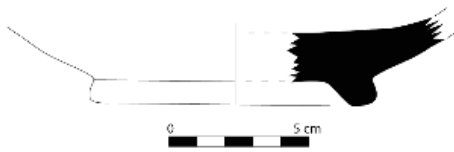
6.2.7.1 Dip parçaları

Bu grupta incelenen örneklerden sadece dip ile gövdeye geçişleri mevcut olan örnekleri yanlış adlandırmama adına ayrı bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde incelenen parçalarda; halka ve düz dip formları tespit edilmiştir. Halka dip formundaki örnekler yuvarlak uçlu sonlandırılmıştır (Tablo 14/ Kat. No. 14, 19, 20, 30, 43, 48, 52).

Tablo:14

Kat. No:14

Kat. No:33

6.2.7.2. Gövde parçaları

Bu grupta kap formu belli olmayan gövde parçaları yer almaktadır. İşlevleri belli olmayan gövde parçalarında ise; dış bükey (Tablo 15/ Kat. No. 6, 11, 23, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 51, 53, 60, 61) gövde formları tespit edilmiştir.

Tablo:15

Kat. No:23

Kat. No:53

Bu çalışmada değerlendirilen kâse ve tabaklarda konik, kademeli-konik, konikvari- yarı küresel, yarı küresel, yayvan ve düz gövde formları görülmüştür. Ağız yapısı olarak; içe ya da dışa çekik ağızlı, düz ya da dışa kalınlaşan veya her iki tarafa kalınlaşan ağız kenarlı kap örnekleri bulunmaktadır. Konik, kademeli konik gövde bakımından Akşehir (Gök, 2007: 24); yayvan gövde, kademeli konik gövde, halka dip ve ağız formu bakımından da İznik örnekleriyle benzerlik göstermektedir (Fındık, 2014: 66-123). Kâse ve tabaklarda yayvan gövde ve halka dip tercihi bakımından Bitlis (Baş, 2012: 55-79) ve Hasankeyf (Fındık, 2008: 123) örnekleriyle benzerlikler ihtiva etmektedir. Küp formu bakımından Harput örnekleriyle paralel özelliktedir (Sevin-

Arslan-Kalsen, 2011:176). Ayrıca Anadolu dışında İran ile konik gövde ve ağız formları (Grube, 1994: 273-285; Yılmaz, 2016: 299-304), Suriye-Rakka ile konik ve küresel gövde (Jekins Madina, 2005:173-174), İsrail ile gövde, ağız ve dip formları bakımından benzerlikler söz konusudur (Avisar and Stern, 2005: 7-27). Kâse ve tabaklardaki gövde formları; gövdeden ağza geçiş bazen yumuşak bazen ise sert (profil yaparak) geçişlidir. Bu çalışmada yer alan seramikler yapılmış olan karşılaştırmalar neticesinde 12.-14. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Ayrıca karşılaştırmalar neticesinde bezeme tekniğine göre ortak formların tercih edildiği dikkati çekmektedir. Seramikler taşınır kültür varlığı olduğu için gerek Anadolu'daki gerekse Anadolu dışındaki merkezlerle olan bu ortak form seçiminde; etkileşim, ticaret ve hediyeleşme gibi farklı etkenleri akıllara getirmektedir. Ancak bazen farklı seramik merkezlerde form olarak ufak farklılıkların olduğu görülebilmektedir. Örneğin Ahlat kazılarında çıkartılan kaseler ile Bitlis Kalesi kazısından çıkartılan kaselerin kaide çaplarındaki farklılık dikkat çekicidir. Ahlat kaselerinin kaide çapları genelde 8cm iken Bitlis kaselerinin kaide çapları 9cm olarak ölçülmüştür.

6.3. SÜSLEME TEKNİKLERİ

Bu çalışma kapsamında incelenen, Ahlat, Bitlis ve Muş kazılarında ortaya çıkartılan seramiklerde, tek renk sırlı, boyalı kazıma, kazıma, geniş oyma, minai, lüster ve sıraltı boyama (şeffaf, yeşil boyalı, turkuaz siyah boyalı) olmak üzere belli başlı 10 teknik tespit edilmiştir. Muş Tepeköy Höyük kazısından Müzeye getirilen seramik buluntularda ise sıraltı boyama tekniğinde bezenmiş örnekler bulunmaktadır. Ortaçağ Anadolu'da özellikle Ahlat kazı alanlarından çıkartılan iç yüzü kazıma ya da oyma, dışı astar boyama tekniğinde bezenmiş seramikler, Ahlat seramikleri arasında önemli bir yere sahiptir. Farklı kazı alanlarından çıkartılan ve çalışmamız kapsamında değerlendirilen seramiklerdeki süsleme tekniklerindeki zenginlik dikkat çekicidir. (Grafik /1).

6.3.1. Tek Renk Sırlı

Tek renk sırlı boyama hem İslam sanatında İran, Suriye, Mısır ve Mezopotamya'da hem de Anadolu'da Selçuklu, Beylikler ve Erken Osmanlı dönemlerinde ayrıca Bizans seramik sanatında da çok yaygın olarak kullanılan tekniklerden biridir (Fındık, 2001: 79). Ahlat ve Bitlis gibi merkezlerdeki kazılarda 12.13.-14 yüzyıllara ait tek renk sırla bezenmiş seramiklerin fazlalığı, o dönemde bu

teknik bu bölgede ne denli çok kullanıldığını göstermektedir. Hem Ahlat kazılarında hem de Bitlis Kalesinde çıkan sırlı seramikler arasında en yoğun gurubu oluşturmaktadır. Yapım ve uygulanması en kolay tekniklerden biri olduğu için üretimi en fazla olan seramiklerdir. Hemen hemen bütün kap türlerinde bu teknik uygulandığını görmekteyiz. Hamur olarak genelde kırmızı, sarı, kahverengi ve tonları kullanılmıştır. Sır, çoğunlukla yeşil renk hakim iken, turkuaz, hardal sarısı ve kahve renkli; tabak, kase, küp ve bunlara ait parçaların yüzeyinde bazen sadece iç yüzey bazen hem iç hem de dış yüzeyin tamamını sırlanmıştır. Sır, bazı örneklerde parlak ve camsı özellikteyken çoğunlukla mat ve pütürlüdür. Form, tabaklar genelde sığ ve yayvan gövdeli ve dışı çekik ağızlıyken, kaseler, konik, kademeli-konik, konikvari yarı küresel ve yayvan gövdeli içe ya da dışı çekik ağızlıdır. Yuvarlak, sivri ya da içe-dışa doğru kalınlaşan bir birinden farklı ağız kenarlı örnekler mevcuttur.

Uygulaması kolay olan tek renk sırlı bezeme tekniği; hazırlanan seramik hamuru şekillendikten sonra fırınlanır, astar ve boya sürüldükten sonra sırlanıp ikinci kez tekrar fırınlanır.

Bu çalışma kapsamında 21 adet tek renk sırlı seramik değerlendirilmiştir. Değerlendirilen seramiklerde; beyaz, turkuaz, yeşil ve tonları (açık, koyu, fıstık yeşili), kahverengi ve hardal sarısı renkler görülmektedir. Beyaz sırlı örnek (Kat. No: 7), kâse ağız parçasının hem iç hem de dış yüzeyinin tümünü kaplar özelliindedir. Turkuaz sırlı örnekler (Kat. No: 1, 2), kâse, tabak ve dip parçası gibi farklı kap türlerinden oluşmaktadır. Turkuaz sır camsı ve parlak bir yapıya sahiptir. Turkuaz sır eserlerin iç ve dış yüzeyinin tümünü kaplar özelliindedir. İç yüzeyleri tamamen sırlı olan seramiklerde bazı örneklerin dış yüzeyin tamamını sırla kaplıyken (Kat. No: 1, 2, 3, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 16), bazıları ise dip kısmına kadar (Kat. No: 9, 17), bazıları ise ağız altına kadar sırlıdır (Kat. No: 5, 6, 20, 21). Bazılarında ise dış yüzey tamamen sırsız bırakılmıştır (Kat. No: 8, 14, 18, 19). Yeşil sır; (Kat. No: 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25) kâse, tabak, dip ve ağız parçası seramik örneklerinde görülmektedir. Kullanılan yeşil sır parlak ve camsı özelliindedir. Bazı örneklerde sırda dökülmeler, çatlama ve çok az pullanmalar meydana gelmiştir. Bazı örnekler ağız kenarına kadar, bazıları ise dip kısmına kadar yeşil sırla kaplıdır. Bazı örneklerde ise dış yüzey tamamen sırsız bırakılmıştır. Hardal sarısı sır ise sadece bir örnekte

mevcuttur (Kat. No: 16). Bu örneğin iç yüzeyi hardal sarısı, dış yüzeyi ise yeşil sırlıdır. Hardal sarısı sır parlak ve camsı özelliktedir.

Tek renkli sır bezeme tekniğinde, bazı örneklerde astar kullanımı çok belirgin iken bazı örneklerde astar kullanımı tespit edilememiştir. Ayrıca bazı örneklerin iç yüzeyinde bulunan üçayak izleri bu seramik kapların seri üretim sonucunda üretildiği ve kapalı fırında pişirildiklerini göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında ele alınan örneklerde; turkuaz, yeşil, kahverengi ve hardal sarısı sır renkleri tercih edilmiştir. Ancak yoğunluğu yeşil ve turkuaz renk oluşturmaktadır. Tek renk sır bezeme tekniğinin, kap türüne ve formuna göre sır renginin değişmesi bakımından benzer örneklerine; Hasankeyf (Çeken, 2005: 326-341; Fındık, 2008: 27), Ahlat (Karamağaralı, 2007: 134-153), Adıyaman (Duruk, 2021: 47-52), Bitlis (Baş, 2012: 178), Kubadabad (Çeken, 2007: 244-261) ve Akşehir (Gürhan, 2007: 123-123), Adıyaman (Fındık, 2008: 27-130), Karacahisar (Altınsapan, 2018: 139) çalışmalarda ortaçağ dönemi tek renk sırlı seramik örneklere değinilmiştir. Tek renk sırlı beyaz ve turkuaz seramikler özellikle Selçuklu Döneminde İran ve Suriye’de çok yaygın olarak üretilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen seramikler, yapılmış olan incelemeler ve karşılaştırmalar neticesinde 12-14. yüzyıla tarihlendirilen Adıyaman bölgesindeki Samsat ve Tille Höyük kazılarında çıkartılan seramiklere paralellik göstermektedir.

6.3.2. Sıraltı Boyama

Bu teknik iki aşamalı olarak hazırlanmaktadır. İlk olarak hamur biçimlendirilip istenilen kap formu yapıldıktan sonra fırınlanır. İkinci işlem olarak ise çeşitli renkte (firuze, kobalt mavisi, siyah, kahverengi) boyalarla bezenip kurutulur daha sonra üzerine şeffaf, renksiz veya şeffaf, renkli sır sürülerek ikinci kez fırınlanır (Özgüç, 2009: 18).

Sıraltı boyama tekniği sır ve boyalı bezemeye göre şeffaf sıraltı renkli boyama, yeşil sıraltı siyah boyama ve turkuaz sıraltı siyah boyama şeklinde örnekleri bulunmaktadır.

Söz konusu çalışma kapsamında sıraltı boyama tekniği; kâse ve gövde parçaları olmak üzere 4 adet örnekte görülmektedir (Kat. No: 22-25). Ağız ve gövde parçalarının bazıları hem iç hem de dış yüzeylerinin tamamı şeffaf sırla (Kat. No: 24), kaplıyken bazı parçaların sadece iç yüzeyleri şeffaf sırlıdır (Kat. No: 22, 23). Bazı

örneklerde ise iç yüzey tamamen dış yüzey ise gövde kısmına kadar sırlıdır (Kat. No: 25). Opak beyaz ve turkuaz sır renkleri kullanılmış olup, sırlar camsı ve parlak özelliktedir. Bazı örneklerde sır solmuş ve matlaşmış durumdadır. Gri ve kırmızımsı sarı renk hamurlu seramiklerde beyaz astar (Kat. No: 23, 24), sarı ve soluk kahverengi hamurlu seramik örneklerde ise krem astar kullanılmıştır (Kat. No: 22, 25)

6.3.3. Şeffaf Sıraltı Renkli Boyama

Şeffaf sıraltı renkli boyama tekniği; kâse ve tabak olmak üzere 3 örnekte görülmektedir (Kat. No: 26-28). Bu seramiklerin hamuru orta sertlikte ve kirli beyaz, soluk kahverengi ve soluk sarı renklerindedir. Desenler, şeffaf renksiz sıraltıya siyah, turkuaz ve kobalt mavisi renkleri ile boyanmıştır. İncelenen örneklerde yüzeyin tamamı sırla kaplı oldu görülmektedir. Sır parlak ve camsı özelliktedir. Şeffaf sıraltı renkli boyama tekniğindeki seramik örneklerin astar kullanımına rastlanılmamıştır (Kat. No: 26-28).

Süsleme tekniği ve tekniğe göre motif seçimi bakımından; Ahlat (Karamağaralı, 2007: 134-153), Bitlis (Baş, 2012: 178), Adıyaman (Duruk, 2021:53-72), Hasankeyf (Çeken, 2005), İran (Grube, 1994: 155; Feherfvari, 2000: 304) ve Rakka (Marilyn, 2006: 108; Jekins, 2005: 108) örnekleriyle benzerlikler göstermektedir.

6.3.4. Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama

Turkuaz sıraltı siyah boyama tekniği bezeme tekniği olarak bir sıraltı boyama tekniğidir. Bu çalışma kapsamında 5 adet turkuaz sıraltı siyah boyama örneği değerlendirilmiştir. Turkuaz sıraltı siyah boyama tekniği, kâse ve dip parçaları türlerinde görülmektedir (Kat. No: 29-33). Bu gruptaki kapların hamuru beyaz ve kahverenginin tonları kullanılmıştır. İncelenen örneklerin bir kısmı iç yüzeyin tamamı sırla kaplanmışken dış yüzeyi sırsız bırakılmıştır (Kat. No: 30). Bazı örneklerde hem iç yüzey hem de dış yüzeyin tamamı sırlıdır (Kat. No: 31).. Bazı örneklerde ise iç yüzeyin tamamı sırlı dış yüzeyi ise ağız kenarına kadar (Kat. No: 33), bazılarının ise dış yüzeyi dip kısmına kadar sırla kaplı oldu görülmektedir (Kat. No: 29). Bazı örneklerde ise iç yüzey sırlı dış yüzey gövde kısmına kadar sırla kaplı oldu görülmektedir (Kat. No: 32). Turkuaz sır kullanımı Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde sıkça kullanılan bezeme tekniklerinden biri olmuştur. Anadolu'daki birçok seramik üretim merkezinde ele geçen turkuaz sıraltı siyah boyama tekniğindeki

seramiklerle, Rakka seramikleri arasında büyük benzerlik görülmektedir. Hasanskeyf (Fındık, 2008: 133-134). Turkuaz sır altı siyah boyama tekniğindeki örneklerin Rakka ve Kaşan'da 12. ve 13. yüzyılda yoğun bir biçimde üretildiği bilinmektedir. Bundan dolayı bu tip sıraltı seramikler "Rakka Tipi" diye adlandırılmaktadır (Bulut, 12: 2000). Muharrem ÇEKEN Hasanskeyf (1991, 2001-2003 Yılı) Kazı Buluntusu Fırın ve Atölyeleri İle Seramik Malzemeleri" adlı doktora tezinde benzer örnekleri çoğunlukla 14. Yüzyıla tarihlendirmiştir. Turkuaz sırlı seramikler, hem 12-13. yüzyıllarda hem de 14. yüzyılda yapılmış örnekleri göz önüne alındığında hamur, form ve bezeme tekniği de dikkate alındığında çalışmamızda değerlendirdiğimiz turkuaz sıraltı boyaları seramiklerin 12-14. yüzyılları arasında yapılmış olduğunu düşünmekteyiz.

Bu çalışma kapsamında ele alınan turkuaz sıraltı siyah boyama örnekleri, 12.-13. yüzyıla ait Ahlat (Karamağaralı, 2007: 144), Bitlis (Baş, 2012: 174), Ani (Karamağaralı ve Yazar, 2007: 128), Adıyaman (Duruk, 2021: 73-112), Kubad Abad (Arık, 2000: 145; Çeken, 2007: 244-261), Akşehir (Gök, 2007: 157-169), Rakka (Jekins, 1984; Jekins, 2005: 81-86) ve İran (Feharvari, 2000: 304-30) örnekleriyle benzerlikler ihtiva etmektedir. Karşılaştırma örnekleriyle sadece teknik ve kompozisyon olarak değil aynı zamanda hamur rengi ve seramiğin kalınlığı veya inceliği de ortak özellikler olarak göze çarpmaktadır. Nitekim söz konusu tekniğin Anadolu'nun farklı seramik merkezlerinde yoğun bir biçimde görülmesi yerli üretimin olabileceğini göstermektedir (Öney, 2005: 482).

6.3.5. Yeşil Sıraltı Siyah Boyama

Yeşil sıraltı siyah boyama tekniği bezeme tekniği olarak bir sıraltı boyama tekniğidir. Bu çalışma kapsamında sadece bir adet yeşil sıraltı siyah boyama örneği değerlendirilmiştir. Yeşil sıraltı siyah boyama tekniği kâse türünde görülmektedir (Kat. No: 34). Bu gruptaki kaptaki kırmızımsı sarı hamur kullanılmıştır. İncelenen örnekte iç yüzeyin tamamı yeşil sırla kaplanmışken dış yüzeyi sırsız bırakılmıştır. Diğer sıraltı boyama tekniklerine göre daha kullanılan bir tekniktir. Bu yüzden bu teknikteki benzer örnekler daha azdır.

6.3.6. Boyalı Kazıma

Boyalı kazıma tekniğinde seramiklerin bezeme yöntemi sgraffito tekniği ile aynıdır. Boyalı kazıma kabın yüzeyi kazımayla süslendikten sonra üzerine değişik renkte sır veya boya sürülerek bezeme yapılmasıdır. Kazıma tekniği üzerine iki veya

daha fazla değişik boya sürülmesi geleneği Çin'in Tang hanedanlığı dönemine kadar uzanmaktadır. Bu tekniğin Çin'den Türkistan'a, Doğu İnan ve Mezopotamya'dan Mısır'a yayılması ticaret ve Talas savaşında esir alınan Çinli zanaatkârların Müslüman çömllekçilere öğretilmeleriyle gerçekleştirilmiştir (Yılmaz, 2016: 352). Neredeyse bütün bölge ve dönemlerde hemen hemen bir birinin aynısı olan (teknik, renk, kalite ve desen bakımından) boyalı kazıma tekniğinin tarihlendirilmesi oldukça güçtür. İslam ve Hristiyan seramik sanatında bu teknikle bezenen seramiklerde dine özgü belirleyici bir desen olmadıkça ayırt etmek mümkün değildir. Daha çok Bizans ve Gürcü seramik sanatına mal edilen söz konusu teknikteki seramiklerin Anadolu'da yapılan çeşitli kazı çalışmalarının da benzer örneklerin yoğun bir şekilde bulunmuş olması, bu tekniğin Türk seramik sanatında da kullanıldığının açık bir kanıtıdır (Baş, 2012: 138).

Bu çalışma kapsamında yer alan boyalı kazıma tekniği; kâse, dip, ağız ve gövde parçaları ile tabak örneklerinde olmak üzere 11 eserde görülmektedir (Kat. No: 35-45). Bu gruptaki seramiklerde açık kahverengi, açık sarımsı kahverengi, kırmızı ve kırmızımsı sarı hamur renkleri kullanılmıştır. Hem iyi pişirilmiş ve sık dokulu hem de orta derecede pişirilmiş ve orta gözenekli hamur tipleri mevcuttur. Hamuru mika, kuvars, kireç, kum ve bitki katkılıdır. Seramiklerin yüzeylerindeki bezemeler; şeffaf yeşil, beyaz ve sarı renkli sırla kaplanmıştır. Bazı örneklerde iç yüzey sarı veya opak beyaz dış yüzey yeşil sırla kaplanmıştır (Kat. No: 36). Örneklerin çoğunun sırtı parlak camsı özellikteyken çok az örneğin sırtında dökülmeler ve çok az pullanmalar meydana gelmiştir. İncelenen kapların neredeyse tamamının hem iç yüzeyi hem de dış yüzeyi sırlıdır. Sadece iki örneğin dış yüzeyinin dip kısmı sırsızdır. Bu gruptaki örneklerde krem astar kullanılmıştır. (Kat. No: 35-45). Bu çalışma kapsamında ele alınan boyalı kazıma tekniğindeki seramikler; Bitlis (Baş, 2012: 60-80), Malatya Battalgazi (Tatlı-Aytaç, 2018: 18-23), Kubad Abad (Çeken, 2007: 116), Hasankeyf (Çeken, 2005; Çeken, 2007: 257; Özkul Fndık, 2008: 72-73), Akşehir (Gürhan, 2007: 66-167), Adıyaman (Duruk, 2021: 121-150), Divriği (Acara Eser, 2019: 55-60), İsrail (Avıssar-Stern, 2005: 152-155), İnan (Grube, 1994: 119-133), Samarra (Mason, 1999: 140), Nişhabur (Wilkinson, 1986: 73) ve Gürcistan (Nodar, 2013: 72-90) örnekleriyle benzerlikler göstermektedir. Ele alınan örnekler karşılaştırma örnekleriyle sadece süsleme tekniği bakımından değil aynı zamanda; hamur rengi, dokusu, kalitesi ve desen düzenlenişi bakımından da benzerlikler söz konusudur. Samsat, Giritille, Kinnet

ve Hasankeyf kazılarında çıkartılan seramiklere, form ve motif bakımından benzerlikler taşımaktadırlar.

6.3.7. Kazıma (Sgraffito)

Kazıma tekniğinde, kabın şekli tamamlandıktan sonra kurutulup üzeri astarlanır, ince uçlu sivri bir aletle kabın üzerindeki astar kazılarak boşluklar oluşturulur. Astarın kazılan kısımlarında hamurun rengi görülür. Deseni tamamlanan eser fırınlanır ve üzerine renkli şeffaf sır sürülerek ikinci kez fırınlanır. Daha çok kırmızı hamurlu kaplar bu teknikte bezenmiştir (Karamağaralı, 1991: 31). Kazıma tekniğindeki seramikler, İslam seramik sanatında özellikle IX. yüzyıllarda Mısır ve Mezopotamya'da görülmeye başlanmıştır. Bütün Ortaçağ İslami Dönemlerde form, üslup ve kompozisyonlardaki ufak farklılıklarla 9. ve 14. yüzyıllar arasında; Anadolu, Irak, İran, Suriye ve Mısır'da görülmektedir. Ahlat ve Bitlis kazılarında çıkartılan boyalı kazıma tekniğindeki seramiklerin benzerleri bu dönemde hem Suriye'de hem de Anadolu Bizans ve Türk seramik merkezlerinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak özellikle Bizans döneminde, bu süsleme tekniği çok fazla tercih edilmiştir. Sgraffito tekniğinin erken örnekleri, Çin' de Tang hanedanlığı döneminde 7-9. yüzyıllardan itibaren görülür. Çin etkili sgraffito örnekler, İslam coğrafyasında yayılmış, özellikle, Samarra'da gelişerek Anadolu'yu etkilemiştir. Söz konusu teknik Anadolu'nun birçok yerleşim merkezinde Selçuklu ve Bizans döneminde yaygındır. Anadolu Selçukluları döneminde ise Bizans dönemine göre daha az sgraffito tekniğine ait örneklerle karşılaşmaktadır. Bu örneklerin 12.-13. yüzyıllar arasında üretildikleri kabul edilmektedir (Gürhan, 2007: 168). Samsat örnekleri 12.-13. yüzyıl Suriye, Anadolu Selçuklu ve Bizans örnekleriyle paralellik göstermektedir (Bulut, 2007: 183).

Ortaçağ Anadolu'da özellikle Ahlat kazı alanlarından çıkartılan iç yüzü kazıma ya da oyma, dışı astar boyama tekniğinde bezenmiş seramikler, Ahlat seramikleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bu teknikteki benzer örnekler, Kurucutepe'de yaygın görülürken Hasankeyf kazılarında da az da olsa benzer örnekler bulunmuştur.

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen eserlerde kazıma tekniğinin görüldüğü 5 örnek bulunmaktadır (Kat. No: 46-50). Kâse ve dip parçaları ile bir kapaktan oluşmaktadır. Bu örneklerin hepsi yeşil sırlıdır. Bazı örneklerin sadece iç yüzeyi sırlıyken, bazılarının iç yüzeyin tamamı sırlı, dış yüzey ise dip kısmına kadar sırlıdır.

Kapak iç yüzey sırlı dış yüzey ise sırsızdır. Bütün örneklerin iç yüzeyi krem renkli astarla kaplanmıştır. Bazı örneklerin sınırında dökülme ve solmalar mevcuttur. Bir örnekte kabın iç yüzeyinde üçayak izleri görülmektedir. Bu da seri üretimi işaret etmektedir (Kat. No: 46).

Kazıma (Sgraffito) tekniğinde incelenen eserler, Ahlat (Ahlat (Karamağaralı, 1982: 434), Bitlis (Baş, 2012: 60-80), Adıyaman (Duruk, 2021:120), Malatya Battalgazi (Tatlı-Aytaç, 2018: 18-23), Akşehir (Gürhan, 2007: 66-167), Hasankeyf (Özkul Fndık, 2008: 75), Divriği (Acara Eser, 2019: 55-60), Rakka (Grube, 1948: 42-78) ve Samarra (Mason, 1999: 140) gibi kazılardan çıkan seramiklerle teknik, hamurun kalitesi, sır rengi ve bezeme düzenlenişi gibi özellikleriyle benzerlik göstermektedir.

6.3.8. Geniş Oyma (Champléve)

Sgraffito tekniğinin bir çeşidi olan bu teknik kırmızı hamurlu kaplarda ve genellikle astarla uygulanan bir bezeme tekniğidir. Bu teknikte hamura biçim verildikten sonra kap astarlanır, daha sonra ince uçlu bir aletle derin ve geniş yüzeyler halinde zemin oyulur. Motifi tamamlanan kap ilk fırınlamaya girer. Daha sonra şeffaf renksiz veya renkli sırla boyanır ikinci kez tekrar fırınlanır (Karamağaralı, 1991: 32). Anadolu'da bulunan bu seramikler 12-13. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Öney, 1982: 78).

Bu çalışma kapsamında incelenen geniş oyma tekniği; bir tane gövde parçası ir tane de kase dip parçasında görülmektedir (Kat. No: 53-54). Seramikte açık sarımsı kahverengi hamur kullanılmıştır. Hamur kum, mika ve kuvars katkılıdır. Hamuru orta derecede pişirilmiş ve orta gözeneklidir. Sır camsı ve parlak özelliktedir. Eserlerin iç ve dış yüzeyinin tamamı sırlıdır. Sırın altında kalın krem astar kullanıldığı görülmektedir.

Geniş oyma (Champléve) tekniğinde ele alınan örnekler; Hasankeyf (Çeken, 2005: 277-291) Adıyaman (Duruk, 2021:151-155) ve Mersin (Özal, 2004: 62-90) seramikleriyle bezeme tekniği, hamur ve sır rengi bakımından benzerlik göstermektedir. Anadolu dışında ise İsrail (Avıssar- Stern, 2005: 152-155) örnekleriyle teknik ve bezeme bakımından benzer özelliktedir.

6.3.9. Minai

Sıraltı ve sırustü tekniklerinin seramik sanatında birlikte kullanılmasıdır. Bu teknikte, astarlanan kap önce yeşil, mavi ve mor gibi yüksek sıya dayanıklı boyaarla

bezenir ve üzeri sırlanarak fırınlanır. Sır üstüne siyahla desenin konturları çizilir ve içleri renkli boylarla bezenir ve son olarak bir kez daha düşük sıcaklıkta fırınlanır. Siyak konturla çizilen bezeme çizilen bezmeler arasındaki boyların akması ve birbirine karışması da engellenmiş olur. İlk kez 12.yy." da İran'da Rey seramiklerinde bu teknik uygulanmıştır (Rona, 1997: 1258-1259)

İncelenen örneklerin sadece iki tanesinde minai bezeme tekniği görülmektedir. Hem iç hem de dış yüzeyde opak beyaz zemin üzerine yazı taklidi kompozisyonlarla bezeme yapılmıştır. (Kat. No: 53). Kâsenin şeffaf opak beyaz zeminli iç yüzeyine turkuaz boylarla yapılmış dört kollu ayı başı şeklindeki figürlerin arasında kalan kısımlara koyu turkuaz renkle yapılmış bitkisel motiflerle bezeme yapılmıştır (Kat. No: 54).

Minai tekniğinde yüksek kaliteli seramik üreten merkezler; Nişapur, Horasan, Sava, Rey, Kaşan, Sultanabad (Batı İran), Sultaniyeh ve Tebriz'dir.232 İncelenen minai örneği özellikle Selçuklu dönemi 12.-13. yüzyıla ait Kaşan ve Rey örnekleriyle motif ve teknik bakımından benzerlik göstermektedir. (Yılmaz,2016: 359).

İran'da Rey, Kashan, Isfahan, Curcan gibi önemli ortaçağ seramik merkezlerinde ortaya çıkartılan seramikler ile Anadolu'daki Kubadabad, Akşehir, Ahlat, ve Hasankeyf de çıkartılan minai tekniğindeki seramikleriyle benzerlik gösterdiği görülmüştür (Altundağ, 2018: 367).

Yapılan araştırmalar doğrultusunda bu tekniğin daha çok İran bölgesinde kullanıldığı ancak Anadolu'da da az da olsa benzer örneklerin olduğu anlaşılmıştır. Anadolu'da özellikle Konya Kılıçaslan köşkünde mimari yapı unsuru içerisindeki özel bir yere sahip olan eserler duvar çinilerinde kullanılmıştır. Ahlat ve Hasankeyf te bulunan minailer, seramiklerin ise kullanım eşyası olarak kullanıldığı görülmüştür.

6.3.10. Lüster

Lüster, kirli beyaz hamur üzerine genellikle astarsız uygulanan bir bezemedir. Hamura istenilen şekil verildikten sonra hamur fırınlanır. Daha sonra kabın iki yüzü opak beyazla sırla kaplanır. Sırlanma işleminin tamamlanmasının ardından tekrar ikinci kez pişirilir. Daha sonra opak beyaz zemin üzerine istenilen renk tonlarıyla bezeme yapılır ve düşük ısıda üçüncü defa fırınlanır (Karamağaralı, 1991: 35). Mısır ve Mezopotamya'da 9. yüzyılda seramik yüzeyler üzerine birkaç farklı renk kullanılarak lüster eserler üretilmiştir. 13. yüzyılda Mısır'dan İran'a göç eden ustalarla

beraber lüsterler İran’da estetik ve mükemmelliğin en üst noktasına ulaşmıştır (Sevim, 2015: 45). Selçuklu çağında lüsterli boyamalar hem kap kacak hem de mimari seramikler üzerinde uygulanmış, bu anlamda Anadolu Selçuklu yapılarından Alaeddin Keykubad’ın Kubadabad Sarayı zengin çini malzemeyi günümüze ulaştırabilmiştir (L. Avşar, M. Avşar, 2015: 102-103).

İncelenen örneklerde lüster tekniği, fragmanlar halinde kâse ve tabağa ait dip, ağız ve gövde parçaları ve kavanoz olmak üzere 7 eserde görülmektedir (Kat. No: 55-61). Örneklerde beyaz ve beyazın tonlarında hamur renkleri mevcuttur. Hamurunda mika, kuvars ve ince kum bulunmaktadır. Hamuru hem orta pişirilmiş ve orta gözenekli hem de iyi pişirilmiş ve sıkı dokulu örnekleri bulunmaktadır. Lüster tekniğindeki örneklerin iç ve dış yüzeylerinin tamamı sırlı olup, bazı örneklerin sırları soluk ve silik durumdadır. Çoğunlukla opak beyaz sırlı olan seramiklerin yüzeylerine kahverengi ve kobalt mavisi ile turkuaz renklerle bezeme yapılmıştır.

Değerlendirilen lüster tekniğindeki seramikler; Kubad Abad (Çeken, 2007: 115), Ani (Karamagaralı,2007:129) Ahlat (Karamagaralı, 2007:146), Adıyaman (Duruk, 2021:156-165), Kuş Adası (Mercangöz, 2018: 113), Urmiye (Yılmaz, 2016, 224-232), Rakka (Jekins Madina, 2005: 124-140) gibi çalışmalarda yer alan seramik örnekleriyle süsleme tekniği, sır, desen, hamur, renk bakımından benzerlik göstermektedir.

6.4. SÜSLEME ÇEŞİDİ

Çalışmaya dâhil edilen seramiklerde; geometrik, bitkisel, figürlü ve yazı taklidi motifler görülmektedir. Süslemeler kabın formuna göre iç veya dış yüzeye yapıldığı görülmektedir.

6.4.1. Geometrik

Türklerin tarih öncesi dönemlerde süsleme alanında kullandıkları ilk bezeme öğeleri geometrik çizgiler ve bazı simgesel çizimlerdir. Genelde kazıma, oyma ve boyama teknikleri ile kilden yaptıkları çanak, çömlek gibi kapların üzerinde uygulamışlar ve ilkel boyalarla da renklendirmişlerdir (Demiriz, 2000: 40).

Geometrik Motifler: kare, dikdörtgen, üçgen, daire, eşkenar dörtgen gibi çokgenler ve yıldız motiflerinin birleşmesiyle oluşan ve kâinatın sonsuzluğunu simgeleyen motiflerdir. İslamiyet’teki tasvir yasağından dolayı geometrik süslemeler, İslam kültürünün egemen olduğu bütün çevrelerde, neredeyse her teknikte ve her

malzeme de uygulanmıştır. Boyalı kazıma tekniğindeki seramiklerde genelde geometrik motifler kullanılmıştır. Üçgen (Kat. No: 37, 41, 43, 44), daire (Kat. No: 43, 47), zikzak (Kat. No: 38, 39), damla (Kat. No: 31), altı kollu yıldız (Kat. No: 34), balık pulu (Kat. No: 38), kafes tarama (Kat. No: 46), veya kısa çizgiler şeklinde yeşil, sarı, kahverengi boylarla tekli, ikili veya üçlü kombinasyonlar şeklinde sürüldüğü örnekler bulunmaktadır (Kat. No: 36).

6.4.2. Bitkisel

Çalışma kapsamında incelediğimiz seramikler arasında yoğun bir grubun bezemesinde bitkisel motifler kullanıldığı görülmektedir. Hem Ahlat hem de Bitlis seramiklerinde bitkisel motifler çeşitlilik bakımından da zengindir. Genelde stilize halde yapılmış bitkisel bezemelerin rumi (Kat. No: 23, 25, 30, 36, 37), palmet (Kat. No: 60), kıvrıl dallar (Kat. No: 30, 32, 55, 60), çiçek (Kat. No: 24, 41, 42, 47), sarmaşık (Kat. No: 33), helezonik kıvrım (Kat. No: 46, 47) ve yaprak (Kat. No: 24, 47) motifleriyle bezemeler yapılmıştır.

6.4.3. Figür

İslam sanatında figürlü tasvirler, ilk olarak Emevîler döneminde saray taht salonlarında, Erken Hıristiyan ve Sasani etkisi altında üretilmiştir. Ortaçağın erken dönemlerinde Abbasilerle birlikte Orta Asya Türk etkileri de sanatta görülmeye başlamıştır. Emevî, Abbasi, Fatımi, Eyyübî, Zengiler ve Anadolu Selçuklu dönemleri el sanatları ve mimari eserlerde figürlü tasvirler çeşitli ayrıntılarla beraber yer almaktadır (Bulut, 2000: 21). Ahlat ve Bitlis seramiklerinde; insan ve hayvan figürlerinin olduğu seramik kap örnekleri bulunmuştur. Ahlat kazılarında ortaya çıkartılan özellikle sgraffito bezemeli kaplarda; profilden yada cepheden işlenmiş insan figürleri (Kat. No: 48, 51, 52) dışında hayvan figürlerinin (Kat. No: 35, 61) işlenmiş olduğu seramik kaplar bulunmaktadır. Çalışmamızda değerlendirdiğimiz kazıma ve champleve tekniklerinde bezenmiş iki kaptan insan figürü işlenmiştir. Seramik kabın merkezinde bir insanın başı ve gövde kısmı tasvir edilmiştir. Kemer burunlu, uzun çekik gözlü ve şişman yüzlü fizyonomik tipi ile Doğu Türkistan-Moğul tipini andırmaktadır. Nakış KARAMAĞARALI benzer örnekleri XIII-XIV. yy 'ları arasına tarihlendirmiştir. Hem Ahlat'taki hem de Anadolu'daki benzer örneklerden hareketle bu seramiklerin de XIII-XIV. yy'larda yapılmış olduğunu düşünmekteyiz.

6.4.4. Yazı

İslam sanatında özellikle tasvir yasağından dolayı en çok tercih edilen süsleme öğelerinden biri yazıdır. Arap harflerinin dekoratif özelliğinin etkisiyle, birçok malzeme üzerinde olduğu gibi çini ve seramikte de yazı dekoratif özelliğinden dolayı kufi ve sülüs yazılar ile yazı taklidi bezemelere oldukça çok yer verilmiştir. Ancak, yazı sadece dekoratif amaç için kullanılmayan yazı sembolik anlamların yanı sıra verdiği günlük bilgiler, belge niteliği taşıyan yazılar gibi konuları da sunmak için tercih edilmiştir (Yılmaz, 2016: 388; Gürhan, 2007: 91). Değerlendirilen bazı tabakların iç yüzeyinin ağız kenarında ve dış yüzeyinin gövde kısımlarında dekoratif ve süsleme amaçlı yazı kullanılmıştır (Kat. No: 26, 28). Bazı örneklerde ise yazı olmadığı halde dekoratif bir görünüm sağlamak için yazı taklidi bezemeler yapılmıştır (Kat. No: 53, 56, 57).

7. SONUÇ

Bu çalışma; 2015-2020 Ahlat, Bitlis ve Muş kazılarında ortaya çıkartılan sırlı seramikler ile satın yoluyla müzeye getirilen Ortaçağ dönemi seramiklerini kapsamaktadır. Eserlerin müzeye geliş şekli, tarihi ve formlarından ziyade bezeme tekniklerine göre değerlendirilme yapılmış ve katalog oluşturulmuştur. Her ne kadar bezeme tekniklerine göre değerlendirilme yapılmışsa bile asıl önemli olan farklı kazı alanlarından çıkarılan seramiklerin bir arada değerlendirilmiş olmasıdır. Farklı kazı buluntularının bir arada değerlendirilmesi dönemler ve bölgeler arasındaki etkileşimi göstermesi açısından çok önemlidir. Yapılmış olan karşılaştırmalar ve incelemeler neticesinde söz konusu müzedeki seramikler genel olarak 12. 13. ve 14. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

Çalışmaya dâhil edilen örneklerde farklı renk tonlarında hamur kullanılmıştır. Tek renk sırlı, kazıma, boyalı kazıma ve geniş oyma grubundaki seramiklerde kırmızı ve kahverengi gibi koyu hamur renkleri tercih edilmiştir. Sıraltı, şeffaf sıraltı renkli boyama, turkuaz sıraltı siyah boyama, minai ve lüster tekniğindeki örneklerde ise açık renk (gri, beyaz ve beyazın tonları) gibi açık renkli hamur görülmektedir. Seramiklerin hamurunda; kireç, kum, taşçık, mika ve kuvars bulunmaktadır. Genel olarak hamur orta sertlikte, orta pişirilmiş ve az gözeneklidir. Örneklerde yoğun olarak beyaz ve krem rengi astar kullanılmıştır. Sıraltı boyama, şeffaf sıraltı renkli boyama ve turkuaz sıraltı siyah boyama tekniğindeki seramik örneklerinin çoğunda astar kullanılıp kullanılmadığı belli değildir. Buna göre ele alınan örneklerde tekniğe uygun hamur renginin kullanımı tespit edilmiştir.

İncelenen seramiklerde süsleme tekniğine göre farklı sır renkleri kullanılmıştır. Tek renk sırlılarda; yeşil, kahverengi, turkuaz ve hardal sarısı renkler gözlemlenmiştir. Sıraltı boyama tekniğinde; şeffaf, renksiz ve turkuaz renkli sır kullanılmıştır. Kazıma tekniğinde; kahverengi, boyalı kazımada yeşil, sarı, kahverengi ve kiremit renkler geniş oyma tekniğindeki örneklerde; yeşil, sarı ve kahverengi, lüster parçalarda; opak beyaz sır görülmektedir. Sır genel olarak kaliteli, camsı özellikte ve parlak yüzeylidir. Ancak sırnın pütürlü ve mat olduğu seramiklerde mevcuttur.

Çalışmaya konu edilen örneklerin yoğunluğunu kâseler oluşturmakta bununla beraber tabak, küp, kavanoz ve bunlara ait dip, ağız ve gövde parçaları da mevcuttur. İncelenen seramiklerde çeşitli form tipleri tespit edilmiştir. Tabak ve kâse gibi servis

kaplarının dışında küp ve kavanoz gibi saklama ve depolama kaplarının bulunması çalışmamız açısından önemlidir. Ancak en fazla dışa çekik ağız, konik gövde ve halka dip görülmektedir. İncelenen eserlerde asıl zenginliği süsleme teknikleri oluşturmaktadır. Bunlar; Tek Renk Sırlı, Sıraltı Boyama, Şeffaf Sıraltı Renkli Boyama, Turkuaz Sıraltı Siyah Boyama, Yeşil Sıraltı Siyah Boyama, Kazıma (Sgraffito), Boyalı Kazıma, Geniş Oyma (Champléve), Minai ve Lüster'dir. Bu teknikler Ortaçağ döneminde çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Anadolu'da Ortaçağda kullanılan bezeme tekniklerinin Ahlat, Bitlis ve Muş bölgelerindeki seramiklerde gözükmesi bu seramiklerin, Ortaçağ dönemine ışık tutması açısından çok önemlidir. Anadolu'daki Ortaçağ dönemine ait kazılardan çıkmış olan buluntularla benzerliğinin yanı sıra özellikle Suriye (Rakka, Hama), İran (Nişabur) ve Mısır (Fustat) örnekleriyle de paralel özelliklere sahiptir. Çalışmada yer alan seramik örnekleriyle karşılaştırma örneklerinin benzerlikleri aynı dönemde üretilmiş olabileceğini göstermektedir.

Ahlat Müzesi, özellikle daha önceki dönemlerde ortaya çıkartılan İslam dönemi seramikleri motif bakımından zengin bir repertuara sahiptir. Özellikle 12.-13. yüzyıllar arasında yaygın olarak kullanılan insan ve hayvan figürleri yanı sıra bitkisel ve geometrik motiflere yer verilmiştir. Bitkisel; palmet, rumi gibi soyut kıvrık dallar, çiçek, sarmaşık gibi sitalize edilmiş motiflerden oluşmaktadır. Geometrik motifler ise üçgen, altı kollu yıldız, balık pulu, daire, zikzak ve kıvrımlar, görülmektedir. Bazı örneklerde kûfi hatlı yazıya yer verilmiştir. Ayrıca seramiklerin yüzeyinde dekoratif görünüm sağlamak için yazı taklidi kompozisyonlar da işlenmiştir. Ele alınan örneklerde bazı motiflerin sembolik anlamlar taşıdığı, bazılarının ise süs amacıyla eserin yüzeyine işlendiği sonucuna varılmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan seramik buluntularındaki ortak motif kullanımının çok fazla olması seri üretimi, kaplar içindeki uçayak izlerinin görülmesi de yerli üretimi destekler niteliktedir. Ortaçağ İslam dönemi sırlı seramiklerde görülen form, malzeme, teknik ve bezeme özellikleri yakın çevrede ki seramik merkezlerinde de görülmektedir. Anadolu'nun önemli Ortaçağ seramik merkezleri olan; Hasankeyf Kazısı, Samsat Kazısı, Gevale Kazısı, Giritelle Kazısı, Malatya Battalgazi, Malatya Selçuklu Medrese Çinileri, Konya Beyşehir'deki Kubad Abad Sarayı Kazısı, Kayseri Keykubadiye Sarayı Kazısı, Akşehir Taş Medrese, Divriği Kalesi Kazısı ve

Anadolu'nun dışındaki; Hama, Rakka, Fustat ve Nişabur kentlerindeki kazılarda da ortaya çıkartılan ve 12.-14. yüzyıllara tarihlendirilen buluntulara benzerlikleri dikkat çekmektedir.

Malazgirt Savaşından sonra Türk boylarının geçiş kavşağı haline gelen Ahlat ve Bitlis'te çok sayıda uygarlığın izlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. İran üzerinden gelen göçlerle beraber İran seramik sanatındaki etkilerin Ahlat ve Bitlis Kalesi kazılarında çıkan seramiklere yansımalarını görmekteyiz. Her ne kadar İran ve Suriye seramik etkileri Ahlat Müzesi'ndeki örneklerde görülse de aslında Ahlat'ın Taht-ı Süleyman Mahallesi'nde önceki dönemlerde bulunmuş olan seramik fırını ve seramik çöplüğü, Ahlat'ın Ortaçağ Döneminde önemli bir seramik merkezi olduğunu bize göstermektedir. Küçük el sanatlarından olan seramiklerdeki; form, hamur, yapım teknikleri, süsleme teknikleri ve motif çeşidi bakımından yakın benzerliklerin görülmesi, dönemin üslubunu, farklı bölgelerdeki ortak unsurları ve etkileşimi göstermektedir. Ortak inanç, din, ticari ve siyasi ilişkiler etkileşimin en büyük faktörlerindedir. Ele alınan örneklerin Suriye ve İran seramikleriyle benzer olmasında, Moğol istilasından kaçan seramik ustalarının Anadolu'ya göç etmeleriyle kendilerine has teknikleri burada kullandıkları için İran ve Suriye'deki seramik sanatındaki etkilerin Anadolu seramiğine yansıdığını düşünmekteyiz.

Sonuç olarak; Muş Tepeköy kurtarma kazısında değerlendirdiğimiz iki örnek dışında çok az sayıda sırlı seramiği rastlanılmıştır. Süsleme tekniği çeşitliliği bakımından da fakir bir merkez konumundadır. Çeşit ve sayı bakımından az sayıda sırlı seramiğin bulunması bu seramiklerin buraya hediye yoluyla geldiği düşünülmektedir. Ancak hem Ahlat hem de Bitlis sırlı seramiklerin fazlalığı ve süsleme çeşitliliğinin yanında üretime dair verilerin bulunması bu iki merkezin Ortaçağda çok önemli seramik merkezleri olduklarını bize göstermektedir. Üç farklı kazı alanından ve satın alma yoluyla müzeye getirilen ve çalışmaya konu edilen Ortaçağ İslami Dönem sırlı seramikleri; form, süsleme tekniği, süsleme ve motif düzenlemeleriyle, 12,13. ve 14. yüzyıl seramik sanatının bir kesitini sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acara E, M. (2019). Divriği Kale Kazısı Sırlı Seramiklerinden Kuş ve Balık Figürlü Örnekler, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 41-60.
- Altun, A. (2000). *Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü*. İstanbul: Creative Yayıncılık.
- Akır, S.T. (1999). *Osmanlı Eserleri, İznik Çinileri ve Gülbenyank Koleksiyonu*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Atalay, M. (1983). *Kütahya Çinicilik Sanayinin İncelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ateş, A. (1983). *Seramik Teknolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Aytaç, İ. ve Tatlı, E. (2018). Malatya Battalgazi Ev Kazısı Sgraffito Teknikli Bir Grup Seramiğin Değerlendirilmesi. *Social Sciences*, 13 (11),1-27.
- Arık, R. (2000). *Kubad Abad Selçuklu Saray ve Çinileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arık, M. O. ve Ahunbay, M, (1991). 1990 Yılı Hasankeyf Kazı, Araştırma ve Onarım Çalışmaları, *XIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, II, 403-412.
- Arık, R. (2000), *Kubad Abad, Selçuklu Saray ve Çinileri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arık, R. (2007). Selçuklu Saraylarında Çini, (Ed. G. Öney, Z. Çobanlı), *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (73-104.) İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Arısoy, Y. (2018). *Selçuklu Dönemi Seramiklerinde Simgeler ve Semboller*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, F. (1997). *Adıyaman Müzesinde Bir Grup Terracotta Figürin*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avıssar, M. ve Edna J. S. (2005). *Pottery Of The Crusader, Ayyubid and Mamluk Periods In İsrail*, İsrail.
- Avşar, L. (2010). Antik Yunan Seramiklerindeki Haç ve Çarkıfelek Simgeleri ve Bunların Avrasya, Anadolu ve Mezopotamya Kültürlerindeki Muhtemel Kaynakları, *Mukaddime Dergisi*, (3), 115-140.

- Baş, G (2012). *Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikler 2004-2012*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Baş, G. (2018). *Bitlis Kalesi Arkeolojik Kazı Çalışmaları (2011-2015)*, İstanbul: Ege Yayınları.
- Başegit, Y. (2008). *Türk-İslam Seramiklerinin Çağdaş Seramik Sanatına Etki ve Yansımaları*, (Sanatta Yeterlik). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilici, S. (1992). *Akdeniz Bölgesi Örneklerine Göre Ortaçağ Anadolu Sgraffito Seramiklerine Materyal, Biçim, Teknik ve Stilistik Açından Bir Yaklaşım Tarihleme ve Bir Tipoloji Denemesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilici, S. (2006). Sırlı Seramik Sanatı, *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygurluğu Dergisi*, 2, 513-523.
- Bulut, L. (1996). Samsat Ortaçağ Sgraffito ve Champleve Seramikleri, (Ed. Yıldız Demiriz), *Prof. Dr. Şerare Yetkin Anısına Çini Yazıları* içinde (31-46). İstanbul: Sanat Tarihi Derneği.
- Bulut, L. (2000). *Samsat Ortaçağ Seramikleri*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Camusso, L. ve Sandro B. (1991). *Ceramics of the World*. New York: H.N. ÇekenAbrams Publishers,
- Charleston, R (1977). *World Ceramics*. New York: Hamilyn Publishing.
- Çeken, M. (2007). Kubad Abad Sarayı Kazısı Selçuklu Seramikleri. (Ed. G. Öney, Z. Çobanlı), *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (111-120). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çeken, M. (2005). *Hasankeyf (1991,2001-2003 Yılı) Kazı Buluntusu Fırın ve Atölyeleri ile Seramik Malzemeleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çeken, M. (2007). Hasankeyf Kazısı Seramik Fırınları, Atölyeleri ve Seramikleri, (Ed. G. Öney, Z. Çobanlı), *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (245-262). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çobanlı, Z. (1996). *Seramik Astarları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını.

- Çoraklı, B. (2012). Çini ve Seramiklerde Tavus Kuşu Figürü, *MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 7-16
- Çoruhlu, Y. (1997). *Erken Devir Türk Sanatı*. İstanbul: Kabalcı Kitabevi.
- Çoruhlu, Y. (2000). *Türk İslam Sanatı'nın ABC'si*. İstanbul: Kabalcı Kitabevi.
- Duruk, B. (2021) *Adıyaman Müzesi'nde Bulunan İslami Dönem Sırlı Seramikleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erendil, M. ve İ. Nalbantoğlu (1992). *Ahlat ve Kültürel Mirasımızı Korunması*, Ankara: Ahlat Kültür Vakfı Yayınları.
- Erman, D.O. (2009). *Seramik Sanatında Kuş Figürü Üzerine Kişisel Uygulamalar*. (Yayımlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eraşar, O. Karpuz, H. (2013). *Büyük Selçuklu Mirası Mimari ve Müzeler I. Cilt*. İstanbul: Cumhurbaşkanlığı Selçuklu Belediyesi.
- Fehervari, G. (1973). *Islamic Pottery, A Comprehensive Study Based On the Barlow Collection*. London: Faber.
- Fehervari, G. (2000). *Ceramics Of The Islamic World*. New York: Bloomsbury Academic.
- Fındık, N. Ö. (2005). Tekfur Sarayı Çini Fırınları Kazısında Ele Geçen Şamdan ve Kandiller, *IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler*, (279-389). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Fındık, N. Ö. (2007). Beylikler ve Erken Osmanlı Devri Seramik Sanatı, (Ed. G. Öney, Z. Çobanlı), *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (233-243). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Fındık, N. Ö. (2007). Slip Painted İznik Ceramics, *Byzas Journal*, 7, 1-14.
- Fındık, N. Ö. (2008). *Hasankeyf Seramikleri (2004- 2006)*. Ankara: Çağdaş Yayınevi
- Fındık, N. Ö. (2013). Kalıp Baskı-Oyma Tekniğinde Bezemeli Sırlı Seramik Üretimi, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXII, 62-75.
- Fındık, N. Ö. (2013). Rakka Seramikleri ve Hasankeyf'teki Taklitleri Üzerine Bir Analiz. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (29), 227-272.
- Fındık, N. Ö. (2014). *İznik Sırlı Seramikleri Roma Tiyatrosu Kazısı (1980 1995)*, Ankara: Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları.

- French, D. (1985). Tille 1984, *VII. Kazı Sonuçları Toplantısı*. (211-215). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Grube, V. E. J. (1963). Raqqa-Keramik İn Der Sammlung Des Metropolitan Museum İn New York, *Kunst Des Orients*, IV, 2-78.
- Grube, V. E. J. (1994). *Cobalt and Lustre*, New York: Nour Foundation.
- Gezgin, D. (2007). *Hayvan Mitosları*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Güner, Y. (1984). Nemrut Yanardağı'nın Jeolojisi, Jeomorfolojisi ve Volkanizmasının Evrimi. *Jeomorfoloji Dergisi*, (12), 23-65.
- Gürhan, S. (2008). Beylikler Dönemi'ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar (Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları), *Sanat Tarihi Dergisi*, XVII (2), 59-83.
- Gürhan, S. (2007). Akşehir Kurtarma Kazısı, (Ed. G. Öney, Z. Çobanlı), *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (157-172). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Gürhan, S. (2007). *Akşehir Taş Medrese Müzesi'ndeki Türk Dönemi Seramikleri (2000-2001 Anıt Meydan'da Yapılan Kurtarma Kazısı Seramikleri)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürhan, S. (2009). Balat İlyas Bey Külliyesi Kazısında Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi 2007-2008. *13. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları*, (291 305). Denizli, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Gürhan, S. (2011). Akdeniz Ticaretinin Önemli Belge Buluntuları: Seramikler. *Sanat Tarihi Dergisi*, (2), 62-99.
- Jenkins, M. (1968). Muslim: An Early Fatimid Ceramist, *The Metropolitan Museum Of Art Bulletin*, (26), 359-369.
- Jenkins, M. (1984). Mamluk Underglaze-Painted Pottery: Foundations For Future Study, *Muqarnas, London*, (2). 125-179
- Jenkins, Madina., I. (2006). *Raqqa Revisited: Ceramics Of Ayyubid Syia*, New York: Metropolitan Museum of Art
- Karamağaralı, B. (1982). Ahlat Seramik Ekolü, *Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, (V), 391-462
- Karamağaralı, B. (1991). Ahlat Seramikleri, *9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi*, 1, 35-46.

- Karamağaralı, B. (1997). Bazı Ortaçağ İslam Seramiklerinin Yapılış Amacı Üzerine, *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 1 (23-29). Ankara: Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Karamağaralı, B. –Turgay, Y. (2007). Ani Kazısı Buluntuları, (Ed. G. Öney, Z. Çobanlı), *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (123-131). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karamağaralı, B. (1978). A Ceramic Oven Discovere in Ahlat, *Fifth Internationel Congress of Turkish Art*, (479-494).
- Karamağaralı, B. (1992). *Ahlat Mezar Taşları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karamağaralı, N. (1991). *Ahlat Kazılarında Ortaya Çıkarılan Seramikler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karamağaralı, N. (2007). Ahlat Sırlı Seramikleri, *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, içinde (135-155). (Ed. Gönül Öney ve Zehra Çobanlı), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Karamağaralı, N. (2013). *Ahlat Şehir Rehberi*, İstanbul: Ahlat Kaymakamlığı Yayınevi.
- Kaplan, M. (2018). *Eski Ahlat Şehri Kazılarında Ortaya Çıkarılan 13-14. Yüzyıla Ait Çinilerin İncelenmesi ve Günümüz Yorumu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Mason, R. B. (1997). Medieval Syrian Lustre-Painted And Associated Wares, *Typology İn A Multidisciplinary Study*, (35) 140.
- Mason, R. B. (1999). XI. Between Basra And Samarra Petrographic Analysis, *Ar Raqqa*, I, 217.
- Mercangöz, Z. (2018). Doğu Akdeniz İslam Topraklarından Bir Bizans Kalesine: Kuşadası, Kadıkalesi'nde Ortaçağ İslam Seramikleri, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanter Dergisi*, (17), 95-114.
- Mezahir E. – Avşar, L. (2013). İslam Sanatında Akıtmalı-Kazımalı Seramikler ve Taklit Teorisi, *Kalemişi Dergisi*, 1.(1), 1-10.
- Monazzam, T. (2018). *İran Müzelerinde (Merağa, Tebriz, Abgine, Riza Abbasi ve Tahran İran Milli Müzesi) Bulunan İlhanlı Dönemi Seramikleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Munsell, (1994). *Soil Color Charts*, Rivesed Edition.
- Mutlu, H.S. (2007). Zamanın arkında Anadolu'da Seramik, *Anadolu Sanatı Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi*, (818), 18-71.
- Mülayim, S. (1994). Kuzeyde Geyik Kültü ve Hayvan slubunun Doğuğu, *Sanat Tarihi Dergisi*, Sayı 7, 163-180.
- Mülayim, S. (1984). Anadolu'da Hayvan slubunun Bir rneği, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, 6, 325-340.
- Nodar, B. (2013). *Ceramics in Medieval Gorgia (Georgian Netional Museum Collections*, Goergia: Bakur Sulakauri Publishing.
- Orak, H. (1946). *Türkiye Kulavuzu*. Ankara: İbrahim Horz Basımevi
- ğel, S. (1987). *Anadolu Selçukluları'nın Taş Tezyinatı*, Ankara.
- kse, T. (2002). *Arkeolojik alışmalarda Seramik Değerlendirme Yöntemleri*, İstanbul.
- ney, G. (1978). *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları*, Ankara.
- ney, G. (1966-1968).Anadolu Selçuk Sanatında Balık Figürü, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 2, 42-160.
- ney, G. (2005). Akşehir Sarayaltı Mahallesinde Bulunan Selçuklu Saray inileriyle İlgili Yeni Görüşler. *Sanat Tarihi Dergisi*, 14 (1), 225-240.
- nder, M. (1973). Selçuklu Devri Kadın Başlıkları. *Türk Etnografya Dergisi*, XIII, 1-8.
- ney, G. (1982). Bir Grup Selçuklu Seramiğinde İnsan Tasviri. *Sanat Tarihi Dergisi*, 99-100.
- ney, G. (2004). *Büyük Selçuklu Seramik Sanatında Resim Programı ve Gelişen Figür slubu*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- zgnel, C. (2012). Kültürümüzde Toprak, Torağın Ateşle Dansı. *ActaTurcica Tematik Türkoloji Dergisi* (1), 6-20.
- PAKER, Mukerrem, (1965). Anadolu Beylikler Devri Keramik Sanatı, *Sanat Tarihi Yıllığı*, (I), 156-164.
- Parlak, T. Karamağaralı, N. & Ergüder, A.A. (2010). *Ahilik Işığında Ahlat Kaymakamlığı ve Belediye Başkanlığı (Selçuklu Seramik, ini ve Takı Atölyeleri)*, Erzurum: Zafer Ofset Yayınları.
- Porter, V. (1981). *Medieval Syrian Pottery*, Oxford: Ashmoleon Museum.

- Sevim, S.S. (2007). *Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri*. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.
- Sözen, G.- Sözen, Z. (2008). *Anadolu Topraklarında Güzeli Arayış*, İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Şahin, F. (1983). *Seramik Sözlüğü*, İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Şahin, E.T. (1994). *Çini Sanatı*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- Şen, G. (2010). *Seramik ve Cam Materyallerin Sanat Objelerinde Birlikte Kullanım Olanaklarının Araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi) Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşir, Z. (1990). *Konya Selçuklu Medreseleri Çinilerinde Kullanılan Motifler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üçcan, N. (2002). *Kültür Mirasımız*. Ankara: Şeker Bank Kültür Yayınları.
- Ünal, Y. “*Ata Yedigari Ahlat*” (X), 2010, s.227
- Vakfı, T.K. (2016). *Türk Sanatları “Seramik”*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Yetkin, S. (1984). *İslam Ülkelerinde Sanat*. İstanbul: Cem yayınları.
- Watson, O. (2004). *Ceramics From Islamic Lands*; London: The Al-Sabah Collectin.
- Wilkinson, C. K. (1961). *The Glazed Pottery Of Nishapur and Samarkand*, *The Metropolitan Museum Of Art Bulletin*, 20, 102-115.
- White, M. (2003). *Lettering on Ceramics*. Londra: A&C Black Yayınları.
- Vecchio, Marc Del. (2001). *Postmodern Ceramics*. New York: Thames and Hudson.
- Yılmaz, G. (2016). *Urmiye Müzesi'nde Bulunan İslam Dönemine Ait Sırlı Seramikler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, G. (2011). *Hasankeyf Kazılarında 2007-2009 Yıllarında Bulunan Aydınlatma ve Depolama İşlevli Sırlı Seramik Kaplar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, G.- Duruk, B. (2020). Mühr-i Süleyman Motifi ve İslami Dönem Sırlı Seramiklerdeki Kullanımı, (Ed. Çalış, E. ve Yelen, R.), *Sanat ve Kültür Tarihi Araştırmaları*, içinde (67-90) İstanbul: Hiper Yayınevi

Yılmaz, M. (1999). *Anadolu Selçuklu Saray ve Köşklerinde Kullanılan Figürlü Çinilerin Resim Sanatı Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

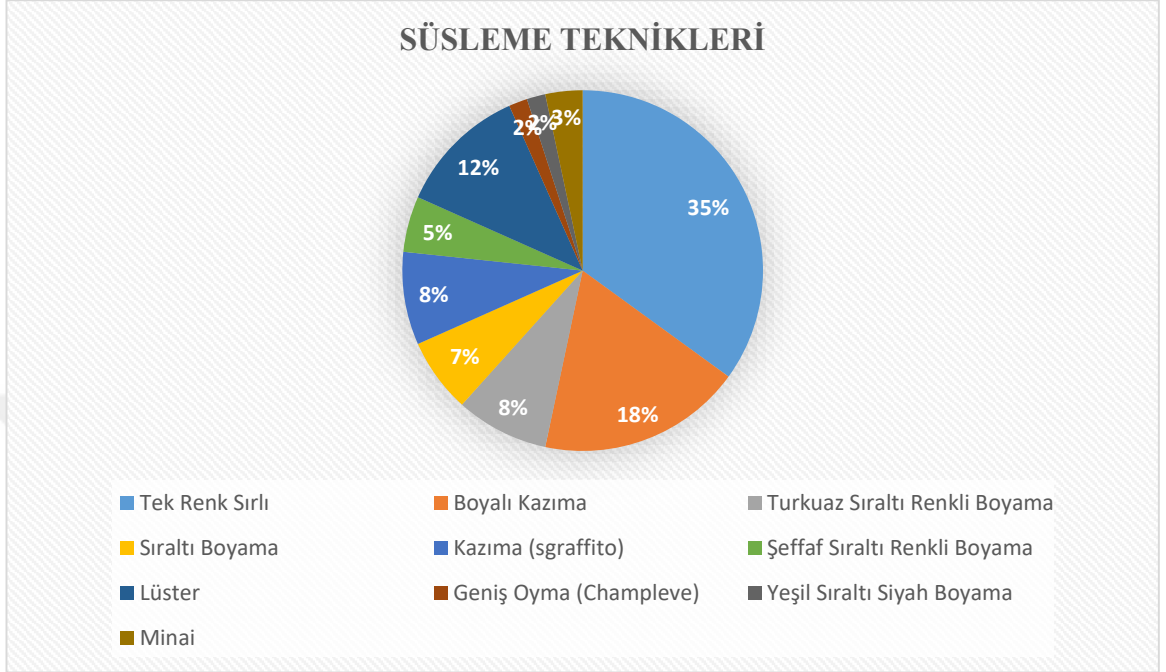
[http://www.ahlat.gov.tr/Ahlat -Tarihi](http://www.ahlat.gov.tr/Ahlat-Tarihi).(Erişim Tarihi: 18.01.2022)

[http://www.nkfu.com/Bitlis Ahlat İlçesi Hakkında Bilgi Ahlat Tarihi](http://www.nkfu.com/Bitlis-Ahlat-İlçesi-Hakkında-Bilgi-Ahlat-Tarihi) (Erişim tarihi: 20.01.2022)

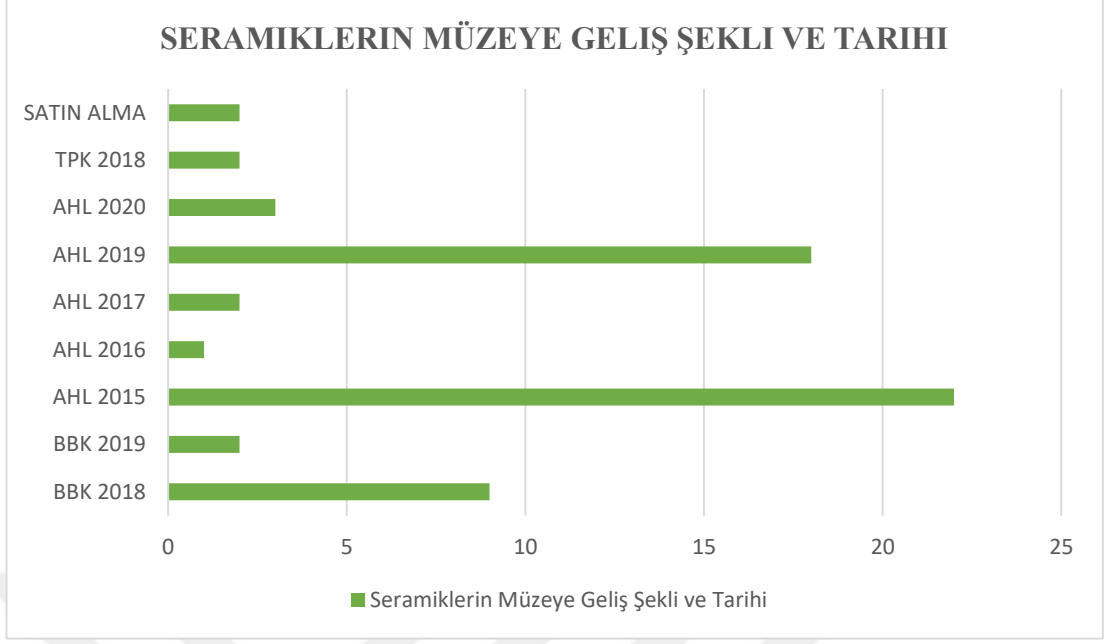

EKLER

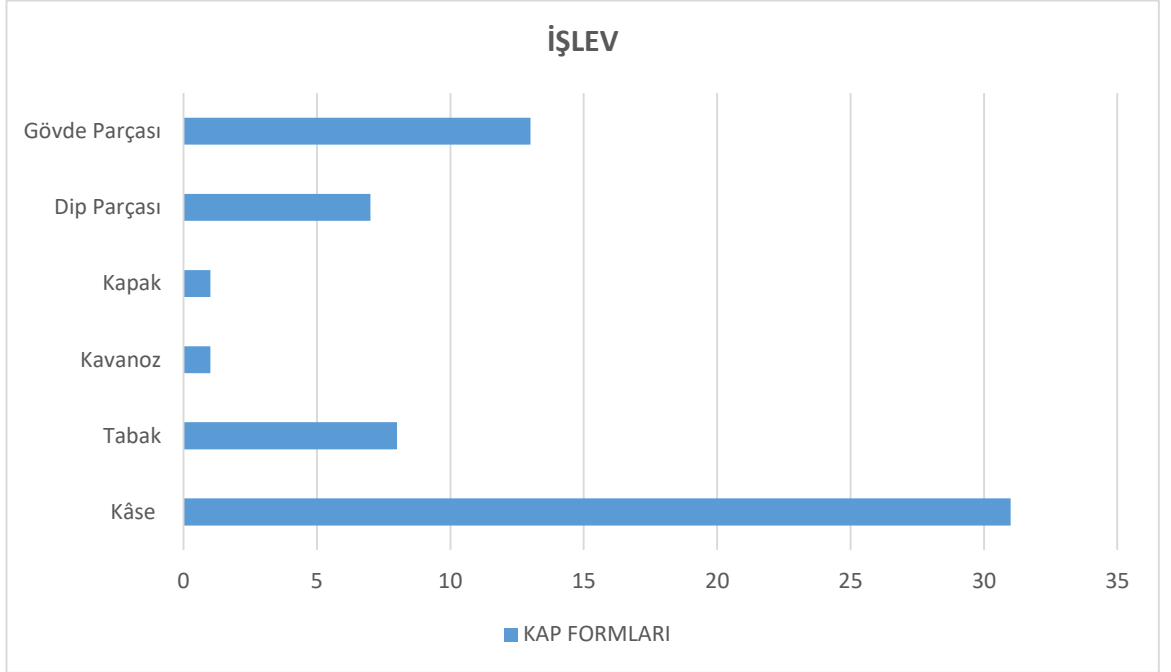
GRAFİKLER

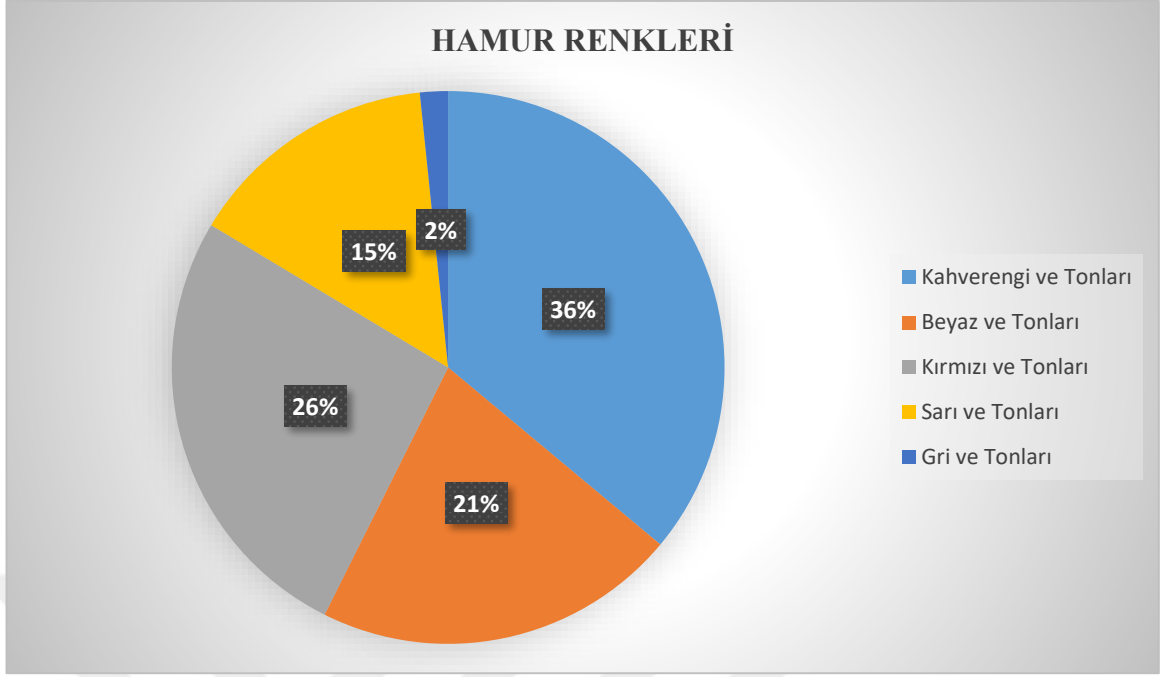
Grafik 1. Süsleme Teknikleri

Grafik 2. Seramiklerin Müze Geliş Şekli ve Tarihi

Grafik 3. Seramiklerin İşlevleri

Grafik 4. Hamur Renkleri

KARŞILAŞTIRMA ÖRNEKLERİ

Hasankef (Çeken, 2005: 106- 114-338)

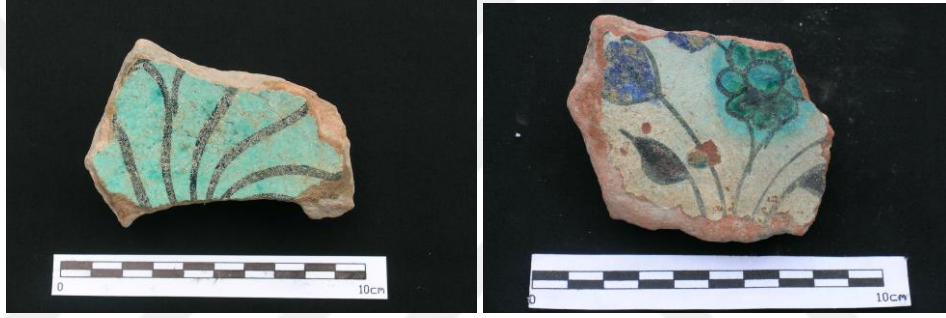

Foto 62. Hasankef Seramik Örnekleri

Hasankef (Çeken, 2005: 126-210)

Foto 63. Hasankeyf Seramik Örnekleri 2

Hasankeyf (Fındık, 2008: 44)

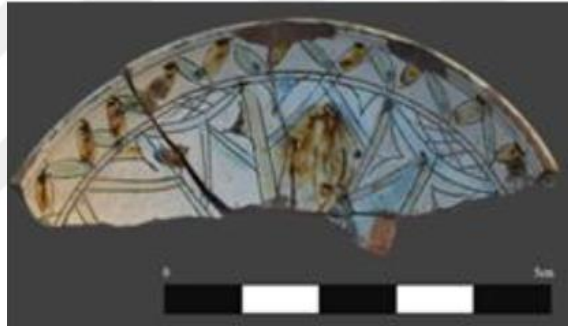

Foto 64. Adıyaman Seramik Örnekleri

Adıyaman (Duruk, 2021:165-124-123)

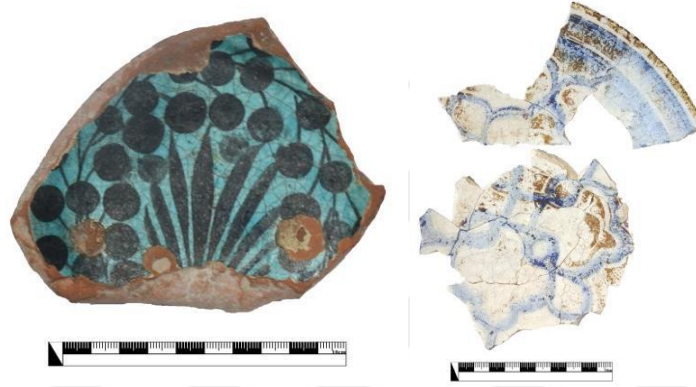

Foto 65. Gevale Kalesi Seramik Örnekleri
Gevale Kalesi (Özdeniz, 2019:32-54-113-148)

Foto 66. İran Seramik Örnekleri
İran, (Yılmaz, 2016:263-260)

Foto 67. Suriye Seramik Örneği
Suriye, (Grube, 1994:177)

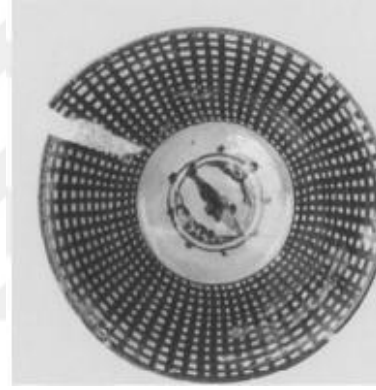

Foto 68. Rakka Seramik Örneği
Rakka, (Jekins, 2006:78)

Foto 69. İnan Seramik Örneği 2
İnan, (Eravşar vd., 2013:292)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı İBRAHİMOĞLU Cuma

Uyruğu TC

Doğum Tarihi ve Yeri

Telefon

Faks

E-mail

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora		
Yüksek Lisans Lisans		
Lisans	Sanat Tarihi	2005

İş Deneyimi

Yıl Yer Görev

2015 Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazı Çalışmaları Ahlat/BİTLİS	Kazı Temsilcisi
2016 Selçuklu Meydan Mezarlığı Kazı Çalışmaları Ahlat/BİTLİS	Kazı Temsilcisi
2017 Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı Varto/MUŞ	Kazı Temsilcisi
2019 Eski Ahlat Şhiri Kazısı Sanat Tarihçi Ahlat/BİTLİS	Kazı Temsilcisi
2019 Tepeköy Höyüğü Kurtarma Kazısı Varto/MUŞ	Kazı Temsilcisi
2020 Eski Ahlat Şhiri Kazısı Sanat Tarihçi Ahlat/BİTLİS	Kazı Temsilcisi
2021 İskender Paşa Hamamı Kazısı Ahlat/BİTLİS	Kazı Temsilcisi
2021 Gercüş Çukurçeşme Kaya Mezarları Kurtarma Kazısı	Sanat Tarihçi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

.....

Hobiler

.....

TEZ ORJİNALLİK RAPORU
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

20/07/2022

Tez Başlığı / Konusu:

AHLAT MÜZESİ'NDE BULUNAN ORTAÇAĞ (İSLAMİ) DÖNEM SIRLI SERAMİKLER

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 199 sayfalık kısmına ilişkin, 01/06/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17 (On Yedi) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

01/06/2022
Cuma İBRAHİMOĞLU

Adı Soyadı : Cuma İBRAHİMOĞLU

Öğrenci No : 19920011015

Anabilim Dalı : Sanat Tarihi

Programı : Sanat Tarihi

Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Ü. Mehmet KULAZ

01.06.2022

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../20...

Enstitü Müdürü